

Özgür Düşün

Aylık Gençlik Dergisi Yıl:5 Sayı: 39 Ocak-Şubat 2007 2 YTL Y.D:5 Euro

FAŞİZME DOKTÜĞÜ KANDA BOĞACAĞIZ

YAŞASIN HALKLARIN KARDEŞLİĞİ

DİJİ BRATİYA GELANİ

FAŞİZME, SOVENİZME VE HEZ T
GERİCİLİĞE KARŞI

YAŞASIN HALKLARIN HAKLI M

Merhaba,

Bir yolculuk misali hayat. Bir yolculuk misali kavga. Başlangıcı ve sonu belli bir yol, anaforuna ağıtlar yaktığımız. Ağıtlarımızı yaşlar ve çığlıklarla süslediğimiz. Acıya, hüznü ve hasrete bürünmüş bir iklimin, ortak duygusuydu yollarımızı birleştiren. Bu yolun duygudaşlığıyla aydınlığa açıldık. Aydınlığı sorguladık uğruna düşmeyi göze alalım. Yaşayan kimdi gerçekte? Kalan kim? Korku aydınun karasulanna ne kadar uzaktıydı? Ya da ölüm... Yüzümüzden değil; yüreğimizdeki ağrılardan teşhis ettik birbirimizi. Ağrılarımızın enginliğiydi karanlıkları korkutan. Her ağrının önu alınmaz bir isyana dönüşeceğinin bilinciydi karanlıkları tetikleyen.

İstanbul'un kalbinde yüzükoyun yatan bir Ermeni değildik sadece! Ya da tüm tarihsel gerçekliğiyle ne ağıtlar yeniydi ne de ağıtlara yol açan nedenler. Vurulan bir Ermeni değildi sadece! Vurulan, vurulacak olanların habercisiydi aynı zamanda.

Uzun yolculuğun halklarını bölmeye ve çatırtırmaya dönük bildik bir oyundu sergilenen. Seçim aldatmacalarının, sistem içi klik çatışmalarının, Ortadoğu oyunlarının ve emperyalist dalaşların iz düşümüydü gösterilen ve gösterilmeyen... Sunulan ve sunulmayan... Bir yılı daha geride bırakırken yolculuğumuzun yönünü ve sorumluluklarımızı aklımızdan çıkarmadan bu sayımızda da gösterilmeyenleri ve sunulmayanları sorgulamaya devam ediyoruz.

Özgür Düşün Kolektifi olarak yayın hayatımıza başladığımız günden bugüne dergi fiyatımızda bir değişiklik yapmamıştık. Fakat yeni bir yılı geride bırakırken yaşadığımız ekonomik sıkıntılardan kaynaklı dergi fiyatımızı bu sayıdan itibaren artırıyoruz. Okurlarımızın bizi anlayışla karşılayacağını umut ediyoruz...

İÇİNDEKİLER

"DERİN"de Değil; Tam Karşımızda	1
Aydınlık Sorgular Sonuç Bildirgesi	4
Katılımcıların Gözüyle Aydınlık...	7
Hrant Dink Cinayetinin Ardından...	13
Yoğunlaşan Faşist Saldırıları...	18
Dedem Agop Macaryan...	22
Sosyolojik Düşün/ Barakadan Gecekonduya...	24
24 Ocak Kararlarından...	30
Çok Bilen mi Aydın Çok Cesur Olan mı?	34
Felsefeyle Düşünmek/ Ezbercilik Üzerine	40
Resmî İdeolojinin Eğitim Anlayışı...	43
Öteki Yüzümüz Çingeneler	47
Yetkin Mühendislik (!)	50
Hapishaneden Hapishaneye Mektuplar	53
Yazık Bir Yalnızlık	55
Sokağın Sesi/ Çocuk Yurtları...	57
Liseden/Eğitimin Niteliği...	61
Okurlardan	63

ABONE OLALIM - ABONE BULALIM
OKUYALIM - OKUTALIM

Yurtiçi Abonelik
6 Aylık: 15 YTL
12 Aylık: 30 YTL
Yurtdışı Abonelik
6 Aylık: 40 Euro
12 Aylık: 80 Euro

Özgür Düşün

www.ozgurdusun.org

e-posta: ozgurdusunkolektifi@hotmail.com

KARDELEN BASIM-YAYIN REKLAM
GÖSTERİ ORGANİZASYON LTD. ŞTİ.
Sahibi ve Yazışma Müdürü: Hakan ERTEN
Yayıncılık Yeri: Millet Cad. Nerhabah Mah. Fındıklı
Sarıyapı Apt. No: 57 Kat: 5 Daire: 11 FİNDIKZADE/İST
Özgür Düşün adresi: Kâtip Mustafa Çelebi Mah. Tel Sok.
No:20/2 Beşiktaş/İST
İrtibat Tel: 0212 243 91 94
Fax: 0212 243 91 93
Kocaeli İrtibat Bürocu: Belediye İşhanı D Blok Kat: 6
No:15
Diğer: Kardelen Yayıncılık Başk. Kayhan Matbaası: Duvazpınar
Cad. Güven Sanayi Sitesi, D Blok No: 155

BÜROLAR

ADANA	: Dr. Ali Metinsoğlu Cad. No: 10/10 Üsküdar İşhanı Kat:5 No:36 Kurumözü/Seyhan Tel/Fax: (0322) 352 47 29
ANKARA	: Tuna Cad. Çarşıya İşhanı No: 11 Kat:3 Daire: 41 Kızılay Cep: 0312 404 82 68
EMİR	: 803. Sok. Bilen İşhanı No: 27 Kat: 6/110 Kereke/Emir Tel/Fax: (0312) 445 86 22
KARTAL	: Atatürk Bulvarı Gecekonuk. Ali Karagöç Apt. No:21/3 Tel/Fax: (0216) 389 45 63
D.BAĞIR	: Okulender Paşa Mah. İsmailiye Cad. MAĞUL İşhanı Kat:5 No:189 Dalgacı Tel/Fax: (0412) 228 22 80
MERSİN	: Zeytinbahçe Cad. Güneş İş Merkezi No:7 Daire: 39
ELAZIĞ	: İcadıyo Mah. Hürriyet Cad. Polar İşhanı No:45 Kat:3 Tel: (0424) 212 34 42
MALATYA	: Döğüşkore Mah. Beştepe Cad. Baharın İşhanı Kat:4 No: 28 Tel: (0422) 323 06 97
KONYA	: Gaz. Alparslan Mah. Tahripası Sok. No:3/102 Tel/Fax: (0332) 351 39 55
ATINA	: Mesogiya 5 Ebeveyni İNGRİAİna/Vınarıstan Tel/Fax: (0030) 21 081 45 35
YD TEMSİLCHİ	: Kaiser Wilhelm Str. 275 41/69 Düsseldorf/DEUTSCHLAND Tel/Fax: (49 40) 375 692 00 27

Özgür Düşün Hesap Numaraları: Serpil Karakaya
İş Bankası İST, Parmakkapı Şb. No:1042 0677147

“DERİN” DE DEĞİL;

TAM KARŞIMIZDA

“Devlet için kurşun atan”ların başbakanlarca onurlandırıldığı, bin operasyona imza atanların ödüllendirildiği ve cumhurbaşkanlığına kadar gelmiş bir zatın “bana sağcılar cinayet işliyor dedirtemezsiniz” dediği bir coğrafyada, devletin ne tür yöntemler kullandığını görmek zor değildir.

“Derin” tartışmalar yapıp bir katliamın geri plana atılmasına ve tüm gelişmeleri komplo teorileriyle bezeyip elbirliğiyle işlenen bir cinayetin geçiştirilmesine tanık oluyoruz. Bir gazeteciye güvercin ürkekliği yaşatanlar, şimdi de bir akbabanın sinsiliğine bürünmüş, bir cinayetin etrafında kan kokan dalaşlarını yapıyorlar. Tüm

bunları yaparken yaslandıkları temel argümanlarsa yedi yüz küsur yıllık bir maziye ait, “anlı şanlı resmi tezler”e dayanıyor.

19 Ocak öncesinde mahkeme önlerinde linç ayinleri düzenleyen-düzenleten milliyetçi çevreler, devletin resmi tarih tezlerini arkalarına alarak halklar arası düşmanlığı körüklerken sesini çıkarmayan ve içten içe memnuniyet duyan burjuva medyanın her tondaki temsilcileri, Hrant Dink’in ölümüyle birlikte timsah gözyaşları dökerek görenleri ve duyanları şaşkırtacak bir aymazlık örneğiyle tarihe geçmiştir. Ne var ki “Türkiye Türklerindir” fikrinin temsilcilerinin cinayet sonrası ta-

kindıkları tavrın gerçek renginin anlaşılması için çok zaman geçmesine gerek kalmadı. Cenaze esnasında atılan "Hepimiz Hrant'ız, hepimiz Ermeniyiz" sloganları, milliyetçilik üzerine kurulu düşün sistemlerini rahatsız etmiş olacak ki bir anda medya tekelileri ve gerici düzen partileri "hepimizin Türkoğlu Türk olduğu"nu hatırlatma yarışına girdi.

Milliyetçiliği doğru değer-

lendirmemiz gerektiğini, hatta milliyetçileri de anlamamız gerektiğini anlatanlar da oldu; seçim öncesi milliyetçilik üzerine prim yapmaya çalışıp ona pozitif ve negatif payeler biçmeye çalışanlar da. Hayır efendiler! Milliyetçilik tarihsel

bir olgu olarak Ortaçağ karanlığıyla beraber tarihe gömülmüştür. Ona ilericilik misyonu biçenler, halklar arası düşmanlıktan beslenen ve kurulu düzenlerini millet söylemi üzerinden var edebilen halk düşmanları olabilirler ancak. Evet, eğer milliyetçiliğe demokratik bir muhteva biçilecekse bu kesinlikle hakim ulus milliyetçiliği değildir. Bizimki gibi çok uluslu ülkelerde hakim ulus milli-

yetçiliğinin ardına düşenler devletin gericiliğinin orta konumundakilerdir. Pozitif milliyetçilik gibi geri söylemlerle AKP'nin yaptığı çıkışları yükseldiği söylenen milliyetçilik dalgasını arkasına almamasından başka bir şey değildir. MHP'yi bu kadar öfkeli rendiren ve "milliyetçilik bizden iyisi yok" dedirten bunun telaşındır.

"Hepimiz Ermeniyiz"

Damarlarındaki asil kanla övünç duymayı öğreten bir düzenin, iki yüz bin insanın "Hepimiz Hrant'ız, hepimiz Ermeniyiz" demesi karşısındaki telaşı, söz konusu Türkiye İslam sentezci yapının zaaf uğramasından duyulan korkudan kaynaklanmaktadır. Cenaze gününe kadar sahte gözyaşı döken gericiliğin aslında yüzünün açığa çıkması için atılan bu slogan, yeterli olmuştur. Onları bu kadar pevasızlaştıran ve sınırlarını hoplatan bir diğer etken de tabii ki uluslar arası arenada "Ermeni soykırımı" üzerine dönen hesapların devam etmesidir. Daha önce benzer gerekçelerle "her yer Filistin hepimiz Filistinliyiz" ve "her yer Irak, hepimiz Iraklıyız" dediğimiz halde bir problem yaşanmamışken; şimdi kopa fırtına, tarihiyle yüzleşme baccerisini gösteremeyecek kadar gericileşmiş bir düzenin tabularına dokunulmuş olmasından kaynaklanmaktadır.

Geçerken değinelim: İleri kitlelerin kendilerini ifade ederkenki aidiyetleri eğer b

emperyalist işgal söz konusu değilse ve çok uluslu bir yapıda ezilen ulus konumunda değilse ulus temelli olmamıştır. Fakat aynı kitlenin bir ulusal haksızlık karşısındaki tavır anlamında kendilerini o ulusla özdeşleştirme eğilimi, elbette ki ilerici bir tavidir. Eğer bu topraklarda beşikten mezara kadar insanlara Türk-lüğünü övmeleri tembihlenip diğer uluslar ve azınlık milliyetler aşağılanıyorken, yok sayılıyorken ve yok ediliyorken; insanlar kalkıp "bize biçtiğiniz gömleği kabul etmiyoruz" deyip "Hepimiz Ermeniyiz" diyebilirdi, bu ilerici bir tavidir. Onun dışında elbette ki gerek bu topraklarda gerekse de dünyanın geri kalanında aidiyetlikler sınıfsal temellidir ve her türden ulusal ayrıma ve çelişkiye nazaran daha da sivrilmiş durumdadır.

Susurlukta ortaya çıkan ilişkilerden beri tartışılır olan "derin devlet" in hiç de derinlerde olmadığı, bilakis devletin en göz önündeki kurumlarının içinde sistematik bir şekilde geliştirildiği daha dün Şemdinli'de ortaya çıkmıştı. Münferit bir olaymışçasına kamuoyuna lanse edilen ilişkilerin defalarca gün yüzüne çıkmasına rağmen sorunu derinlerde arayanların pişkinliği anlaşılırdır. "Devlet için kurşun atan"ların başbakanlarca onurlandırıldığı, bin operasyona imza atanların ödüllendirildiği ve cumhur-

başkanlığına kadar gelmiş bir zatin "bana sağcılar cinayet işliyor dedirtemezsiniz" dediği bir coğrafyada, devletin ne tür yöntemler kullandığını görmek zor değildir. Derin devlet tartışmaları yaparak amaçlananın, artık gün yüzüne çıkmış bu ilişkilerin en azından devlet içerisindeki "istenmeyen çeteleşmelerin" üzerine yıkmak olduğu anlaşılmaktadır. Ancak sormazlar mı Özel Harp Daireleri'nin faaliyetleri ne idi diye? Jandarmanın Şemdinli'deki çalışma tarzı salt oraya ait bir durum mudur? Peki ya Erhan Tunçel'in ve benzeri sayısız devlet için kurşun atan-attırılanların örtülü ödenekle beslendikleri gerçeği ne olacak? Gerçek çok açık: Sorun devletin derinliklerinde değil, ta kendisinde!

Ortadoğu'da Değişen Bir Şey Yok

ABD emperyalizmi Ortadoğu'da bildik oyunlarını sahnelemeye devam ediyor. ABD'nin içine girdiği ekonomik darboğaz, yapısı gereği onu daha da saldırgan kılıyor. Çin'in ekonomik gelişiminin ABD'nin kat kat üstünde olması ve çıkarlarının ABD ile iyice çatışması; Rusya'nın, ABD'nin Ortadoğu planlarını açık bir tavırla eleştirme tutumuna paralel olarak Ortadoğu ülkelerini "ziyaret" etmesi, önümüzdeki süreçte emperyalistler arasındaki dalışın yoğunlaşacağını göster-

iyor.

Saddam'ın asılmasıyla sonra Irak'ta yoğunlaşan çatışmalar ABD'nin "yeni Irak planını" ortaya koyuyor. Kerkük referandumu ve Kuzey Irak'taki gelişmeler tüm Ortadoğu'nun önümüzdeki dönemde hareketli günler geçireceğinin habercisi. "TBMM" deki gizli Kerkük oturumu, Türkiye ve Irak arasında petrol alımı yüzünden Kuzey Irak polemiklerinin yaşanması, ABD'nin Kuzey Irak'taki askeri güçlerini yakın zamanda çekecek olması, Kerkük "referandumu"... ABD güdümündeki "Irak Kürdistan"ının Ortadoğu projesi çerçevesinde meşrulaştırılacağını söylemek güç değil. Irak'ta Şii-Sünni çatışmasının yoğunlaşması; Filistin'de HAMAS ve EL-FETİH arasında yaşanan çatışmaların Şii-Sünni çatışmasına dönüştürülmeye çalışılması; İran'ın Şiileri ve "terörü" desteklediği yönünde yansıtılan gelişmeler, ABD'nin bir yandan direnişin yükseldiği zemini zayıflatmaya çalıştığı diğer yandan muhtemel İran saldırısının hazırlıklarına hız verdiğinin göstergesidir.

Kaynayan Ortadoğu ve faili belli cinayetler ülkesi Türkiye! Sömürünün her geçen gün arttığı, halklar arası düşmanlığın, şovenizmin ve milliyetçilik duygularının gelişip/geliştirildiği şu dönemde gelişmeleri iyi değerlendirelim. □

"AYDINLIK SORGULAR SEMPOZYUMU"

BAŞARIYLA SONUÇLANDI

Yaklaşık iki yıldır Özgür Düşün sayfalarında yer verdiğimiz "Aydınlık Sorgular" köşemizi 23-24 Aralık tarihlerinde İstanbul'da iki günlük bir sempozyumla noktaladık. Yeni bir başlangıcın en büyük ve en önemli halkası

karşılaştığımız tablo net bir şekilde ortaya koydu. Aydınlık Sorgular Sempozyumu'nu tasarlarken "aydın sorunu" üzerinde kesin bir fikir birliğine varılamayacağını ifade ettik. Dünyadaki ve ülkemizdeki devrimci durumun gerilerde seyrettiği,

sınıf hareketlerinin oynaması gerektiği misyonu sıklıkla yerine getiremediği bir dönemden geçiyoruz. Böylelikle dö-

Sonuçtan hareketle, içerisinde geçtiğimiz süreci doğru tahlil edebilmenin ve güçlerimizi bir araya getirerek biriktirmenin, yarının pratik ayağında önemli bir adıma tekabül edeceğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Bilgi Meselesi Bilimsel Bir Meseledir

Bizler bilgi meselesinin bilimsel bir mesele olduğunu düşünüyoruz. Bu alanda en ufak bir kibirliliğe yer olmadığı gibi aslolanın alçak gönüllülük ve samimiyet olduğuna inanıyoruz. Bu bakış açısıyla cisimleşen pratiğimiz Aydınlık Sorgular Sempozyumu'na yön veren temel yönelimimizi oluşturdu. "Aydın sorunu" üzerinde kesin sonuçlara varılamayacağını ifade ederken, sempozyumla birlikte bir ta-

Yaşanan kısmi aksaklıklara rağmen Sempozyum'un genel olarak olumlu bir tablo ile sonuçlanması bizler açısından 'yüzççek' fikrinin pratikte bulunduğu karşılığı ve kavrayışımıza yön veren temel düşüncenin gücünü bir kez daha kanıtlamıştır

olan Aydınlık Sorgular Sempozyumu'nun coğrafyamızdaki önemli sorunlardan birine işaret ettiğini, sempozyum öncesi ve sonrasında

nemlerde özellikle "aydınlıklar" cephesinde parçalı bir duruşun olması kaçınılmaz bir sonuç olarak karşımızda duruyor.

neyimleri defalarca ispatladı. Tarihin derinliklerinden süzülüp gelen bu miras omuzlarımıza ciddi bir sorumluluk yüküyor. Sorumluluklarımızın bilincinde olma ve ona göre hareket edebilme her türlü dogmaya ve yanlışla karşı amansız bir mücadeleyi gerektiriyor. "Aydınlık Sorgular" bu çatışmanın filizlendiği alanlardan biridir. Gelişime ve ileriye doğru atılan ufucuk bir adımın dahi bir yığın boş teoriden daha iyi olduğunu deneyimlerimizden öğrenmeye devam ediyoruz. Birbirimize karşı ön yargılar besleyerek ya da birbirimizi çeşitli yakıştırmalarla suçlayarak bir araya gelmekten kaçınarak değil; bilimsel bir şekilde olayları tartışarak doğrulara ulaşmanın zeminini güçlendirmeye hizmet etmeliyiz. Aydınlık Sorgular Sempozyumu'nun doğru tarzın ve fikirlerin zeminini güçlendirmede önemli bir misyonu yerine getirdiğini söyleyebiliriz. Sempozyumda konuşmacı olarak yer alan şair, yazar ve akademisyenlerimiz sunumlarını ve hangi oturumda konuşacaklarını kendi iradeleriyle tayin etti. Böylesi bir yaklaşımın daha zengin tartışmalara yol açacağına inanıyoruz. Ki oturumlarda kendini gösteren canlı tartışmalar bunun en güzel örneği olarak yansıdı. Bu canlılıkla geçen oturumlara dinleyici olarak katılan dostlarımızın yoğun ilgisi, konuşmacı ve dinleyiciler arasında karşılıklı bir etkileşim yarattı. "Aydın sorununun" coğrafyamızda yaşanan önemli sorunlardan biri olduğunu sempozyumun iki gününde oturumlara olan ilgiden anlamak mümkün. Tarihi Darphane Binaları'nın soğukluğuna rağmen

AYDINLIK SORGULAR SEMPOZYUMU

kim şeylerin daha canlı tartışılacağını ve bu hareketliliğin yeni bir başlangıca yol açacağını ön görüyorduk. "Yüz çiçek açsın yüz düşünce akımı birbirleriyle yarışsın" ifadesinin doğru fikirlerin nasıl filizlendiğini berak bir şekilde ortaya koyduğuna inanıyoruz. Dolayısıyla farklı fikirlerin kendini özgürce ifade edebildiği, fikirlerin birbirleriyle sınırsız "çatıştığı" alanların ilerlemeye katkı sunduğunu

unutmamak gerekir. Bundan doğru "Aydınlık Sorgular Sempozyumu"nda olabildiğince farklı yaklaşımları bir araya getirmeye çalıştık. Olaylara objektif yaklaşabilmenin ve bilimsel çalışma metodolojisini hayata geçirebilmenin "olmazsa olmaz" olduğu kanısındayız. Aksini tavır ve pratiklerin, bilginin dogma olarak algılanmasından öte bir şeye hizmet etmeyeceğini, insanlığın tarihsel de-

akşamın geç saatlerine kadar oturumları ilgiyle izleyen ciddi bir potansiyelin olması sempozyumun hedefine ulaştığının temel göstergesi olarak algılanmalıdır. Oturumlara iki saat gibi kısa bir zaman diliminin ayrılması şüphesiz konu başlıklarının bütünlüklü olarak değerlendirilmesine imkân tanımadı. Böylesi önemli ve yakıcı başlıkları iki saat gibi kısıtlı bir zamanda doyurucu bir şekilde irdelemenin mümkün olmayacağını biliyorduk. Fakat temel düşüncemiz ilk adımı sağlıklı bir zeminde örebilmektir. Dolayısıyla "Aydınlık Sorgular Sempozyumu" bir sonuç değil; başlangıç olarak algılanmalıdır. Kimi oturumlarımızda konuşmacılarımızın oturum üst başlığını yeterince irdelememesi eksiklik olarak yansıyanlarımız arasındaydı. Ayrıca sempozyum öncesinde katılımcılarımızla birlikte sempozyuma ilişkin canlı tartışma ortamlarının yaratılamaması konusundaki eksikliğimizi, doğru bir zeminde bilince çıkarmak gerekir. Bu alanda bizim de ilk ciddi deneyimimiz olmasından doğru kimi acemiliklerimiz kısmi aksaklıkların yaşanmasına yol açtı. Fakat yaşanan eksikler sempozyumun bütününe etkileyecek bir boyuta ulaşmadı. Yaşanan kısmi aksaklıklara rağmen sempozyumun genel olarak olumlu bir tabloyla sonuçlanması, bizler açısından yüz çiçek fikrinin pratikte bulduğu karşılığı ve kavrayışımıza yön veren temel düşüncenin gücünü bir kez daha kanıtlamıştır.

Bütün Yenilikler Somut Pratikte Sınanmalıdır

Bilgi meselesinin bilimselliğine inananlar dogmatik bir tarz ve üslubu benimsemezler. Dolayısıyla yanlış ve eksik fikirlerin ancak uzun vadede, doğru bir pratik içerisinde değişebileceğini akıldan çıkarmamak gerekir. Herkesin görüşlerini rahatlıkla ifade edebilmesi, eleştiri-özeleştiri mekanizmasının layıkıyla işletilebilmesi, doğru bir tartışma kültürünün yakalanabilmesiyle birlikte katılımcılara karşı takınılan esnek tavrın "Aydınlık Sorgular Sempozyumu"yla yakalanan en büyük kazanımlarımız olduğunu düşünüyoruz.

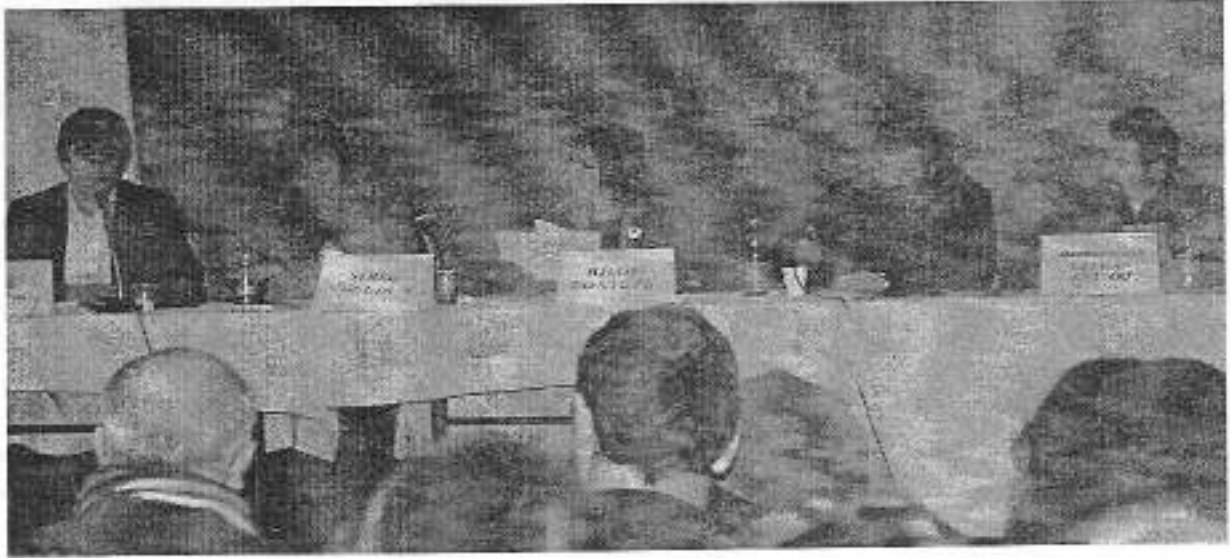
Oturumlarda birbirinden farklı yaklaşımların kendisini göstermesi yüz çiçeğin zenginliği olarak algılanmalı ve bir potada birleşebilme eğilimini göstermelidir. Aydınlık Sorgular Sempozyumu'nun birlikte iş yapma eğilimini kuvvetlendirdiğini sempozyum sonrası aldığımız tepkilerden anlıyoruz. Böylesi bir etkinin sempozyumun durduğu zeminle yakın bir ilgisi var. Her türlü ön yargıdan uzak, farklı görüşlere tahammül edebilen adımların, genele kazandıracağını unutmamak gerekir. Hatalarına ve zaaflarına korkuyla yaklaşanlar geleceği özgürleştiremez. Bulduğu zeminin doğruluğuna ve bilimselliğine inananlar, fikir tartışmalarından ve farklı yaklaşımlardan kaçınmazlar. Aksine bu zemini kuvvetlendirmeye çalışırlar. Özgür Düşün Kolektifi'nin bulunduğu zemini kavrayışı bu doğrultudadır.

Sempozyuma katılan bütün konuşmacı ve dinleyici dostlarımızın heyecanı, bizleri gelecek adına umutlandıran en önemli veriler arasındadır. Bu heyecanı canlı tutabilmek ve

ileri taşımak günün sorumlulukları arasındadır. Yaşamın pratiğinde sınınamayan hiç bir adımın kalıcı olmayacağına inanan Özgür Düşün Kolektifi, sempozyumla cisimleşen hareket tarzının yaşamla birleştirilmesi gerektiğinin altını önemle çizmeyi kendine görev saymaktadır. Sempozyumu başlangıç olarak algılamamızın temel nedeni burada gizlidir. Çünkü pratik, bilginin donup kalmasını önler. Dolayısıyla somut gelişmeler içerisinde yenilenen ve gelişen bilginin, genelin çıkarlarıyla örtüşen bir zeminde olacağına inanıyoruz. Doğru tespitler yapmak tek başına yeterli değildir. Bu tespitleri ve doğruları pratikte sına, doğruluğunu gözlemleme yarının aydınlanmasında önemli adımlardan birini oluşturacaktır. Yarının pratik ayağını örmeyi hedefleyen Aydınlık Sorgular Sempozyumu'nu bu doğrultuda atılmış olumlu bir adım olarak algılamak gerekir.

İlk adımı başarıyla örmeye emeği geçen bütün dostlarımıza bir kez daha yürekten teşekkür ediyoruz. Özgür Düşün Kolektifi olarak bütün duyarlı kesimleri ileriye doğru atılmış bu adıma katkı sunmaya davet ediyoruz. Önerileriniz ve yaklaşımlarınız pratiğimize yön verecek temel kıstaslarımız arasında bulunmaktadır. İlk adımını attığımız bu pratiği birlikte büyütme için her türlü geri ve eksik yaklaşımları kendimizden yıkmaya başlayarak; değiştirmeye ve dönüştürmeye çağırıyoruz. □

ÖZGÜR DÜŞÜN KOLEKTİFİ

KATILIMCILARIN GÖZÜYLE AYDINLIK SORGULAR SEMPOZYUMU

- ÖMER LEVENTOĞLU -

Aydınlık Sorgular Sempozyumu, hiçbir şeyi beceremediyse, "aydın" dediğimiz cemiyet erbaplarının yekpare "ilerici" bir düşünsel kabiliyete sahip olmadığını açığa çıkardı. Beri yandan aydınların, kendi kastları içinde de bir yığın farklı yaklaşıma sahip olduklarını gözlemledik. Genel geçer bir fikir olarak "Aydın devrimcidir" şeklindeki yargının da yargılanabileceği açığa çıktı. Çünkü sem-

pozyumla birlikte aydınların, kendileri için vehmedilen parlak devrimci fikirlere sahip olsalar bile bu kabiliyetlerini toplumsal muhalefetin hizmetine sunmak için kendiliklerinden her zaman iyi yürekli bir gayret taşımadıkları kanıtlandı.

Gerçekte "aydın"ın bir toplumsal rolü vardır ve aslında o, "kendisi olarak" bu rolü oynamaya devam ediyor. Esas olan, muhalefet güçlerinin, yani isyana ve müdahaleye ihtiyacı olanların, bu cenahı harekete geçir-

mek için zorlaması ve bunu devrimsel bir dinamîge dönüştürmesidir. Özgür Düşün Kolektifi, sanırım bunu gerçekleştirmek üzere nasıl bir çabanın gerekli olduğu konusunda önemli bir deneyimi ortaya çıkardı. Böylece herkes kendini gördü; aydınlar kendilerini sorguladı. Muhalefetin coşkusuna şahit olduk, bu coşkunun "aydın"ları rahatsız, huzursuz etme potansiyeli taşıdığını fark ettik. Bu türden faaliyetler ne kadar devam ederse potansiyel o kadar açığa çıkar; böylece

rahatsızlık hareketine, huzursuzluk üretmeye dönüşebilir; hatta bunun embriyon halinde şimdiden başladığını tahmin etmek zor değildir.

Kanımcıca bundan sonra, artık aydınlarla ilgili bir şeyler yapmak yerine, aydınların bir şeyler yapabileceği kaşınma noktalarına tırnak geçirmek gerekir. Onların yazmalarına, eğitim programlarına katılmalarına, sanatsal üretimlerini gerçekleştirmeleri ve sunmalarına, yaratımlarını değerlendirebilecekleri değerlendirme alanlarının, zeminlerinin açılmasına ihtiyaç vardır. Bunun için dergi bir zemindir, başka mekânlar, olanaklar da açılabilir. Bu sözünü ettiğim zeminlerin neler olabileceği biraz pratikle ve toplumsal muhalefet dinamiğinin aktığı mecralarla ilgili bir sorundur.

- FUAT ERCAN -

Öncelikle soran ve sorgulayan bir tarzın gelişmesine yapılan tüm katkıların anlamlı olduğunu düşünüyorum.

Aydınlık Sorgular Sempozyumu'nda:

a) Farklı kesimleri/düşünceleri temsil eden ve bu anlamda aydın olma halini taşıyan insanların toplantıya davet edilmesi anlamlı bir hareket.. Farklı düşüncelerden uzak durmadan ama aynı şekilde bu düşüncelerle tartışmak Aydın sorgular ama sorgularken de anlamaya çalışır yerleşiktir.

b) Toplantıda sol/muhallif grupların;

ba) Sadece "ötekine" yönelik eleştiri eğilimini biraz da olsun kendine ve,

bb) Kendi içindeki farklılaşmalara/fraksiyon gruplara ve daha da önemlisi

bc) Kendi tarihsel geçmişini yaratıcı bir şekilde sorgulamasına yönelik eğilim az da meyletmesi anlamlıdır.

c) Diğer yandan aydın yüceltme ile aydın küfür arasındaki gerilimli çizgiyi daha nesnel ve daha sağlıklı bir zemine oturtması/oturmayacağı çalışması anlamlı olacaktır. Özellikle solun elitist ve aydın sever tavrına yönelik bir eleştirel bakışı gerçekleştirmesi gerekir.

Sempozyum yukarıda işaret ettiğim yönelimleri taşıdığı ölçüde anlamlı ve daha da önemlisi bu eğilimleri gelecek etkinliklerde daha bir belirleyici hale getirmesi ise birlikteliğin anlamlı sonucu olacak

- CENGİZ GÜNDOĞDU -

Aydınlık sorgular sempozyumuna katılan dinleyicilerden edindiğim izlenimler şu: Sempozyum dinleyenler açısından bilinç açıcı olmuş. Eleştiri olarak da şu söylendi bana. Daha az konuşmacıyla konular derinlemesine alınabilirdi. Ayrıca bir anda üç kişi yerine bir kişi konuşabilirdi.

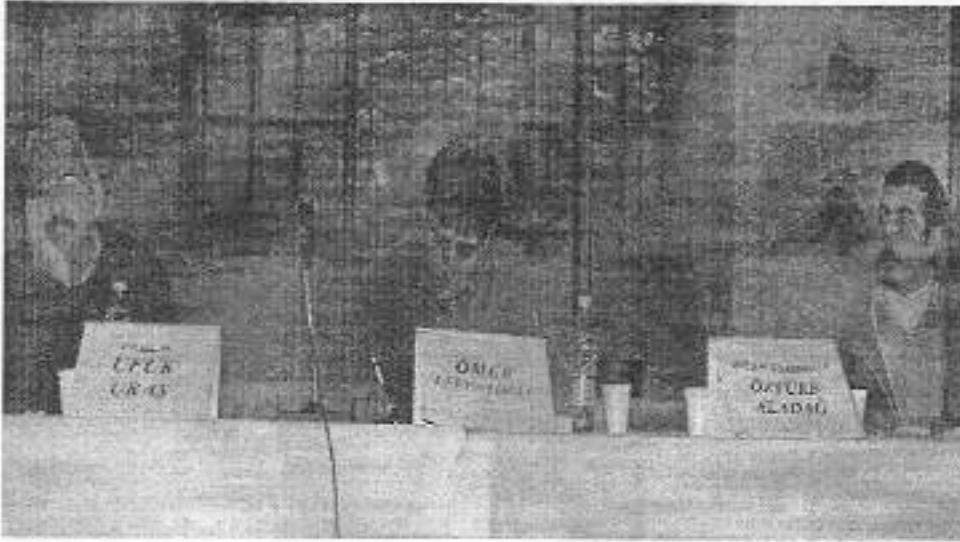
Aydınlanma sorununda temel sorun şuradadır. Sözcüleri aydınlanmış bir toplumda kimse Dilipak'ı okumaz, Bekaroğlu'nu dinlemez. Gazeteler,

televizyonlar kapanır. Bir sorun da şudur. Böylesi sempozyumlar aydınlanmayı bir sorun olarak belirler. Sizin düzenlediğiniz sempozyumda bu belirlendi. Ama "nasıl aydınlanacaksınız" sorusu yanıtızsız kaldı.

İnsan nasıl aydınlanacak sorusuna hemen yanıt vermemeli. Bu sempozyumlar olanaklar zorlanarak belirli illerde verilmeli. Aydınlanma sorun olarak belirlendikten sonra, nasıl bir aydınlanma sorunu, öyle sanıyorum kendiliğinden gündeme getirilecektir. Bu sunum için önemlidir. Aydınlanma bir kişinin "ben aydınlandım, gel seni aydınlatayim" sorunu değildir. Önce kişi kendisinin aydınlanmadığını, belirli tabularla bilincinin sakatlandığını kabul etmelidir. Ondan sonra birey soracaktır şu soruyu: Peki ben nasıl aydınlanacağım. Bunu sağlamak için aydınlanma sempozyumlarında kurumsal bilgiden çok, aydınlanmamış insanın pratikleri gündeme getirilmelidir. Sözcüleri, aydınlanmamış insanın suyu nasıl içer, kadına nasıl davranır, kızdığına ne yapar? Aydınlanmamış bir insan 24 saati nasıl geçirir?

Pratiklerin incelenmesi, hiç kuşku yok bir kişiyi kızdırabilir. Bu yüzden de sempozyumdan ayrılanlar da olabilir. Ama kalanlar sağlam bir şekilde bu eylemi götüreceklerdir.

Aydınlanma bir anlamda insanın kendisiyle yüzleşmesidir. Önce bu sağlanmalı. Yüzünü değiştirmek isteyenlerle "nasıl bir aydınlanma" soru-

suyla yola düşülmelidir.

- ENDER HELVACIOĞLU -

Bir gençlik topluluğunun, "aydın" ve "aydınlanma" meselesini kafaya takarak bu konuda tartışmalar yapması ve fikir üretmesi, takdir edilecek bir çaba. Ayrıca üç yüz-dört yüz genç insanın sempozyuma gelmesi ve aktif olarak tartışması da olumlu bir durum. Bu nedenle etkinliğimize olumlu yaklaşıyorum ve sizleri kutluyorum. Fakat önemli olan konuşmacıların değil; sizlerin ve dinleyicilerin değerlendirmesi. Ben de onları merak ediyorum.

Sohbetlerimizde de belirtmiştim, bir eleştirimi tekrarlamak istiyorum: Bu tür etkinliklerin, hele gençlere yönelikse, eğitime yönelik yönü ağır basmalı. Bu durumda eğitmenlerin, yani konuşmacıların seçimi önem kazanıyor. "Her kesimden konuşmacı olsun, tartışma olsun" yaklaşımı yerine, dinleyicilere doğru düşüncelerin aktarılmasının sağlanma-

sı yaklaşımı benimsenmeli. O konuşmacılar, zaten her yerde konuşuyorlar ve yazıyorlar; düşüncelerini açıklama konusunda bir derteri yok. Sempozyumun konuşmacıları, bu perspektifle daha özenli seçilebilirdi. Sizlerin belirli fikirleriniz ve net yaklaşımlarınız var. Bu yaklaşımlar doğrultusunda konuyu açacak ve derinleştirecek, tas üstüne tas koyacak konuşmacılara ağırlık vermek daha doğrudur. Bu konuda bir zaaf gördüm. Ama sanırım bundan sonraki etkinliklerinizde daha sistemli ve hedefli çalışmalar yapacaksınız. Her türlü katkıyı vermeye hazır olduğumu tekrar belirtiyim. Şimdilik bu kadar; nasıl olsa sohbet ederiz yine.

- YÜKSEL AKKAYA -

Oldukça başarılı, önemli bir sempozyum olarak değerlendiriyorum. Hem konuşmacılar hem de katılımcılar açısından bakıldığında önemli bir katılım olduğu göze çarpıyor. Aydınların tükendiği, sınıf

ile bağımlı kopardığı bir dönemde böylesi bir sempozyum, bir uyarı olarak değerlendirilebileceği gibi bir arayış olarak da değerlendirilmelidir. Bu tür sempozyumlar gelenekselleştirilerek, her yıl bir konuyu işleyen sempozyum serisine dönüştürülebilir. Sempozyumdaki sunuşlar bir kitap/kitapçık olarak yayınlanabilir.

- ÇAKIR CEYHAN SUVARI -

Öncelikle böyle güzel bir organizasyonu gerçekleştiren Özgür Düşün Kolektifi'ne teşekkür ediyorum. Aydınlar Sorgular Sempozyumu farklı bakış açılarına hatta farklı dünya görüşlerine sahip insanların buluşturulduğu ve sadece konuşmacıların değil; dinleyicilerin de "aydın" sorumluluğuyla sempozyumu renklendirdiği bir etkinlik oldu. Sempozyum bu yönüyle, belli bir anlayışın kendi kitlelerine ezber tekrarlatan klasik bir etkinliği olmadığı gibi aydın sorunundan kimlik sorununa, tarih yazıcılığından Kürt sorununa kadar oldukça geniş bir alanın tartışılmasına olanak sunmuş, hatta tarihsel olarak solun kendisiyle yüzleşmesine de vesile olmuştur. Sempozyumun diğer bir ayrıcalığı da seçilen mekânın hem yıkılan bir devletin en önemli kurumlarından biri olması hem de yerine kurulan yeni

devlete tanıklık etmesi sebebiyle oldukça anlamlıydı. Binanın soğuk, eski ve yıktık hali yaşadıklarını özetler gibiydi. Son olarak, mekanın yeni sakinleri olan kedilerin, ülke ve dünya sorunlarına karşı duyarlı olan aydınlardan ve onların fikirlerinden "korkmadan" rahatlıkla ortada gezinmelerinin "birilerine" de örnek olması umuduyla...

- ABDURRAHMAN DİLPAK -

Doğru yönde ileri doğru atılmış bir adımdı. Belki bu forumları kitlelere mesaj verme şeklinde değil de bir ortak akıl arama toplantısı şeklinde yapmak daha mı faydalı olur diye düşünüyorum.

Belki konuşma özetleri daha önce alınabilirdi. Bir de bu tür çalışmaların belli bir gündemle belli periyotlarda yapılması gerekir. Bana göre gündem çok yoğundu.

Bu tür toplantı bantlarının, ses ve görüntü text olarak katılımcılara ulaştırarak belki yorumlaması, eleştirmesi istenebilir ve bu süreçte ortak tebliğler ve ayrılık noktaları tespit edilerek bu ayrılık noktalarının nasıl telif edileceği üzerinde yeni mini forumlar düzenlenebilir. Yani bir toplantıda nihai bir sonuca ulaşmak değil; bir süreç canlı tutularak çözüm yönünde ilerlenebilir. Aksi halde söylemler sloganik ve bildiri şeklinde oluyor.

Bir de iddia sahiplerinin iddiaları gerçekleştiğinde, orta-

ya çıkabilecek muhtemel sorunlara karşı alternatif çözüm önerilerinin ne olduğunu sormak gerek. Yani ihtimal, maliyet ve risk analizleri yapılmamış bir iddia içi boş bir slogandan başka bir şey değildir. Sonuçta yaralı bir dünyada yaşıyoruz. Geleceğe ilişkin hayal kurmak da güzel; ama bu günün sorumluluklarını örgütlerken metot ne olacak? Süreci nasıl işleteceğiz.

- ADİL OKAY -

Aydınlık sorgular sempozyumunda konuşmamda dile getirdiğim gibi özellikle farklı siyasal yelpazeden insanları bir araya getirmek başlı başına bir başarıdır. Bu başarı size aittir. Elbette verim hemen alınmaz. Ama ben, benden farklı düşünen konuşmacıların görüşlerinden yararlandığımı söyleyebilirim. En azından onları anlamak babında. Ümit ederim onlar da benim konuşmamdan ve konuya bakış açımdan yararlanmışlardır. Neoliberalizmin zaferini ilan ettiği, insanların tek tipleştiği, aydınların "u" dönüşü yaptığı günümüzde, insanlara karanlığın egemenliğini göstermek ve düşünüp sorgulamalarını sağlamak ödevimizdir. Sizin çalışmanız ve sempozyum bu amaca hizmet etmiştir. Elbette her taraftan postmodern saldırının geldiği Türkiye'de, aydınlar sosyal izolasyondan korkup karanlığa saklanmaya başlamaktadırlar. Yani devlet veya tekel aydını olmayan gerçek aydınla-

rın sayısı her geçen gün azalmaktadır. Bir çok aydın nereden olduğunun farkına varmakta, sosyal izolasyona dayanmamakta ve güçlünün safına yönelmektedir. Bu anlamda aydın özelliği taşıyan bilgi mühendislerine bu tür çalışmalar uyarı niteliği taşımaktadır. Henüz tamamıyla yitirmedikimiz, kalemlerini yani ruhlarını egemenlerin hizmetine sunmayan; ama emek cephesinde de yer almayan bu insanları itmek yerine sarsmak ve aydın tavrını hatırlatmak gerekmektedir. Düzenlediğiniz sempozyum bu amaca hizmet etmiştir. Bundan sonra da bu çalışmaların devamında yarar vardır.

Sempozyumdan önce size sunduğum 6 sayfalık tebliğde ve sempozyumdaki konuşmamda bu konudaki düşüncelerimi ayrıntılı olarak işlemiştim.

Sizi tekrar kutluyor, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

- YÜCEL DEMİNER -

Değerli arkadaşlar, bir kez daha bu kadar yetkin bir toplantı düzenlediğiniz için tebrik ve teşekkürlerimi iletirim. Türkiye devrimci hareketinin içinden geçtiği sıkıntılı dönemde, kendisini farklı duruş ve faaliyet alanları içinde tarif edenlerin görüş alıp vermesini son derece olumlu buldum. Gerek aydın sorununu tartıştığı ve gerekse farklı seslere yer verdiği için sempozyumun hem bu alan-

da ve hem de daha geniş ölçekte bir yan yana duruş ahlakını oturtmada önemli bir yeri olduğuna (ve olacağına) inanıyorum. Sekter eleştirilerin sonuç üretmeyen kuruluşu yerine, farklı öbekler ve tarzlar arasında kanal açıcı bir işlevi olan bu gibi toplantıların sürdürülmesi, diyalektik eleştiri ve yenilenme sürecinin de önemli bir bileşeni olacaktır.

Dikkat çekmek istediğim noktalardan ilki, bu toplantıların sürekliliğinin sağlanarak Türkiye devrimci hareketi içinde eksikliği müthiş bir biçimde hissedilen kurumsallaşma ve sistemli düşünme kanalları oluşturma sürecine katkıda bulunulmasıdır.

- AZİZ KONUKMAN -

Sempozyum öncesi için şunlar söylenebilir: Seçilen temalar çok yerinde idi; ancak temaları işleyecek katılımcıların seçiminin aynı şekilde iyi yapıldığını ileri sürebilmek pek mümkün değil. Ayrıca bazı katılımcıların birkaç oturumda yer alması, farklı temalarda farklı düşününlerin katılımcı olarak izlenilmesi olanağını daha baştan engellemiş oldu. Toplantıyı düzenleyenlerin bunu öngörememiş olması önemli bir eksiklik olmuştur.

Bir diğer eksiklik, oturumların hiçbirisinde Kemalist, sosyal demokrat (ben haric) aydınların yer almamış olmasıdır. Davet edilip de davete icap edilmediyse bu da izleyenlere duyurulmalıydı. Örne-

ğin böyle bir katılım sağlanmaksızın Kürt sorununun tartışmaya açılması büyük bir eksiklik olmuştur. Sempozyum sonrası için şu tespitler yapılabilir: Tespitlerim ikinci günkü izlenimlerime (çünkü işlerimin yoğunluğu nedeniyle sempozyuma ancak ikinci gün katılabildim) dayanıyor. Sempozyum öncesiyle ilgili değerlendirmelerimin ve eleştirilerimin ne kadar isabetli olduğu ne yazık ki ortaya çıkmıştır. Özellikle ilk oturumdaki tartışmalar, aydınlık sorgulardan ziyade katılımcılardan farklı bir ideolojik konumda bulunan bir kısım aydına yönelik önyargıların sergilendiği tartışmalardan öteye geçememiştir. Üstelik onların olmadığı bir ortamda bu tür bir suçlamaya başvurulması bir tür yargısız infaz olmuştur. Bu oturumdaki tartışmaların dışındaki diğer oturumlardaki tartışmalar hem son derece düzeyli olmuş hem de katılımcıların ve izleyenlerin yeni sorular sormasının ve yeni tartışma alanları açmasının yolunu açmıştır. Sözümleri ettiğimiz eksiklikler bir tarafa bırakıldığında, sempozyumun son derece başarılı olduğunu söyleyebiliriz.

- SİBEL ÖZBUDUN -

- TEMEL DEMİNER -

UMUT ETMEKLE YETİNME-
DEN, UMUDU YARATMAK!

*"Altın kural,
altın kuralların
var olmadığıdır."*

Eksikleri, "fazlaları"yla "Aydınlık Sorgular Sempozyumu", olumlu bir girişimdi... Örgütlenmesi, performansı çok iyiydi...

"Sempozyum"un geride kaldığı koordinatlarda, S. Kierkegaard'ın, "Yaşam, geriye bakarak anlaşılır; ileriye bakarak yaşanır," sözünü durmadan anımsamanın yararlı olduğunu, hiç mi hiç unutmamak gerekiyor... Olumlu bir girişimdi, buluşmaydı denilebilecek "Sempozyum", kimileri için "sonuç"ken, kimileri için de bir "başlangıç" olarak algılanıyor...

Ancak kanımızca her ikisi de değil; "Sempozyum" bir "sonuç" değil, olsa olsa bir vesile...

"Başlangıç" mı? Kesinlikle değil, ama olabilir...

Burada "soru(n)", "olabilir" denilenin nasıl yapılacağına, realize edileceğine mündemictir...

Bir sözlükteki, "Aydın: Esas olarak zihinsel çalışma yapan bireylerin oluşturduğu toplumsal grup..." tanımlamasının hemen ardından "Kapitalist toplumda, Aydınlar'ın büyük kesimi, burjuvaziye hizmet etme durumundadır..." notunun düşülmesini gerektiren "aydın" ya da "aydın sorunu"nda; "soru(n)ları" çözümlenerek yol almak hiç kolay olmadığı gibi, umulduğundan da "soru(n)lu"dur...

Özellikle Can Yücel'in, "... bir eksikliği vardı ama ne?/ Kokusu yoktu, kokusu!/ Toprağı yoktu, Yaprığı yoktu, Bir işe yaradığı yoktu!/ Mübarek, yarı karanlık

bir hapisane/ avlusuna yağın/ Tam bir yarı-aydın yağmuruydu," dizelerinde ifade edildiği biçimiyle karakterize olan mevcut "soru(n)"; verili koşullardaki statükoya ilişkin "eylem(sizlik)" ya da "taraf(sizlik)" veya "olma(ma)k" noktalarında düğümlemektedir...

O hâlde; "başlangıç"ın, "olabilir" kılınması; I) "eylem(sizlik)", ii) "taraf(sizlik)", iii) "olma(ma)k" noktalarındaki kör düğümleri çözmekle mümkündür...

"Neden" mi?

Yanıt kabildinden nakledeyim:

Marshall Berman, "İnsanların yaşadıkları hakkında hiçbir fikrimiz olmazsa, o insanları birleştirecek fikirler de üretmeyiz elbet. İnsanları gördükleri, hissettikleri, dünyayı deneyimledikleri hâllerleriyle tanımasını bilmedikten sonra, ne kendilerini tanımaları ne de dünyayı değiştirmeleri yolunda hiçbir faydamız dokunmaz onlara. Sokağı okumayı bilmedikten sonra, Kapital'i hatmetmiş olmak neye yarar?" derken; Ahmet İnam ekler: "Kendinden başlayarak, adım adım genişleyen halkalarla yaşar aydın. Belki bu yakınlık halkalarının en uzağı düşmanlarının bulunduğu halkadır..."

Aydın kendisiyle ilişkisinden bellidir... Aydın kendisiyle nasıl yaşadığına bakarak anlayabileceğimiz bir kişidir..."

Bunlar böyleyken; evet, evet J. J. Rousseau'nun, "İnsan özgür olarak doğar; ama her yerde zincirlenir," formülündeki gerçek, insan(lık)ın hâlâ gündem maddesi; emekten yana

duran angaje-muhalif-organik aydının; Oscar Wilde'm, "Düşünce diye anılmaya bile değmez, tehlikeli olmayan bir düşünce"; Goethe'nin, "Cesaretle ortaya konan düşünceler, oyun tahtasına sürülen taşlar gibidir; kırılabilirler, ama kazanılacak bir oyun başlamıştır," sözlerini unutmayıp, umutla hayata geçirmesi gerekiyor...

Umut çok önemlidir; elbette sözünü ettiğimiz umut, Güray Öz'ün altını özenle çizdiği "eylemler bir umuttur". Çünkü eylemsiz umut aslında umut olmaz. Ne insan olur, ne umut. İnsan baştan ayağa umut ve eylemdir. Oturup etrafı seyrederek umut büyütülemez.

Zaten bu dünyada ne kadar umut varsa aynı zamanda o kadar da karamsarlık vardır. İki iç içe geçiyor, ikisini birbirinden ayıran şey, umudu öne çıkaran tabii ki eylem, eylemler umut.

Eylemin anlamı çok geniştir. Yazı yazmaktan tutun sokağa kadar, örgütlülüğün bin bir biçimine kadar geniş bir alandır. Ve bütün bunlar olmadan, birbiriyle iç içe geçmeden, ilmiklenmeden, birbiriyle bağdaşmadan sonuç alınmaz. Daha doğrusu küçük küçük umutlar yaratılamaz, bizi geleceğe taşıyacak, ruhumuzu karartmayacak sonuçlar bile alınmaz...

Hele hele "küreselleşme" neoliberal vahşetinin, insanlardaki karamsarlığı artırdığı ya da Forbes dergisinin 400 En Zengin Amerikalı (2006) liste-

sindeki kolektif servetinin tutarı 1.25 trilyon dolar olduğu; veya dünyadaki her 6 kişiden birinin açken, Türkiye'de ise resmi verilere göre 580 bin kişi açlık sınırı altında yaşadığı koşullardaki kara gerçeklere yaslanan karamsarlığa rağmen umut tükenmiyor, tüketilemiyor...

Ancak, Eric Hobsbawm'ın, 'Kısa XX. Yüzyıl Tarihi'nde ifade ettiği gibi, "Dünyamız hem dışa hem içe doğru infilak etme tehlikesiyle karşı karşıyadır"...

Bu tehlike ve imkân(lar) sınırında umut her zaman karamsarlıkla iç içe. Karamsarlıkla umut arasındaki gelgitin enerjisi ise eylemden, eylemler düşünmeden geçer.

Onun için aydın olmaktan eylemeye yönelmek gerekiyor...

Maksim Gorki'nin, 1904'de kaleme aldığı "Yazlıkçılar" başlıklı yapıtında, döneğe liberallere karşı gerçek demokrat aydın tipine ilişkin vurgularını unutmadan, şimdi yapılması gereken ise, "Aydınlık Sorgular Sempozyumu" girişiminin geride kaldığı koordinatlarda, olumlu girişime ilişkin umut etmekle yetinmeden, umudu yaratmaktır... □

1. Bernard Shaw.

2. Felsefe Sözlüğü, İvan Frolov Yönetiminde Bilimler Akademisi, Türkçesi: Aziz Çalışlar, 2'inci baskı, Cem Yay., 1997, s.31-32.

Hrant Dink cinayetinin ardından

Altan Gelen Haykırışın Sorguladığı Gerçekler -1-

Emrah Cilasun

Hrant Dink'in cenazesinde yaşananlar, toplumun tüm gözeneklerinden fıskıran köklü değişim arzusunu, siyaset sahnesinin ortasına getirip yerleştirmiştir. 2007 Türkiye'sinde tank olduğumuz esasında, içinde Ermeni soykırımını da barındıran bütün bir paradigmanın iflasıdır. Burada iki ana grup, -paradigmanın geleneksel savunucuları ile rejimi yeniden reorganize etmeye çalışanlar- karşı karşıya durmaktadırlar. Yığınların "Hepimiz Ermeniyiz" haykırışı, bu iki grubun çatışmasına malzeme edilmeye çalışılmaktadır. Adeta köleler, köle sahipleri arasında tercih yapmaya zorlanmaktadır. Hâl-

buki siyaset sahnesinin kendi dinamiği vardır. Ve bu dinamizm bize iki grubun dışında bir üçüncüsünün olduğunu göstermektedir. Kimilerinin hoşuna gitmese de bu üçüncü grup, halktır.

19 Ocak'tan bu yana yazılanlar, söylenenler ve yapılanlar, hakikaten her açıdan izaha muhtaçtır. Barikatın iki tarafı vardır. Rejimin gelenekçileri ile onu reorganize etmek isteyenler o tarafta; köle olmak istemeyip yeni bir dünya arzulayanlar bu taraftadır. Bu yazı, Hrant Dink cinayeti öncesi ve sonrasında, bütün tarafların ne dediğine ne yaptığına tarihin merceğinden bakarak

serinkanlıca, geçmişle bugün arasında paralellikler kurmaya çalışmaktadır.

Meşru Refleks

Hrant Dink'in cenazesinde yüz binlerin hep bir ağızdan "Hepimiz Ermeniyiz" diye haykırması, rejimi çığırından çıkartmıştır. Üst yapının tümünü; 80 küsur yıllık eğitimi, geleneği, göreneği ve ön yargıları açıktan sorgulayan bu haykırış, Çetin Altan'ın deyimi ile "kendi ırk ve inancıyla övünüp durma avuntusunun kapalı çemberi içine hapsedilmiş bir İslam ülkesinde; hem rastlanmadık hem de beklenmedik bir manzaradır." (1)

Vaktiyle İttihat ve Terakki Fırkası açısından "Ermeni Meşalesi", 1915'deki soykırımla tamamen hallolmuştu. Şimdi, 92 sene sonra büyük bir çoğunluğu Ermeni milliyetine mensup olmayan bu insan seilinin, "Hepimiz Ermeniyiz" diye haykırması neyin nesidi idi? Kimdi bunlar?

Bu ülkede sabahtan akşama kadar taciz edilen, tecavüze uğrayan, öldürülen, soyunmasına da örtünmesine de erkek tarafından karar verilen kadınlar mı? "Beyaz Türkler" in küfür ettiği, aşağıladığı, hor gördüğü varoş gençliği mi? Özgürce düşünmesine tahammül edilemeyen yazarlar ve entelektüeller mi? Hakim mezhep tarafından yıllardır horlanan, aşağılanan Aleviler mi? Ermeni ulusunun akibeti ile tehdit edilen Kürt milleti mi? Cinsel tercihlerinden ötürü dıştalanmış, hor görülen eşcinseller, travestiler mi? Zorla etnik kökenleri unutturulmaya çalışılan bütün diğer azınlıklar mı? Yoksa 12 Eylül ile çöktüğü söylenen halkın devrimci güçleri mi? "Hepimiz Ermeniyiz" diye haykıran, bunlardan hangisi idi? Ben- ce, hepsi. Çünkü "soykırım" diyor Dadrian, "olağanüstü yıkıcı, kitlesel bir suçtur ve bir azınlık, bir uyruk veya bir başka sosyal grup olarak kıyas kabul edilemez ölçüde zayıf ve bundan ötürü çabuk incinebilir hedef gruba karşı üstün güçlerin nüfuzunu gerektirir. Bu bağlamda, her şeyin ötesinde soykırım, cebri gücün avantajlarından yararlanan belli kurumların varlığı ve kullanımı ile koşullandırılan toplanmış ve eşgüdümlü gücün

ifadesidir". (abc) (2)

Hrant Dink cinayeti, soykırım değilse bile rejimin kırma tabii tuttuğu bütün bu grupları (azınlık, uyruk, başka sosyal grup) birleştirmiştir. Ortak bir savunma refleksi yaratmıştır. Bu meşru refleksin demagojiye gelir hiçbir yanı yoktur. Zira, tüm gerici rejimlerde olduğu gibi Türkiye'de de hakim sınıfların ezilenleri, "böl- parçala-yönet" politikası ile sömürdüğü bir gerçektir. "Ne mutlu Türküm diyene" sözleri ile

Nihal Atsız'ın 4 Mayıs 1941'de kaleme aldığı şu satırlar arasında ne fark vardır?

"Yağmur Oğlum!

"Bugün tam bir buçuk yaşındasın. Vasiyetnameyi bitirdim, kapatıyorum. Sana bir resmimi yadigar olarak bırakıyorum. Öğütlerimi tut, iyi bir Türk ol.

"Komünizm bize düşman bir meslektir. Bunu iyi belle. Yahudiler bütün milletlerin gizli düşmanıdır. Ruslar, Çinliler, Acemler, Yunanlılar ta-

rihi düşmanlarımızdır.

"Bulgarlar, Almanlar, İtalyanlar, İngilizler, Fransızlar, Araplar, Sırlar, Hırvatlar, İspanyollar, Portekizliler, Romenler yeni düşmanlarımızdır.

"Japonlar, Afganlılar ve Amerikalılar yarın ki düşmanlarımızdır. "Ermeniler, Kürtler, Çerkezler, Abazalar, Boşnaklar, Arnavutlar, Pomaklar, Lazlar, Lezgiler, Gürcüler, Çeçenler içer(de)ki düşmanlarımızdır.

"Bu kadar çok düşmanla çarpışmak için iyi hazırlanmalı.

"Tanrı yardımcın olsun!" (3).

Acı ama bir o kadar da gerçektir. Nice nesiller, bu ve buna benzer ırkçı eğitimden geçmemiş midir? Türk olmayan etnik kökenleri, "Hain Ermeni", "Gavur Yunan", "Kuyruklu Kürt", "Pis Çingene", "Moskof Çerkes"... gibi aşağılamalarla hedef alan bu ırkçı, şoven söylemin sorumlusu kimdir? "Kızıbaşlar" ve "Kara Fatmalar" diye Alevi ve Sünni mezhebinden ezilenleri birbirlerine düşürenler kimlerdir? "Bursalı i...dir", "Kayserili üçkağıtçıdır", "İzmir'den adam çıkmaz" gibi aşağılamalarla, bölgeciliği ve ayrımcılığı kimler körüklemiştir? Tüm bu ırkçılığın, şovenliğin ve ayrımcılığın yıllardır, cehalet kesesinde birikmekte olduğu bilinmiyor mu? Bu duruma eninde sonunda, "yeter artık" denilecekti. Hrant Dink cinayetinin beraberinde getirdiği öfke seli, "Hepimiz Ermeniyiz" diye haykırarak bu cehalet kesesini patlatmıştır. Fa-

kat biliyoruz ki bu yığmsal kendiliğinden tepki, içerden ve dışardan çembere alınmaktadır. Çembere almak isteyenler, birbirlerini aratmayacak derecede ezilenleri daha da köleleştirme derindedirler. Ayrıca her ikisinin de tarihi geçmişleri, Ermeni soykırımı da dahil olmak üzere, katiiyen temiz değildir. Kaba-rik bir suç dosyasına sahiptirler. Bu durumun halife gelir yanı yoktur.

Rejim Ve Medya

İnternetteki sitesinin münüsünde Ermeni soykırımının "yalan" olduğunu belgeleme çabasındaki Genel Kurmay'ın, Başkanı'nın ağzından 19 Ocak 2007'de, "Hrant Dink'e sıkılan kurşunların aynı zamanda Türkiye'ye sıkıldığı" şeklindeki icazet, ertesi günkü Hürriyet gazetesine "Bunu Yapan Vatan Haini" manşetini attırmıştır. Fakat buradaki en önemli husus, rejimin ulvi çıkarlarının her şeyin üzerinde olduğudur. Öncelikli mesele rejimin prestijidir. Bir Ermeni'nin öldürülmesi, bu prestijin zedelenmesine neden olmamalıdır(!). Hrant Dink'in cenazesi, rejimin makyajına malzeme olarak kullanılmak istenmiştir. Mesela 24 Ocak tarihli Cumhuriyet gazetesinin başyazısına göre; "Cinayetten sonra görüşleri ne olursa olsun- öldürülen gazeteciye halk, iktidar, muhalefet, devlet, sivil ve asker kesimler topyekün sahip çıkmışlar" dir. Devamla, "acı olay ülkemizde fikir özgürlüğüne saygılı, etnik ayrımcılığa karşı bir toplum ve devlet dayanışmasını sergilemiş" ve çok

şükür(!) bir dizi "Avrupa ülkesinden daha özgürlükçü ve çağdaş bir profil çizmiştir Türkiye"denilmektedir (abc). Kimi medya kuruluşlarının "Hepimiz Ermeniyiz" sloganını haykıran yığınları, sahte bir şekilde göklere çıkartması ise "şekere batırılmış kurşunlar"ı hatırlatmaktadır. Logoları bayraktan geçilmeyen bu medya aparatlarının, yıllardır yaptıkları şoven, ırkçı ve seksist yayınların mürekkebi, bel-leklerde daha kurumamıştır. Kimilerinin ise sadete gelip "Hepimiz Ermeniyiz" haykırışını, "ifratla tefrit arasında" bocalama olarak nitelendirmesi, rejimin de, "hoşgörüsünün" bir sınırı olduğunu hatırlatmaktadır (4).

Cengiz Çandar ise 24 Ocak tarihli yazısında, "Amerikan Büyükelçisi Ross Wilson ile kıyafetinden solcu bir Türk olduğu izlenimini veren delikanlı birkaç metre arayla, Avrupa Parlamentosu'nun İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Fransız ile Hollandalı Joost Lagendijk, Alman Claudia Roth, Cem Özdemir, Vural Öger, aralarında, önlerinde, arkalarında yaşlı kadınlar, esnaftan isimsizler, işten kıran memurlar, öğrencilerle bir arada yürüyorlar. Bu ne mükemmel bir insan harmanı. En önde Hrant gidiyor. Biz, arkasından" (5).

Timsahların Gözyaşları

1915'de Ermeni milletine timsah gözyaşları dökenlerin bugün, emperyalist çıkarlarından ötürü, Türk rejimine karşı bir şantaj olarak Ermeni soykırımı ile ilgili yasa tasarımı şallayıp durmaları, Hrant Dink'in cenazesinde, yığınların önüne geçme bedbahlığın-

da bulunmaları, bir yanıyla tarihe çalım atma girişimidir. Diğer bir yanıyla da tehdit ettikleri aynı rejimin milliyetçilik ve ırkçılıkla ezdiği yığınları, kendi amaçları için manuple etme çabasıdır.

Tarihe çalım atma girişimidir; çünkü ABD'li komünist John Reed'in sözleri, 1915'de kimin ne yaptığını belgelemektedir.

"Şu anda, açlık çeken Ermenilere yardım kampanyasında olan M. Cleveland-Dog, Türklerin Ermenistan'daki kıyıcılıkları üzerine cafcılı makaleleri ile yeterince tanınmıştır, sahip olduğu önemli bakır madenlerindeki binlerce işçiyi sıkılmadan sömürür ve bir grev söz konusu olduğunda da Türklerin Ermenilere yaptığı gibi süngülerle işçilerini işten attırır. İşte bu adam bunca günahına rağmen Amerikan toplumunun ikiyüzlü insan sevgisine acındırıcı sözcüklerle başvurur.

Türk kıyıcılığına karşı tutumu nedeniyle yığınla insan Amerika'ya karşı iyi duygular beslemiştir. Ama acaba onlar Amerika'nın bu bildirgelerinin dışında neler yaptığını biliyorlar mı? Hiç bir şey bilmiyorlar. Ben 1915'te İstanbul'da bulundum; Amerikalı misyonerlerin o zaman Türklere büyük çıkarları olduğu için Türk kıyıcılığını ciddi bir biçimde kınamaktan kaçındıklarını biliyorum. Kendisi de bir milyoner olan ve Amerika'da binlerce işçiyi sömüren Amerikan büyükelçisi M. Strauss tüm Ermeni halkını göç ettirmeyi önerdi ve bu projenin gerçekleşmesi için de büyük bir para dökecek kadar ileri gitti; ama elbette ki asil amacı Ameri-

ka'da sanayiye çalıştırılacak Ermeni işgücüne sahip olmak ve bu şekilde M. Strauss ve benzerlerinin sonuç olarak bankadaki hesaplarını kabartacak ucuz işgücünü sağlamak"(6).

"Huylu huyundan vazgeçmez" derler. Bu "uygar" devletlerin 1979'da, İran'da Şah devrillerken akıllarında, ne Ermeni soykırımını ne de ayağı çıplakların dertleri vardı. Billakis, "köleler isyan ederse aman Türkiye'deki rejim ne olacak" diye tutuşmuşlardı. 12 Eylül'de düğmeye kimler bastı? 12 Eylül'ün, yukarıda saydığımız azınlıkları, uyrukları, sosyal grupları, velhasıl devrimi ve devrimcileri, yok etmeye çalıştığı kanlı bir gerçektir. Şimdi, jeostratejik çıkarlardan ötürü, Türk hakim sınıfları ile aralarındaki geçici ittifakı bahane edip büyük bir plâkinlik ve ikiyüzlülükle Hrant Dink'in tabutunun arkasında durup adeta, "size lazım olan demokrasinin yegane garantörü biziz" mesajı vermeleri, tarihin bir ironisi olsa gerek. 92 sene sonra, Ermeni soykırım yasasına bu denli angaje olmaları başka neyle açıklanabilir?

Tarih Yap-Boz Tahtası Değildir

Ermeni soykırımı hakkında yapılan tartışmalar, yürütülen polemikler, her şeyden evvel hangi bakış açısıyla yapılmaktadır? Kim, neyi, nasıl ne şekilde ve nereye kadar söylemekte ve kabul etmektedir? Konunun uzmanlarının, bugünkü ortamın oluşmasında payları nedir? "Hayır soykırım olmadı" diyen resmi tarihçi ile "evet oldu" deyip ardına

"ama" ekleyenlerin ortak paydası nerededir? Onca toz du-man içersinde kollanmak ve kotarılmak istenen nedir? Yoksa, her iki tarihçi grubu da hakim ulusun soykırım mesuliyetini hafifletmeye mi çalışmaktadır?

Tarihi bir haksızlığın kanlı icraatı olan Ermeni soykırımının tartışıldığı yerde, bütün bir Türk şovenizmini ve ırkçılığını; telsefesini, ideolojisini, kültürünü, velhasıl bunların üzerinde şekillenen devlet geleneğini sorgulamayan her tarih yazımı, ismarlama olmaktan öteye gidemez. Mesela, Halil Berktaş'ın Mustafa Kemal'in ve Cumhuriyet'in "elinin temiz olduğunu ve Ermeni tehcirini ve Ermenilere reva görülen eziyeti savunan tek bir demecinin olmadığını"(7) (abç) iddia edip Ermeni soykırımının faturasını sadece, Talat, Enver ve Cemal Paşalara çıkartması, hem bir tarih çarpıtıcılığı hem de rejimin aklanması çabasıdır. Halbuki 21 Şubat 1921'de Public Ledger-Philadelphia muhabirinin sorularına verdiği yazılı demecinde, Mustafa Kemal'in sözleri yorum yapılmayacak kadar açıktır:

"İngiltere'nin sulh zamanında ve harp sahasından uzak olarak İrlanda'ya reva gördüğü muameleye hemen hemen kayıtsız bir şekilde bakan dünya efkârı, Ermeni ahalinin tehciri hususunda almaya mecbur kaldığımız karar için bize karşı haklı bir ithamda bulunamaz.

"Bize karşı yapılmış olan iftiraların aksine, tehcir edilmiş olanlar hayattadır ve bunlardan ekserisi şayet İtilaf Devletleri bizi tekrar harp etmeye zorlamasa idi evlerine dön-

müş olurlardı." (8).

Mustafa Kemal'in bu kendi hattındaki tutarlılığına rağmen Taner Akçam'ın, Ermeni soykırımını, Mustafa Kemal'in ağzından "utanç verici" olarak tanımlamaya çalışması nasıl açıklanabilir?(9) Hakikaten Akçam'ın kendisini "revizyonist tarihçi"(10) olarak tarif etmesi yerindedir. Fakat tarih de yaz-boz tahtası değildir. Hele hele 1914-1918 yıllarından bahsederken tarihçinin ağzına, emperyalizm kavramını zinhar, almaması, bilakis emperyalizmin, sömürgelerdeki politikalarına değinirken "zalimane, adaletsiz, insan haklarını ayaklar altına alan politika"(11) diye bahsetmesi -tarihçilik bir yana-, kişinin ancak "revizyonist" olması ile açıklanabilir. Dolayısıyla bu tarih çarpıtıcılığının "Hepimiz Ermeniyiz" diye haykıran yığınlarla bir ve aynı görülmesi ne mümkündür ne de kabul edilebilir.

Talat Paşa'dan Günümüze Rejimin "Vasıtaları"

Hrant Dink'e karşı rejim tarafından estirilen terör, tarihsel bir mirasın ürünüdür. Tatlı-sert konuşmaların iç içe geçtiği sohbet ortamlarında yapılan tehditler, kâr etmez ise "nusk ile uslanmayı etmeli tektir, tektir ile uslanmanın hakkı kötektir" politikası, Osmanlı'dan günümüze, rejimin muhaliflerine karşı daima uyguladığı bir devlet geleneğidir. Mesela 1914 kışında, gayri resmi bir buluşma esnasında, Osmanlı meclisindeki Ermeni mebuslarını "şayet bu sefer de tembihlerimizi dinlemez ve harici kuvvetlerle bize baskı tatbik etmeye devam ederseniz gene aynısı olacak -hiçbir

maddi netice alamayacaksınız. Bilakis, bilmiyor musunuz ki her şeyi sona erdirmek için emrimize amade binbir türlü vasıta var"(12) diye tehdit eden Talat Paşa'nın sözlerini, şimdilik bir tarafa not ediniz. Hemen altına da Şubat 2004'de, "Hrant bey, siz tecrübeli bir gazetecisiniz. Daha dikkatli haber yapmanız gerekmez mi? Sonra böyle haberlere ne gerek var? Bakın ortaklık nasıl allak bullak oldu. Hayır, biz sizi biliyoruz; ama sokaktaki adam ne bilsin? Bu tür haberleri başka bir niyetle yapıyorsunuz sanabilir... Ama bakın işte sokaklar ne gibi insanlarla dolu. Bu tür haberlere daha dikkat etmek gerekmez mi"(13) diyen İstanbul Vali Yardımcısının sözlerini yazınız. Bunların arasında bir fark var mıdır? Her iki örnek de tehdit içermiyor mu?

Hrant Dink'in 26 Şubat 2004'de, Agos gazetesinin önüne gelen MHP'lilerin "Ya sev ya terk et", "Kahrolsun ASALA", "Bir gece ansızın gelebiliriz" sloganları ile taciz edilmesi ve aynı gösteride, İstanbul Ülkü Ocakları İl Başkanı Levent Temiz'in yaptığı konuşmada, "Hrant Dink, bundan sonra bütün öfkemizin ve nefretimizin hedefidir, hedefimizdir"(14) şeklindeki tehdidi, Talat Paşa'nın "emrimize amade binbir türlü vasıta var" sözlerini çağrıştırmıyor mu? İttihatçı geleneğin üzerinde şekillenen rejimin "vasıta"ları, şüphesiz, MHP ve onun gibi başka faşist ve ırkçı partilerle sınırlı değildir. Hamit Bozarslan'ın belirttiği gibi, "kriz anlarında devlet, ancak kendi dışındaki aktörlere de zor kullanma sealahiyetini tanıyarak; yani zor

araçları üzerindeki tekelinden vazgeçerek ve hegemonya sentaksını bu aktörleri de meşrulaştıracak bir şekilde genişleterek varlığını devam ettirebilmektedir"(15). Türkiye'nin tarihi, Bozarslan'ın yaptığı tespitin sayısız örnekleri ile doludur.

Burada iki misalin verilmesi yerinde olacaktır. Mustafa Kemal'in 25 Mayıs 1919'da, Havza'da Topal Osman'a, "İstanbul hükümetinden aksine emir gelmiş olsa bile sen, gene Pontusçularla mücadeleye devam edecek ve bunların tenkilinde bulunacaksın. İşine sakin ola ki nihayet verme, bilakis hız ver"(16) sözleri ile Ogün Samast'ın bir kahraman edasıyla Mustafa Kemal'in "vatan toprağı kutsaldır, kaderine terk edilemez" sözlerinin önünde poz vermesi, aynı devlet geleneğinin devamıdır. O nedenle "derin devletin" şurada burada aranması kadar anlamsız bir şey olabilir mi? Dikkatleri bu noktanın üzerinde yoğunlaştırmak, kafa karıştırmaktan başka ne işe yarar? Oysa, devletin kendisinin zaten, yeterince derin olduğunu bilmeyen kalmış mıdır? Biz Talat Paşa'nın bahsettiği "vasıtalar"ı ele alıp incelemeye devam edelim. □

Dipnotlar:

1. Milliyet, 25. Ocak.2007.
2. Prof. Dr. Vahakn N. Dadrian, Ermeni Soykırımında Kurumsal Roller, Belge Yayınları, İstanbul, 2004, s. 1.
3. Bkz. www.turan.com.tr
4. Fatih Altaylı, Sabah, 24 Ocak 2007
5. Referans, 24 Ocak. 2007.
6. Bakü 1920, Koral Yayınları, Nisan 1990, s. 134-135.

7. Derya Sazak'ın Halil Berktaş ile yaptığı mülakât, Milliyet, 7 Mart 2005.

8. Atatürk'ün Milli Dış Politikası, Kültür Bakanlığı, 1992, s. 273

9. Taner Akçam'ın, Mayıs 2006'de çıkan kitabının adı, A Shameful Act'dır. Akçam'ın kitabına verdiği ad, Mustafa Kemal'in, Ermeni soykırımı ile ilgili söylendiği iddia edilen, "yüz kızartıcı bir olaydır" mealindeki sözlerinden esinlenerek verilmiştir.

10. Bkz. Taner Akçam, "Türk ve Ermeni", Radikal 2, 19 Kasım 2006. Akçam, "revizyonizmi", kelime karşılığı olan, "yeni-den bakma" anlamında kullanmaktadır. Ben ise, "revizyonizmi", siyasi jargondaki karşılığı olan, "çarpıtma" anlamında kullanıyorum.

11. Bakınız. James Bryce-Arnold Toynbee, Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermenilere Yönelik Muamele 1915-1916, c.1'in içinde, Taner Akçam'ın "Bir Skandal: Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin mektubu ya da Şükrü Elekdağ ve Justin Mccarthy bu ülkeyi nereye sürüklüyorlar?" başlıklı yazısı, Pencere Yayınları, İstanbul, 2005, s. 21, dipnot: 11.

12. Dadrian, age, s. 23.

13. Agos Gazetesi, 12 Ocak 2007.

14. Age.

15. Hamit Bozarslan, "Türkiye'de devlet, komitacılık ve çetecilik konusunda birkaç hipotez", Resmi Tarih Tartışmaları -1-'in içinde, Özgür Üniversite Kitaplığı, 2005.

16. Hüsamettin Ertürk, İki Devrin Perde Arkası, Hilmi Kitabevi, İstanbul, 1957.

Devam edecek...

YOĞUNLAŞAN FAŞİST SALDIRILAR, FAŞİZM VE ANTI-FAŞİST MÜCADELE

Bir ideoloji düşünün, kendisi dışında her şeye ve herkese düşman... İrkçi, şovenist, işçi sınıfının ve emekçi halkın cellâdı... İnsanlık tarihinin en karanlık, kanlı-zalim dönemlerinin mimarı... Hitler, Mussolini, Pinochet... Gaz odaları, katliamlar, soykırımlar... Hangi maskeyi takarsa taksın hangi yolla iktidara gelirse gelsin özünden taviz vermeyen, kendisi dışındakilerin tutarlı, azgın düşmanı... Dimitrov'un deyimiyle "Emperyalizm ve proleter devrimler çağında kapitalist burjuvazinin (ülkemizde komprador burjuvazi ve toprak ağalarının) sınıf egemenliğinin ve diktatörlüğünün bölünmez bir kısmı": Şovenizmin, gericiliğin, emperyalizmin 'yıldızlı' terörcü diktatörlüğünün ideolojisi, yani faşizm...

Özü hep aynı olan faşizmin bu coğrafya da aldığı şekil ise Kemalist askeri faşist diktatörlüktür. TC'nin kuruluşundan günümüze kadar komprador

burjuvazi ve büyük toprak ağalarının diktatörlüğü olarak şekillenmiş devlet biçimidir. Dönemsel değil; sürekli. Kemalist devrim 'demokratik cumhuriyet' maskesini parlamento aracılığıyla kullanarak özünü gizlemeye çalışsa da halklar üzerindeki sömürü ve ırkçı politikalarını özünden taviz vermeden pratikleştirdi-pratikleştiriyor. Faşist diktatörlük dönem dönem halkların karşısına yüzündeki parlamento maskesini çıkararak çıkmıştır. 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül, 28 Şubat... Belki de bundan dolayı faşizm, Kemalizm'in özünü göremeyenlerce ya bu dönemlere indirgenir ya da buralardan başlatılır. Kemalizm'le göbek bağı kesemeyenler, TC'nin kuruluşuna hâkim olan sınıfsal doku ve onun yukarıdan aşağıya şekillenen ideolojisi olan faşizme demokratiklik maskesini takma peşindeler. Özellikle AB süreciyle birlikte değiştirilen yasalar, kimilerince büyük bir ço-

kuyula karşılandı. Nasıl sevinmez ki insan demokratikleşiyoruz(!). Sonunda AB emperyalizmi yoluyla demokrasiyi ithal ettik. Kimi çevreler bu süreci öyle abartı ki ülkeyi 'demokrasi' cenneti ilan etmeye vardırıldılar.

TC'de devletin niteliği askeri faşist diktatörlüktür. Kuruluşundan günümüze kadar da bu niteliği değişmemiştir. Bu nitelik farklı uluslara mensup halklar üzerinde asimilasyon, şovenizm, ırkçılıkla; işçiler ve diğer emekçi sınıflar üzerinde azgınca sömürsüyle açığa çıkarken; bu niteliğin şekillendirdiği sistemin koruyucusu ve omurgası ise ordudur. AB sürecinde tartışılan konulardan biri de ordunun konumu oldu-oluyor. Işık hızıyla değiştirilen yasalar başımızı döndürdü, ne oluyordu. Yıllardır bu yasalarla 'demokratik hukuk devleti' olan TC, anlaşılan daha da demokratikleşiyor, eksikliklerini tamamlıyordu. Coşkuyla karşılanan değişikliler arasından en çok alkış-

lananlardan biri de MGK sekreterinin sivilleştirilmesi oldu. Şu bir gerçek ki devletin niteliğini ve ordunun bu nitelikteki konumunu doğru koyamayanlar açısından bile ordu, bu demokrasi cenneti olma yolundaki ülkede cehennemden bir parça gibi duruyor. Ordunun cehennemden bir parça konumu bu değişikliklerle cennete yakışır bir hale gelmiş olmalı ki bazıları çokça sevindi. AB yolunda bu ve buna benzer değişikliklerin etkisiyle coşkunca sevinenlere şöyle bir haber versek: 'MGK kaldırıldı' ne tepki verirler acaba? Yapılan bu değişikliklerle TC'nin kuruluşundan günümüze hâkim olan anlayış değişmiş mi olacak? AB emperyalizmi yolunda ordunun konumu ve yasa değişiklikleri noktasında çok şey söylendi, söylenmeye de devam ediliyor. Bu süreçte sisteme alternatif olma ideasını taşıyan kimi çevrelerin dahi kafalarının karıştığına tanıklık ettik. Bu noktada sözü Prof. Dr. Mithat Sancar'a bırakalım: "Silahlı kuvvetlerin siyasetteki gücü azalmadı. Zaten hukukun bir ülkedeki gerçekliği dönü-

türme gücü çok abartılmamalıdır. Kanun ve anayasa yaparak Türkiye'nin veya başka bir ülkenin siyasi gerçekliğinin değişeceğine inanmak safıktır". Evet, TC'nin siyasi gerçekliği, kuruluşundan günümüze Kemalist askeri faşist devlet mekanizmasına sahip olmasıdır. Ordu sitemin koruyucusu, omurgasıdır. AB emperyalizminin dayatmasıyla ülkenin yarı sömürge yapısını daha da pekiştiren yasa değişiklikleriyle, var olan ülke gerçekliğinin değişeceğini sanmak gerçekten safıktır. Burada diğer bir nokta ise faşizmin parlamento maskesiyle 'bakan demokrasi var sizin seçtiğiniz hükümet oluyor' masalını anlatmasıdır. Oysa biz biliyoruz ki bu ülkede hükümet devlet ayrımı var. Sancar bu ayrım için: "Halk oyunun halkın taleplerinin kontrol altında tutulmasının bir yöntemidir" diyor. Seçimlerle parlamentoda çoğunluğu kazanan hükümet olur. Erdoğan'ın itirafıyla hükümet olur; ancak iktidar olamaz. Çünkü TC'de devletin özü faşist diktatörlüktür. Parlamento bu özün

maskesidir sadece. Yine Sancar ordunun bu ülkedeki özel konumu noktasında şu değerlendirmelerde bulunuyor: 'Türkiye'de ordunun güçlü bir yeri vardır. Ki bu durum siyasi tarihten bağımsız düşünülemez. Genelkurmay ben özerkim... Bağımsız bir devlet gücü olarak ve devleti temsil eden bir güç olarak gerektiğinde bütün kurumlara karşı ben politikası belirlerim, dayatırım diyor"(A.Ü Kamu Hukuku Hocası, Radikal 18 Aralık 2006). Pe ki, bahsedilen bu gerekliliğin gerekleri, Genelkurmayca (TSK) hangi zamanlarda yerine getirilmiştir? 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül, 28 Şubat (açıkça görünenler sadece). Faşizm bu dönemlerde parlamento maskesine de gerek duymadan özü - şekli bir yekvücut halklara saldırıya geçmiştir. Halkların haklı mücadelesi daha vahşice bastırılmış, katliamlar gerçekleştirilmişti. İşte kimilerince bu maskesiz dönemlere indirgenen faşizm, bu ülkede sürekli; dönemsel değildir. İzleyeceğimiz politik hat bu gerçekliğin farkındalığıyla şekillenmek zorundadır. İşte bu farkındalık ışığında, son dönemde yaşanan faşist saldırılar ve alınması gereken tavır üzerine durmakta fayda var. TC'nin bu niteliği göz ardı edildiğinde, yaşanan saldırılar karşısında alınacak tavır bulanıklaşacaktır. Ülkedeki faşizmi birkaç faşist çetenin saldırısına indirgediğimizde, asıl olanı gözden kaçırmış olacağız. Bu da doğru olmayan politikaların belirlenmesini beraberinde getirecektir. Gerçeklik ortada, buradan hareket edeceğiz.

Saldıran Devlettir, Faşizmdir

Faşizm, halklar üzerinde her türlü baskıyı uygularken ayrıca böl parçala yönet taktiğini sıkça kullanır. Milliyetçi şoven duyguları körükleyerek halklar arasındaki dil, din, kültür, ulus farklılıklarını kullanarak (tek dil, tek din, tek millet) ayakta kalmaya çalışır. Dimitrov bu durumu "Faşizm, ideoloji alanında en başta milliyetçilik ve şovenizm fikirlerinden yararlanmakta, bulunduğu memleketin işçilerini başka memleketlerin işçilerine karşı düşmanca duygular aşılama, özellikle işsizleri yanıltmaya çabalamakta, halkı başka halklara karşı kıskırtmak, milliyetçi, şovenist duyguları körükleyerek ve işçi sınıfının ancak komşu ülkelere ait bölge ve toprakların işgal yolu ile durumunu düzeleceğini ileri sürmekte, yığınların dikkatini iç sorunlardan dış sorunlar üzerine çekmeye çalışmaktadır". Ülkemizde yaşananlara baktığımızda TC'nin bu özelliğinin son süreçte daha da belirginleştiğini görüyoruz. Mersin'deki bayrak provakasyonuyla ülkeye yayılan şovenist dalga, ülkenin birçok yerinde linç girişimleriyle daha da azgınlaştırıldı-azgınlaştırılmaya da devam ediliyor. Tüm bunlar yaşanırken devlet erkânın ileri gelenleri, faşist yüzlerini gizleme gereği duymadan 'halkımızın haklı tepkisi' diyip yaşananları onayladı. Toplu linç kampanyalarıyla faşist kafatasçı zihniyet, halklar üzerinde azgın saldırılar planlayarak hak alma mücadelesini sindirmek, boğmak istiyor. AB yolunda değiştirilen yasaların etkisiyle demokratikleştik diyenlerin yüzlerine ise 301.

madde, TMK tokat gibi çarptı. Kendisi dışındaki herkese düşman bir sistemin yasalarla demokratikleşeceğini düşünenler, bugün tek tek hayal kırıklığına uğruyor. Bu topraklarda demokrasinin devrim sorunu olduğunu göremeyenler, görmek istemeyenler faşizmin azgınlaştığı dönemlerde tıkanıp kalıyor.

Linç kültürünün yaygınlaştığı bu dönemin bir başka alana yansımaları, özellikle üniversitelerde yoğunlaşan faşist saldırılar oluyor. Faşizm, çetelerini sokaklara salarak toplumun dinamik kesimlerinden olan gençliğe saldırarak topluma mesaj veriyor. Polis eşliğinde satırlı, sopalı, silahlı saldırılarla birçok devrimci-demokrat-yurtsever öğrenci ağır şekilde yaralanırken; diğer yandan soruşturma ve tutuklama terörüyle topyekûn bir saldırının da gençlik ayağı hayata geçiriliyor.

Kaynağında faşizm olan bu saldırılar, Kürt halkı üzerinde imha ve inkâr politikalarıyla azgınlaşıyor. Milliyetçi duyguları sermaye olarak kullanan faşizm, Kürt ulusunun her türlü talebini daha fazla saldırıyla yanıtlıyor. Şemdinli olayında ortaya çıkanlar, derin devlet tartışmalarını alevlendirirken ve Erdoğan "ucu nereye giderse gitsin sonuna kadar gideceğiz" açıklamasıyla kabadayılığını konuştururken, çok geçmeden -zaten aşikâr olunan-ucun devletin özüne değdiği ortaya çıktı. Yaşananlar, Büyükanıt'ın 'iyi çocukları'nın işiydi. Erdoğan'ın gideceği son durak burasıydı. "Demokrasi", "hukuk devleti", "hukukun üstünlüğü" söylemleriyle halkın bilinci iş-

gal edilerek masallar anlatılıyor. Şimdi yeni bir masal bulunmuş benziyorlar: Sınır ötesi operasyon. Kerkük elden gidiyor(!). Halkın içte yoksullukla cebelleştiği, işçilerin memurların sefalet ücretine mahkûm edildiği, köylünün IMF politikalarıyla üretimsiz bırakılıp yoksullaştırıldığı gerçekliği, halklar arasında kin ve düşmanlık yaratılarak unutturulmaya çalışılıyor. TC'nin kuruluşundan bugüne Kürt ulusu üzerinde uyguladığı asimilasyon ve yok etme politikası, hız kesmeden devam ediyor: Bir ulusu Türkleştirmek amacıyla her türlü zulmü yapan faşizm, emperyalistlerin çıkarını temsil ederken sadıklığından taviz vermeden, Kürtlerin karşısına kafatasçı kabadayı yüzüyle çıkıyor. Sınır ötesi operasyon için ABD emperyalizminden izin koparma peşinde olan TC, halklar arasında kin ve düşmanlık ekip milliyetçi, şovenist duyguları kullanarak hedef şaşırtma peşinde. Ülkedeki bu tablonun diğer bir yanıysa yaklaşan Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve genel seçimler nedeniyle klikler arası dalaşın hızlandığı gerçekliğidir. Bu dalaşta gerginleşen ortam, faşizme daha rahat manevralar yapma olanağı tanıyor. Klikler arası dalaşın halklara yansımaysa daha fazla şovenizm ve faşist saldırılar oluyor. "En iyi milliyetçi benim" yarıştı, halkların böl-parçala-yönet sinsiliğiyle sürüyor.

Üniversiteler Ve Alınması Gereken Tavr

Bu yansımaya alanlarından biri olan üniversitelerde yaşanan devlet destekli, planlı, programlı, sivil-faşist saldırılar, dü-

zenin bu alanlarda olası devrimci gelişmeleri daha başında denetim altına almak, kontrol etmek, sağcı-solcu, laik-anti laik çatışması şeklinde lanse edip hedef şaşırtmak, dağınıklık, korku ve panik ortamı yaratıp gençliği esas olan sınıf mücadelesinden uzaklaştırmak, mücadeleyi kendi zeminine çekip etkisizleştirmek ve var olan gelişmeleri daha başından bu zeminde boğmaya çalışmak istemesinin bir sonucudur. Yaşanan saldırılar bu çerçevede ele alınmalı, anti-faşist mücadele örgütlenmelidir. Bu mücadele top yekün bir mücadeledir. En geniş kitlelere ulaşmak, yaşanan saldırılarda somutlaşan faşizmi teşhir etmek, kendisi dışında her şeye-herkese düşman olan faşizme karşı geniş bir cephe kurmak zorunludur. Öğrencilerin öz örgütlülükleri ve kendiliğinden hareketleri birleştirilmelidir.

Devletin üniversiteler üzerindeki politikalarından biri de sağcı-solcu çatışması görüntüsü oluşturup polisi üniversiteye rahatça yerleştirip en ufak bir çalışmayı-kültürel, sanatsal çalışmalar- bile engellemektir. Bu politikanın birçok üniversitede uygulandığına tanıklık ediyoruz. Süreç şöyle işletiliyor: Devrimci faaliyetin görece ileri olduğu, faşistlerin açıktan faaliyet yürütemediği kampuslarda, dışardan desteklenen birkaç faşist aracılığıyla işe başlanıyor. Ortamı provoke edilip sağcı-solcu çatışması görüntüsü yaratılarak; okul, polis ablukasına alınmaya başlanıyor. Düzen, kapıkullarını korumak için seferber olurken diğer yandan da bu gerginleşen ortamın, kendi amacı doğrultusunda şekillenmesi için azami gayret sarf ediyor. İşte bu noktada

dikkatli olmak, devrimci-tutarlı politikalar ve pratik hat izlemek gerekiyor. Böyle durumlarda sistemi her yönüyle teşhir etmek, oynadığı oyunu boşa çıkarıp teşhirini yaparak yüzündeki hakem maskesini yırtmak gerekiyor. Okullarımızda bunun yolunun geniş öğrenci kitlelerini harekete geçirmekten geçtiği açıktır. Ülkede faşizmin ne anlama geldiğini kavrayamayanlar ya da lugatlarında faşizm diye bir şey olmayanlar, anti-faşist mücadeleyi sivil faşistlerle çatışma noktasına indirgeyip sığ yaklaşımlar sergileyebiliyorlar "Burada verilecek mücadelede sadece cesaret yeterli değildir, bu cesaret yığınlar arasında çalışmalarda ve faşizme karşı somut mücadeleyle kaynaştırılmalı ve böylece bu alanlarda hissedilir sonuçlar elde edilebilir" (Dimitrov). Saldıran kimdir, bunu iyi bilmeliyiz. Hedefin muğlaklaştırılmasına izin vermemeliyiz. Bu bir sınıf mücadelesidir ve kuşanılması gereken bilinç budur. Devrimciler kan davası peşinde koşan kabada-yılar değildirler. Alanlarımızda anti-faşist mücadeleyi örerken devrimci tarzdan taviz verilmemesi oldukça önemlidir. Bu tarzın kitleler karşısında sınanacağı noktalardan biri de ırkçı kalataşçı zehirle kirletilmiş; ancak kısa ve orta vadede tarafsızlaştırılabilinecek, kemikleşmemiş kişilere karşı takınacağımız tutumdur. Kendisi dışındaki herkese düşman, insanlık dışı bir düşünceden etkilenmiş olanların, insanlığın insanileşme mücadelesinde rehber alınan ideolojî karşısında savunabileceği hiçbir şey yoktur. Böylesi süreçlerde kendine güvenle, özellikle tarafsızlaştırılabilinecek unsurlarla çekinmeden iletişime geçilmeli, onlarla tartışılabilinmelidir. Doğru bir üslup ve

tarzda uygulayacağımız bu yöntem kitlelerin güvenini kazanma açısından da önemlidir. Yanlış fiili yönelimler, karşı tarafın işine gelecektir. Özellikle sağcı-solcu çatışması şeklinde yansıttıkları olaylar karşısında uyanık olunmalıdır. Yaşananların sağcı-solcu çatışması değil; faşist saldırılar olduğu kitlelere anlatılmalıdır. Bu yapılırken provakasyonlar boşa çıkartılmamalıdır. Böyle zamanlarda faşizm, çetelerini salarken hakem rolüne bürünür, iyi polis-iyi devlet oyunu oynar. Bu oyun bozulmalıdır.

Tüm bunlardan hareketle, yaşanan saldırıların bir bütünün parçası olduğu aşıkârdır. Bu, bütünün üniversiteler ayağındaki bütünlük içinde de bir parçadır. Açılan soruşturmalara onlarca öğrenciye cezalar yağdırılırken; artık en küçük faaliyete dahi izin verilmiyor. Okullar kışlanan andırıyor. Sistemin kendisine kalifiye eleman devşirdiği bu yerlerde, 'sorun çıkaranları' istemediği ortada. 'Burası okul siyaset yeri değil' söylemleriyle toplumun en dinamik kesimi olan gençlik üzerinden mesaj veriliyor. 'Akıllı olun; akıllı olmazsanız satırlarla doğranır, zindanlara atılır, Hrant Dink gibi kurşunlanırsınız'. Ama ne gidenler unutuldu ne kalanlar mücadelelerini bıraktı Bu ülkede halkların cellâdını iyi biliyoruz. Çorum'dan, Maraş'tan, Sivas'tan, Gaziden, Gecekondulardan, 19 Aralık'tan... Saldıran faşizmdir; yani devletin kendisidir. Anti-faşist mücadele örülürken akıldan çıkarılmaması gereken budur. Burjuva-feodal faşist diktatörlüğün tüm saldırılarına en iyi cevap ancak, anti-emperyalist, anti-faşist, anti-feodal mücadele yükseltilerek verilebilir. □

DEDEM AGOP MACARYAN KARDEŞİM HRANT DİNK

Aras MACARYAN

Anadolu'nun ücra kasabasında öksüz bir adamdı dedem. Bakırcı ustasının oğluydu; kardeşi Fransızca öğretmeniydi. Ailesinden hiçbiri kalmamıştı. Hepsi 1915'te bilinmeyen bir yolculuğa çıkarılıp yok edilmişti. İsmi değiştirilip Müslümanlaştırılmıştı. 1915'ten sonra "iyi çocuklar" için dedem artık öteki değildi; "bizden" biri olmuştu. O hep övündüğümüz mermerin parçalarından biriydi yani. Fakat bu "bölünmez bütünlük", Agop'un, arkadaşlarıyla içki içtiğinde "seni gidi dönme Ermeni" diye başlayan naralarla dayak yemesine yine de engel olamıyordu.

Agop hep oğlu olmasını istemişti. Babaannem ise tüm umutlarını söndürürcesine sürekli kız çocuğu doğuruyordu. Sonunda on kız denemesinden sonra bir erkek doğurabilmişti. Artık soy devam edebilecekti. Feodalitenin içinde yoğrulmuş kimiksiz bir insanın elinde kalan son silah olan erkek çocuk, nihayet gelmişti. Agop ailesini düşünsel anlamda kasaba sı-

nırlarının dışına çıkartmayı amaçlıyordu. Kızlarına keman dersleri aldırıyor, onların iyi yetişmesi için de elinden geleni yapıyordu. Agop kendi kimliğinden ailesi dahil kimseye söz etmese de oğlunun büyümesini bekliyordu.

Dedem kasabannın en yetenekli kişilerinden biriydi. Çok iyi duvar ustası ve nalbanttı. Tahtakurularının eksik olmadığı fakat Anadolu insanının konukseverliğiyle işlenmiş bir hanı vardı. Kahrından mı içer bilinmez; ama rakıyı çok severdi. Genç yaşta toprağa karıştı dedem. Hiç tanımadım onu. Yukarda yazdıklarım ondan kalan bir nüfus kağıdıyla birlikte dedemin yeğenim dediği Anadolu Ermeni bir komünistin anılarından ibarettir. Toprağı bol olsun.

Geçmişinin silindiğini kabul etmek, hep sessiz ve korkak olmak bizimkilerin ortak kaderi olmuştur. Küfür öznesi olmak, nefretle anılmak olağan şeylerdir bizim için. Bizler, acılarımızı kendi içimizde yaşayarak, kimsenin ağlamamızı duymadığı

yerlerde ağıtlar yakarak uzun senelerdir Anadolu'da yaşayan halkın çocuklarıyız. Dönmüş Ermeniler(!) ne tam Ermeni olabilmiştir ne de Türk. Arada sıkışmışızdır. Kültürsüzlük acısı benliğimizin derinlerine işlemiştir. Anadolu'daki sultanlığın kaldırılışıyla oluşan resmi görüşün, kendi ulus bilincini Ermeniler üzerinden inşa etmesi, bizleri iyice içe kapanmaya itmiştir. Egemenlere göre kendimizi sürekli ülkeye potansiyel düşman, aşağılık bir ulus olarak görmemiz lazımdır. Böyle görürsek bizi çok seveceklerine inandırılmışızdır. Sanki Anadolu'nun yoksulluğu ve ezilmişliğini bir sorumlu ararcasına bize vermişlerdir. Bizler uzun senelerdir bu yük ve kimlik bunalımıyla arada derede yaşamaya muhtaç edildik.

Geçmiş olmayan insanlar köksüz ağaçlara benzerler. Bu insanlar yirminci yüzyılda beslendikleri bir kök olmadığı için yaşamlarını modernitenin kucağına atmışlardır. Alle büyüklerime göre köksüz yaşamayı tercih ederek unutmalydım

geçmiş. Eğer unutmazsam hayatta olanları da kaybederdim. Solcu/komünist/sosyalist olmamam lazımdı. Çünkü hem Ermeni hem solcu olmak en tehlikeli şeylerdi bu ülkede. Derken bu puslu ortamın içerisinde Hrant yetişti. Susturulmuş bir toplumu konuşturmayı ve kardeşlik köprüsünü tekrar kurmayı amaçlamıştı. Bir gazete kurdu ve boğazımıza düğümlemiş acıları, söze ve yazıya döktü. Aklı ve vicdanı birleştirmişti. Yetiştirdiği siyasi gelenek sayesinde ve hala çocuk kalabilmiş yüreğiyle tek başına çıktı koca devletlunun karşısına. Anadolulu olmakla gurur duyuyordu. İki halkın milliyetçilerine inat, kardeşliği savundu. Farklı olmanın bir arada yaşama engel olmadığını düşünüyordu. Tehditlere inat "hazır cennetlere" gitmemekte direniyordu. Uzaktan gazel okuyarak içinde yaşadığımız cehennemini değiştiremeyeceğini biliyordu. Bu topraklardaki atalarımızın izini sürdürdü yaşamı boyunca. Bu halkların sadece birbirini boğazlamadığını, uzun yılların kardeşliğini unutturmamız gerektiğini düşünüyor. Resmi tarih yazımına karşı -aşıl devrimci olan- gerçeğin ortaya çıkarılması gerektiğini savunuyordu. Toplumcuların da kendi resmi tarih anlayışlarının bir özelleştirilmesini vermemeleri gerektiğini düşünüyordu. Kimlik ve sınıfsal mücadelenin ancak birlikte verildiği zaman başarıya ulaşacağını irdeliyordu.

Hrant kardeşim senin ölümün bize geçmişin ne kadar önemli olduğunu öğretti. Geçmiş resmi tarih yazımından çok farklıydı. Kuracağımız geleceğimiz, geçmişin sorgulanma-

sından geçiyordu. Bireysel anlamda, kimliğimizi ve fikirlerimizi diyalektik bir etkileşime sokmalıydık. Toplumsal anlamda, farklılıkları eriterek değil; onları özümseyerek yeni bir ülke kurmalıydık. Empati kurmalıydı halklarımız. Ustanın deyişiyle "başka ulusları ezen uluslar özgür olamaz"lardı.

Solun pragmatikleşmesinin en büyük sebeplerinden biridir vicdan sahibi olamamak. Günlük politik çıkarlar, doğruları söylememizi her engelleyişinde, kuracağımız yeni dünyadan bir parça almaktadır aslında. Yeni insana vurulan her faydacı ve rasyonel zincir bizleri birbirimize yabancılaştırmaktadır. İşte Hrant, Aydınlık Sorgular Sempozyumu'ndaki konuşmasında bizlere bunu hatırlatmıştı. Aydın insanlar sadece bilgisayar olmamalıydılar. Aydınlar, kendi toplumsal yaralarının üstüne cesaretle gitmeliydiler. Hrant'a göre küçümsediğimiz, ikinci plana attığımız ayrıntılarda gizliymiş meğerse bilim, aşk ve devrim. Kimlik sorununa bakarken, teklik ve bütünlüğün ancak kendi içindeki farklılıkları özümsemeye mümkün olacağını bize göstermiştir. Yoksa farklı olana bir süs bitkisi veya itaat etmesi gereken bir nesne olarak bakarak kendi şoven duygularımızı toplumcu düşünceye adapte edemeyiz. Hrant bu bakış açısıyla insanların toplumcu görüşleri ve kimlikleri arasında bir tercih yapmaması, ikisini de birlikte yaşatması gerektiğini bizlere öğütüyordu.

Topraklarından koparılıp, sağa sola saçıldığı ve kalanlarının da kimliksizleştirildiği bir halka empati kurmak çok zor olmasa gerek. Bu halkın acısını

hafifletecek şey o acının paylaşılmasıdır. O acı paylaşılırsa bu toprakların gerçek sahibinin; onu sömüren ve yozlaştıran egemenlerin olmadığı, farklı kimliklerine rağmen Anadolu halklarının olduğu görülecektir. Hrant hep bunları gerçekleştirecek bir mücadele hattının oluşması için didinmiştir. Egemenler Hrant'a işte bu yüzden katlanamadılar. Hrant'ın bu topraklarda kardeşliği yaratma amacı rahatsız ediyordu onları. Yok edilmeliydi. Yok ettiklerini sandılar; ama binlerce Hrant filizli oluyor bugünlerde. Bunu cenazende hissettim.

Sevgili kardeşim, binlerce Hrant oluşuyor ama sen yoksun. Senin fiziken aramızda olmamanda sorumluluğu üzerimizde hissediyoruz. Bazılarının görevi katliam yapmaktır. Onları biz iyi tanırız. Vatan bölünüyor nidalarıyla nice yiğitlerimizi gömdük toprağa. Biz seninle yeterince dayanışamadık kardeşim. Seni yalnız bıraktık. Hayat boşluk kabul etmiyordu. Ülkedeki kriz ve işsizlik toplumcuların müdahalesi olmadan ancak lümpenlik ve faşizm doğuruyordu. Bu faşizm kendini ulusalcılık adında kamufle ederken; bizler kendi dilimizi yeterince ortaya koyamadık. Halkımızı faşistlerin eline verdik. Artık onları bu karanlıktan çıkarma zamanı gelmiştir. Onların putlarını yıkacağız.

Şimdi yüce doğanın içinde dostun ve yoldaşın Armenak ile birlikte rahat uyu kardeşim. Ona şöyle de kardeşim: "Bizimkiler bayraklarına daha bimsi sarıldılar. Yürekleleriyle, binçileriyle doğayı ve insanlığı sarsmaya doğru emin adımlarla yürüyorlar". Toprağın bol olsun! □

İleri kapitalist ülkelerde kentleşme, sanayi kampuslarına ulaşımın daha kolay olması açısından çalışanların belirli mekânlarda toplaşmasını zorunlu kılan ve bunun sonucunda apartmanlaşmaya giden bir eğilim taşırken, bu süreç Türkiye gibi az gelişmiş bağımlı ülkelerde "bağımlı kentleşme" biçiminde kendini göstermiştir.

BARAKADAN GECEKONDUYA, GECEKONDUDAN APARTMANA

TÜRKİYE'DE KENTLEŞMENİN EKONOMİ - POLİTİĞİ

-2-

Ruşen Keleş (2002:568), ülkemizde gecekondulaşmanın tarihini üç farklı döneme ayırır. 1960'lara kadar olan ve yoksul allelerin "masum" barınma gereksinimlerini kendi güç ve olanakları ve ufak tefek yardımlarla karşılama çabaları ve genellikle gecekondu sahiplerinin kendi oturdukları, kiralamadıkları birinci dönemdir. İkinci dönem, 1960-70 yıllarını kapsayan ve genellikle gecekondu sahibinin emeğinden yararlanılarak yapılan; ancak kiraya

verilme oranı yüksek olan bir konut sistemini getirmiştir. Gecekondu sahibi kendi gereksinimlerinden arta kalanını kiraya vermektedir. Üçüncü dönem ise 1970 ve 1980'lerden sonrasını içeren ve gecekondu yapım sürecinin tamamen ticarileşmiş, yoksul kitle için arsa sağlayıp yapı gereçlerini bulan ve gecekondu yapısını yaparak bunları satışa sunan "gecekondu firmaları"nın türediği bir dönemdir.

1970'lere gelindiğinde kırdan kente göç edenlerin kent-

le ekonomik, sosyal ve kültürel yönden bütünleşme sorunları hala çözülememiştir. Alle bütünleşmede en büyük aracı kurum olarak işlev görse de ekonomik alt yapıdaki düzensiz gelişim ile *patronaj* ilişkilere dayalı sosyal kümelenmeler kırdan devralınan feodal karakterin çözülmesini engellemiştir. İleri kapitalist ülkelerde kentleşme, sanayi kampuslarına ulaşımın daha kolay olması açısından çalışanların belirli mekânlarda toplaşmasını zorunlu kılan ve bunun so-

nucunda apartmanlaşmaya giden bir eğilim taşırken, bu süreç Türkiye gibi az gelişmiş bağımlı ülkelerde "bağımlı kentleşme" biçiminde kendini göstermiştir. O dönem, örgütlü ve farklılaşmış ilişkiler temelinden yükselen toplumlardan farklı olarak Türkiye'nin "örgütlenmemiş" ya da "az farklılaşmış" yapısı, metropoliten kent çevrelerinde Mübaccel Kıray'ın "saçaklanma" şeklinde tarif ettiği yerleşme şekillerini gündeme getirmiştir. Fiziki kent plancılarının "yağ lekesi" olarak gördükleri kavram, kentleşme sürecinde çeşitli dinamiklerin formel-enformel ilişki ağlarıyla oluşturdukları ve yasallaşmayı hedefledikleri patronaj ilişkileri anlam kazanmıştır (akt. Erder, 2006:22).

Patronaj ilişkiler, toprak-

tan kopan köylülerin kente göç ettikten sonra kendi etkileşim kalıplarını değiştirip kentte bir yaşam stratejisi oluşturması ve sürdürmesi doğrultusunda kullandıkları bir sistemdir. "**Patron-yaşama**" biçiminde ve yüz yüze olan bu ilişkiler, bağımlı olan tarafın korunmasını, refahını ve güvenliğinin patron tarafından sağlanmasına dayalıdır. Karşılıklı; ama bağımlı ve eşitsiz bir ilişkidir. Patron bu koruma karşısında ekonomik hizmet ve emek talebinde bulunur. İlk zamanlardaki bu patronaj ilişkiler iş alanında ve gecekondu yapımı sorununda belirgin bir rol oynar. Zamanla bu temelde yürüyen patronaj ilişkilerin boyutları büyümüş ve işlevleri farklılaşmıştır. Gecekondu yapımında önemli rollere sahip yerleş-

len yerlerin tecrübeli önderleri, patronaj ilişkilerin çekirdeğini oluşturmuşlardır. 1970'lerde artık bu ilişkiler siyasal partilere evrilmiştir. Siyasal kültürün tabanını oluşturan kentsel menfaat lobileri, patronaj ilişkileri etnik ve dinsel tutuculukla bütünleştirerek yeni mücadele ve sosyal pozisyon alanları ortaya çıkarmışlardır. 1950'lerde gelenler etnik farklılığın ve dinsel motiflerin farkında değillerdi. Kırdan gelen alt tabaklar üst sınıfları zorlayan etkiye sahipti. Bu kırsal etki grupları patronaj ilişki kalıpları ile, önce aile sonra hemşericilik münasebetleri doğrultusunda entegrasyon sürecinde mücadeleye girdiler. Çok partili hayata geçiş ve ardından kitle partilerinin kentte siyasal nicelik kazanmak için yürüttükleri popülist politikalar patronaj ilişkilere eklenen yeni unsurlar oldular. Bu ilişkiler, 1970 öncesi belirli grupların şehir hayatına uyumu için (iş bulma vs. gibi) siyasal İslam şemsiyesi altında toplanmıştır. Ancak siyasal İslam içerisindeki cemaatler ve diğer tip örgütlenmeler bu süreçte fazla göze çarpmayacaktır. Asıl belirgin olan 1970 sonrası yükselen "sol" muhalefettir. Kentteki yığılmanın ve dışlanmışlığın siyasal olarak sola kayması her ne kadar politik açıdan önemli yönleri işaret etse de gecekonduların yerleşiminde aynı tarz izlenmiştir. Kentsel doku

içerisinde belirli yoğunlaşma adacıkları ya da "kurtarılmış bölgeler" (sağ ve solda da) oluşturulmuştur (Kıray, 2003, 181-185). Ancak siyasal farklılık olsa da özünde yine patronaj ilişkiler kullanılmıştır. 1980 Askeri darbesi ile sol, etkisini bazı yerlerde korusa da (İstanbul'da Armutlu, 1 Mayıs Mahallesi, Alibeyköy gibi; Ankara'da Tuzluçayır gibi vb) çoğunlukla yitirmiştir. Bu alanlardaki etkinin devam etmesi, o yerleşim yerinin oluşmasına önderlik eden siyasal gücün patronaj ilişkileri de kontrol altına almış olması, aynı etnik yapı ya da hemşericilik bağlamında sosyal kompozisyonu korumuş olması, önemli bir noktadır. 1980 sonrası gecekonduların alanlarındaki patronaj ilişkiler, geniş anlamda siyasal partiler ideolojik ve dar çerçevede de tarikatlar genel olarak patronaj ilişkileri yönetmişlerdir. 1990'larda Refah Partisi'nin büyümesinde geçmişten kalan bu ilişkilerin rolü büyüktür.

Gecekondulaşma, kent ile köy arasında bir köprü olarak gelişirken aynı zamanda kendine özgü özdeksel nitelikleri olan bir kültür de yarattığı söylenebilir. Kentlerin köyleşmesinde olsun veya az gelişmiş ülkelere özgü kentleşmede olsun Keleş (2002:565)'in ifadesi ile her halükarda bir "gecekondular kültürü" ortaya çıkmıştır. Toplumsal değişimin bir sancısı olarak şekille-

nen bu kültür esasında bildiğimiz "arabesk kültürü" de içeren ve temelde toplumsal dışlanmışlığa karşı bir tepki olarak gelişen; ama hem kentin hem kırsal özelliklerini taşıyan melez ve karmaşık yaşam biçimi olarak gelişmiştir. Hemşeriliğe dayalı kümelenme ve zincirleme göç ile ekonomik alt yapısızlık, çarpık ekonomik büyüme gibi birçok faktör bu kültürün biçimlenişinde rol oynamıştır. Ancak dikkat edilmesi gereken yön, 1970'lerde gecekonduların bir dışlan alanı olarak görüldüğünün her bakımdan ortaya çıktığıdır. Gecekonduya yaşayan insanların ezilmeleri, ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmelerinden dolayı yakınmaları, "arabesk kültürü" aracılığıyla kendini dışa vurmuştur. Kongar, Altındağ'da yaptığı araştırmasına bağlı olarak bölgede oturanların çocuk bahçesi, sağlık ocağı gibi birçok hizmetlere sahip olmayı arzuladıklarını, "ikinci sınıf vatandaş muamelesi" görmek istemediklerini söylemektedir (Kongar'dan akt. Erman,2004).

Gecekondulaşma gelişime göre iç politikada da değişim göstermiştir. 1970'lere kadar ağırlıklı olarak sağ partilere eğilim varken 1970'lerden sonra sol partilere eğilim çizgisi görülmüştür. Ancak özellikle 1945-1960 arasında şekillenen ama sonrasında popülist bir politika haline gelecek olan, gerek parlamentonun ve

gerekse yerel yönetimlerin gecekondular olgusu karşısında özendirici ve koruyucu tutumları, bu amaçla yapılan toplu tapu dağıtım törenleri ve gecekonduların çarpık "kaçak yapılanma"yı yüreklendirmiştir. Seçimler öncesi gecekondular yapımındaki artışlar, bu politikanın sosyal bir ritüeli haline almıştır. Politikacıların gecekondular sorunlarının sürenleşmesindeki rolü yalnız bu yüreklendirme ile sınırlı kalmamış, bölgelerin, yol, su, elektrik, kanalizasyon, park, okul, otobüs gibi türlü kentsel gereksinim hizmetlerinin karşılanmasında ve bu bölgelerde yaşayanlar arasında ayrımlar yapıldığı görülmüştür (hem siyasal eğilim hem etnik köken bu ayrımın kriteri olmuştur)- (Keleş, 2002:567). Planlı kalkınma dönemlerinde de gecekondular sorunu genel olarak yerel yönetimlere havale edilmiştir. Bütünlüklü bir plan çizilmemiştir. Hiçbirinde de konut sorununa ve gecekondulara özel bir önem verilmemiştir. 3. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda özellikle, ekonomik kalkınmayla birlikte bu sorunun da aşılacağı düşünülmesi hâkimdir ve kentleşme sorunu tali olarak buna bağlı görülmüştür.

Popülist politikaların hem siyasi hem de ideolojik olarak önemli işlevleri vardı. Siyasi açıdan politikacılara "memur seçmen" sağlıyordu. Bu politika günümüzde karakter değiş-

tirerek devam etmektedir. 1960'larda ve 1970'lerde gecekonduların hukuki dayanaklarına göre bir korku aracı halinde kullanılan himayecilik; artık günümüzde bu konut alanında oturan yoksullara verilen yiyecek, yakıt gibi yardımlarla yeniden üretilmektedir. Melih Gökçek geçmişten gelen bu politikanın günümüzdeki en iyi temsilcilerindedir. İkinci nokta ideolojiktir. Hıristiyanların ölüm veya çeşitli şekillerde ülkeden sürülmeleri ile ardında kalan arazilerin ve devlet arazilerinin yeniden dağıtımını konusunda milliyetçilikle örtüşen bir politika izleniyordu. Devlet seçkinleri kamu arazilerinin satışını kapitalist piyasaya bırakmaktan çok, halkın kamu arazisini mülk edinmesini sağlayan himayecilik (aflar vs. ile) ve belirli toplumsal gruplara peşkeş çekme ile ulus-devlet ideolojisini halka dayandırma amacı güdüyordu. Toprağın ilk zamanlarda ticaret dışı bırakılması ve açıkça metalaştırılması yönündeki bir girişim, yeni devletin meşruiyetinin erozyonu anlamına gelebilecekti (Keyder, 2000:177). 1960-1980 arası ekonomik dönüşüme paralel gelişen göç ve şehir merkezlerinin yakınında bulunan devlete ait toprakların üzerinde yüklenen gecekondulaşma, Keyder (2001:321)'in ifadesi ile Osmanlı toplumsal kuruluşunun yol açtığı bir sonuçtu: Hükü-

metlerin toprak işgallerini bir oldu-bittiyeye getirip seçim öncesi aflarla bu süreci onaylamaları, sanayileşme stratejisinin ayrılmaz bir parçası olan "içerme (inclusion)" politikasının bir sonucuydu.

KENTLEŞME SÜRECİNDE SERMAYE BİRİKİMİ VE DEVLETİN ROLÜ

Kapitalizm esas olarak bir toplumsal ilişki biçimi ve sermaye birikimi sürecidir. Kapitalist devletin nesnel konumu da sermaye birikim sürecindeki aldığı şekle bağlıdır. Kapitalizmin gelişimi sürecinde sermaye birikimi farklı biçimler aldığından dolayı farklı sınıf koalisyonları meydana gelebilir ve iktidarı ele geçirebilir. Dolayısıyla devlet ne "araççı" ne de "bağımsız" bir pozisyonadadır. Onun rolü kapitalist birikim koşullarını sağlama ve koruma görevidir (Gülalp,1993). 1980'lere kadar devletin sınıflar arasındaki konumu, sermaye birikimin en iyi şekilde sağlanmasıydı. 1960 darbesi, 12 Mart Muhtırası ve 1980 askeri darbesine uzanan dönem sermaye birikimi ve dünya ekonomisindeki gelişim ile kentlerdeki yığılan nüfus arasındaki çelişkilerin artık uzlaşmaz noktaya tırmandıkları zamanlarda sisteme uygulanan "by-pass"lardı.

Siyasal rejimdeki kopuşlar/darbeler, önceki hükümetin ortaya koyduğu ekonomi politikalarının kesintiye uğra-

ması için değil devamı için çaba göstermiştir. Buradaki kopuş, toplumsal katmanlaşma biçimi ile sermaye birikiminin emperyalist konjonktürle nasıl bütünleşeceğine dair olmuştur. Sermaye birikiminin güvenliğini sağlayan devletin varlığı, toplumdaki ne ölçüde bu sürece yönelik fayda sağlanacağına yönelik bir düzenleme olmuştur. 1960 darbesinden sonra toplumsalın şekillenmesi sözde "örgütlülük" ve ikameci-kalkıncı sınıf ittifakı olurken; 1980 sonrası ise sınıfsal örgütlülüğü ezilenler aleyhine parçalayan ve bir önceki dönemdeki sınıf ittifakını da bozan bir tutum gelişmiştir. Her dönüşümde de emperyalist bağımlılık pekiştirilmiş, yeni bağımlılık kodları ve toplumsal şekillenişlere zemin hazırlanmıştır. Her içe dönüş, gerek ülke içinde gerekse diğer emperyalist ülkelerde sermayenin kendisini toparlaması ve sermaye birikimini yeni bir tarzda ve yeni toplumsal tabakada yeniden inşasına göre olmuştur.

İthal İkameci Sanayileşme ve Gecekondulaşma

1960'lardan sonra etkili olan "İthal İkameci Sanayileşme", bu dönemin politik havasına ve gecekondulaşma olgusunun devlet-sistem ve üretim biçimi arasındaki ilişkiye de belirgin bir şekilde rengini vermiştir.

İkinci Paylaşım Savaşı son-

rasında İleri kapitalist ülkelerde Keynesci ve refah devletçi politikalar uygulanırken; az gelişmiş ve kapitalist ülkelere bağımlı yaşayan çevre ülkelerde "İthal İkameci Sanayileşme stratejisi uygulanıyordu. Bu durum dünya ekonomisinin işleyiş kurallarıyla çelişmiyordu.

1960'lardaki dönüşümün altında, 17. yüzyıla dayanan küçük burjuva pazar ideolojisi ve uluslararası bağlantılı sanayi burjuvazisi arasındaki kırılma yatıyordu. Bu dönemde artık birikim sürecinin devlet eliyle düzenlenmesi (Keyder, 2001:197), gerekiyordu ki bu Demokrat Parti hükümetine bırakılmayacak kadar önemli bir dönüşüm olacaktı. 1961 darbesinden sonra yeni bir sermaye birikim sürecine girildi ve benimsenen kalkınma modeli uluslararası sermaye birikimiyle de örtüşüyordu.

İthal İkameci sanayileşme; yurt dışından ithal edilmek durumunda olan malların yurt içinde üretilmesini sağlayarak dışarıya bağımlılıktan kurtulmak suretiyle kalkınmayı öngören bir politika biçimiydi. Mamul mal ithalatını azaltmak için ulusal sanayinin büyümesini teşvik etmeyi amaçlayan bir stratejidir ve ithal malların yasaklanmasına dayanır (www.economist.com.tr). İthal İkameci strateji, bu dönemin kentleşme sürecinde sermaye biri-

kim biçimine de rengini veriyordu. Ancak en önemli rol devlete düşüyordu.

1980 öncesi dönemin en büyük aktörü devlettir. Devlet, toplumdaki sınıflar arasında beliren ilişkilerde hakem rolü oynamaktaydı ve uzlaştırıcıydı. Devlet, gecekondu arazilerinin halka enformel yolla ya da aflarla dağıtılmasıyla bir "yeniden dağıtım me-

Gecekondu bölgelerinde hemşericiliğe dayalı kümelenme ile gelenekselci yapının devletin yapsatçılık aracılığıyla halkın yeniden bağımlılığını sağlaması, bugün söz konusu yerleşim alanlarının apartman dönüşüm muhafazakâr sosyal taban olmalarında en büyük rolü oynamıştır.

kanızması" geliştirmiş, bunu İthal İkameci stratejiyle bütünleştirerek toplumun hangi kesimlerinin refah düzeylerini ne hızla geliştirebileceklerini de belirleme gibi bir misyon üstlenmişti (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001). Sınıflar arası bir uzlaşma biçimi ve bir rant ilişkisi olan "yapsatçılık" bu stratejinin en önemli göstergesiydi.

Popülist sınıf ittifakının küçük bir örneği olan yapsatçılık, çıkarları çok farklı olan grupları bir araya getirmiş; ancak her ne kadar yoksullar da bu süreçten istifade etse de kazanımlı çıkan rantçı sınıf ile orta sınıf olmuştur. Kente bu barışık yerleşimler, hem kırdaki bırakılmayan toprak mülkiyeti hem de ketin çevresinde devlet mülkiyetinin geniş olmuş olmasının yukarıda dile getirdiğimiz strateji ile de bütünleşmesinde hayat buluyordu. Gecekonducuların devletin resmi olmayan bu tavrına karşı "merhamet" dilemeleri sınıfsal çelişkinin devletten ziyade toplum içindeki farklı unsurlara kanalize edilmesinde önemli rol oynuyordu. Yükselen örgütlülüğün, devletin bu süreçteki rolünü iyi okuyamaması 1 Mayıs Mahallesi direnişi dışında olması gereken reaksiyonların verilememesine yol açıyordu. Lokal gecekondu direnişleri dışında toprak mülkiyetinin yeniden dağıtım politikasına alternatif bir politika üretilemiyordu. Devletin dışarıdan girdileri engelleyerek orta sınıfa şişirmesi ile gecekondu alanlarına yerleşenlerin geleceğin orta sınıfa olmaları arasında uzun vadeli bir politik bağımlılık ilişkisi kurulduğu açıktır. Gecekondu bölgelerinde hemşericiliğe dayalı kümelenme ile gelenekselci yapının devletin yapsatçılık aracılığıyla halkın yeniden bağımlılığını sağ-

laması, bugün söz konusu yerleşim alanlarının apartmana dönüşüp muhafazakâr sosyal taban olmalarında en büyük rolü oynamıştır.

Diğer taraftan gözden kaçırılmaması gereken nokta; gecekondulaşma süreçleri ile ekonomik süreçlerin birbirine paralel ve birbirini besleyecek şekilde tezahür etmiş olmasıdır. Bugünkü toplu konutların ve yeni rant alanlarının altında da geçmiş dönemden devralınan bu politik strateji yatmaktadır. İthal İkameci stratejinin içe dönük üretim ve tüketim mantığı bu dönemde işçilerin ücretlerinde de görell bir yükselişi getirmiştir. Hem bu strateji hem de örgütlü mücadelenin kazanımı bu sonucu doğursa da Türk burjuvasının tüketim mallarına rağbetini hızlandırmış ve artık devletin kontrolünde Türk komprador burjuva sınıfı sermaye birikimi açısından olgunluğunu tamamlamıştır. Gecekondu nüfusu ve gecekonduların ilk ortaya çıktıkları zaman gözlenen marjinal konumları zamanla değişmiş, hem üretim hem de tüketim alanlarındaki katılımları ile gecekonduların ekonomik olarak toplumla bütünleştikleri; ancak kentli kesim tarafından sosyo-kültürel boyutta kabul görmedikleri görülmüştür. Diğer taraftan gecekondu halkının kentle ekonomik bütünleşmesi, sunduğu ucuz ve örgütsüz iş gücü

ile ve kentli kesimden dışlanmasını telafi etmek için satın almaya yöneldiği tüketim malları yoluyla olmuştur (Şenyapılı'dan akt. Erman, 2004).

Ekonomik bütünleşmede önemli diğer nokta gecekonduların kendi konutlarına kira vermeyip ev içi tüketim mallarına bu ücretli transfer etmeleri, bu yerleşim alanlarına elektrik, yol, su yapılarak yine bir ekonomik tüketim ortamı yaratılması, genel stratejin en bariz görüngüleridir. KOÇ'un, SABANCI'nın ev eşyası/beyaz eşyaya dayalı büyümesinde evlere getirilen elektriğin, suyun önemli bir payı vardır. Yine önemli bir gösterge de "çek-yat" denilen ve göç eden kalabalık ailelerin aynı evde kalmasını kolaylaştıran ev odaklı tüketim eşyalarının bu dönemde yaygınlaşması ve en önemlisi de 16 sektörü harekete geçiren inşaat sektörünün yapsatçılıkla büyümesi burjuva sınıfının en çok beslendiği kaynaklardı.

Devlet bahsettiğimiz süreçte uzlaştırıcı rol oynuyordu ve konut sorununu enformel süreçlere bırakıyordu. Bu dönemde hangi sermaye çevrelerinin karlı çıktığı o dönemim tüketim maddeleri ihtiyacından anlaşılmaktadır. Bir sonraki süreç ise önceki dönemin ittifakını bozan ve 1970'lerin sonunda meydana gelen dünya petrol krizi, döviz krizi ve yeni liberal politikaların stratejisi ile karşılaşılı-

yordu. Artık sermaye birikimi İthal İkamecilik sürecinde olgunluğunu yaşamış, farklı bir üretim-tüketim modeli ihtiyacına girmişti. Dünyadaki dönüşümün sancısı, Türkiye'ye askeri faşist darbe ile atlatılmaya çalışılacaktı. Bu süreçte gelecek sayımızda devam edeceğiz. □

KAYNAKLAR:

- Erdem, S.(2006) İstanbul'da Bir Kent Kondu Ümraniye, 3. Baskı, İstanbul: İletişim
- Erman, T.(2004) 'Gecekondu Çalışmalarında 'Öteki' Olarak Gecekondu Kurguları', European Journal of Turkish Studies, Thematic Issue N°1, Gecekondu, URL:<http://www.ejts.org/document85.html>
- Işık, O.; Pınarcıoğlu, M.Melih (2001) Nöbetleşe Yoksulluk Sultanbeyli Örneği, İstanbul : İletişim
- Gülalp, Haldun (1993) Kapitalizm Sınıflar ve Devlet, İstanbul: Belge Yayınları
- Karpat, Kemal .H. (2003) Türkiye'de Toplumsal Dönüşüm, (çev: A. Sönmez), Ankara: İmge Kitabevi
- Keyder, Çağlar (2000) "Enformel Konut Piyasasından Küresel Konut Piyasasına" İstanbul: Küresel İle Yerel Arasından (Çinde), İstanbul: Metis Yayınları
- Keyder, Çağlar (2000) Türkiye'de Devlet ve Sınıflar, 7.Baskı, İstanbul: İletişim
- Kıray, M.(2003) Kentleşme Yazıları, 2. Baskı, İstanbul: Bağlam Yayınları

24 OCAK KARARLARINDAN

12 EYLÜL'E...

-1-

12 Eylül geçmişten günümüze sürekli tartışıla gelen bir konu. Devrimci hareketin, gelinen bugünkü durumunun, kimi zaman sorumlusu kimi zaman da günah keçisi... Her tartışmada, bugün tartışılırken 12 Eylül anılmadan geçilmez. Eğer dün, bugün ve gelecek tartışılıyorsa 12 Eylül Askeri darbesi unutulmaz.

Amacımız burada devrimci hareketin geldiği noktayı tartışmak değil. Her ne kadar değinilmesi çok gerekli olsa da bu kadar tartışılıp da çözülemeyen bir konuya tekrardan değinilmeyecektir. Fakat hareketin ve algının 12 Eylül'de kaldığı bir devrimci anlayış yaşanmakta olan tıkanmanın da başamağı olmuyor mu acaba?

Bu kadar tartışılan bir konu olmasına rağmen 12 Eylül sürecini yaratan asıl olguların tartışılmadan geçildiği, tabiri caizse "üzlerinden atlandığı" da ayrı bir gerçeklik. Kimi durum-

larda bu gerçekliği birkaç generalin kendi kişisel hareketine bağlamak gibi idealist bakış açılarına düşülebiliyor. Nasıl ki Alman faşizmini sadece Hitler, İtalyan faşizmini Mussolini'nin kendi kişisel çıkar ve amaçlarıyla değerlendiremez isek; 12 Eylül sürecini de birkaç Milli Birlik Komitesi üyesi generalin kendi kişisel düşünceleri ve amaçlarıyla açıklayamayız. Böyle bir düşünüş yukarıda da belirttiğimiz gibi idealizmin ta kendisi olur ki bizi net sonuçlara ve sınıfsal temelde bir bakış açısına götürmez.

Her olayı yaratan bir nedenselliğin var olduğu düşünülürse, olay ve olguları ele alırken neden-sonuç ilişkisini göz önüne alarak değerlendirmede bulunmamız gerekir. Sadece ezilen ve sömürülen emekçi kitleler açısından değil; egemen sınıflar açısından da durum aynıdır. Her durum, olay ve olguyu değerlendirirken onu yaratan, ortaya çık-

aran maddi gerçekliği göz ardı edemeyiz. Bunun tersi bir durumda 12 Eylül gerçekliğini ve egemen sınıflar açısından gerekliliğini tam olarak ortaya koyamayız. İşte bu noktada "12 Eylül'ü yaratan ve egemen sınıflar açısından onu artık olmazsa olmaz haline getiren nedenler nelerdir?" sorusuna cevap aramaya çalışacağız.

12 Eylül'ü analiz ederken bir ülkede yaşanan her toplumsal, siyasal-kültürel olay ve olguda olduğu gibi onu içsel ve dışsal nedenleriyle değerlendireceğiz. Bu bağlamda; ülkenin kendi iç nedensellikleriyle ve onunla beraber hem işbirlikçi sermaye hem de emekçi kitleler açısından paralel bir süreç izleyen dışsal dünya gerçekliğinden bakarak 12 Eylül'ü hazırlayan süreci anlamaya çalışacağız. Çünkü yaşanan süreci tek başına ülke sınırları içerisindeki gerçeklikle değerlendirmek, dar bir bakış açısı olacaktır. Bu noktada dünyadaki siyasal konjonk-

türün de değerlendirilmesi gerekmektedir. Parça-bütün ilişkisinin ve bütünü Türkiye parçasına yansımaları açısından gerekse de emekçi sınıf ve güçler açısından değerlendirilmelidir. Sürecin emperyalizmin 70'li yıllarda yaşadığı derin ekonomik kriz süreci olduğu ve üstüne soğuk savaş denilen; sosyalist maskeli bürokratik-revizyonist devletlerle emperyalist ülkeler arasında çelişki ve dünyayı yeniden paylaşma temelinde bir mücadele dönemi olduğu unutulmamalıdır. 70'li yıllar ve sonrasında dünya ölçeğinde, özellikle de emperyalist-kapitalist dünya sisteminde neo-liberal ekonomi politikaları gündeme girmiştir. Bu hızlı değişim sürecinin onun bir parçası olan Türkiye'ye her alanda yansımaları olmuştur ve bundan sonra da olacaktır. Hele ki emperyalizme bağımlı yarı-sömürge bir ülkeden bahsediyorsak, emperyalist-kapitalist dünya sistemindeki yaşananların, ekonomik-sosyal-siyasal-kültürel alanlarda ülkede yansımalarını bulmaması söz konusu bile olmaz.

1970'li yıllarda emperyalist-kapitalist sistem dönüsel, yapısal kriz dönemlerinden birisini yaşamaktadır. Emperyalist-kapitalist sistem bu süreçten çıkmak için dünya ölçüsünde kapitalist sömürüyü yeni şartlara göre düzenleyen yeni yollar arayışına girmiştir. İkinci Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrası

güçlenen ve yeni yeni coğrafyalarda yaygınlaşan sosyalist devletlerin korkusuyla kalkınmacı, sosyal devletçi Keynes politikaları kapitalist sisteme kendisini dayatmıştır. Dayatmak zorunda da bırakmıştır. Çünkü emekçi kitleler açısından güçlenen sosyalist bir iktidar örneği alternatif bir sistem olarak yanı başlarında durmaktadır. Beraberinde de bir bütün emekçi yığınların sömürüye karşı hak arama mücadeleleri, emperyalist-kapitalist ülkelerde de ciddi bir ivme kazanmıştır. Güçlenen sınıf hareketi bu ülkelerin sistemlerini derinden sarsmaktadır. "Emperyalist kapitalist sistem yapısal bozukluklarından kaynaklı iktisadi- sosyal bunalmalar yaşamış, bu krizleri aşma adına sistemin en önemli kar unsuru işçinin artı-değer sömürüsü hedef alınmıştır. Kapitalist sistemin liberal politikaları 1929'la iflas etmiş ve dünyada sosyalizmin varlığı bu sistemin sahiplerini epey telaşlandırmış, sosyalizmin tüm dünyada yarattığı etkili kırmak için Keynesyen politikaları uygulanmıştır. Bu politikalar devletin yapısında büyük değişimlere yol açmış ve en önemli özelliği sadece asayiş ve adaletten sorumlu olan devletin; sosyal güvenlik, eğitim, sağlık, ulaştırma, haberleşme, madencilik ve alt yapı sektörlerinde bizzat faaliyette bulunarak "Jandarma devlet"ten, "sosyal devlet" niteliğine dönüşmesidir."(1) Bu nok-

tada; tek tek kapitalist-emperyalist ülkeler dışında neredeyse bir bütün dünya siyasalında süreç; kimi ideolojik yanlışlıklar ve sapmalar bir yana bırakılırsa sol-sosyalist hareketleri ciddi bir ivme kazandığı ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelelerinin dünya genelinde yükselişine devam ettiği bir süreçtir. Emperyalist ülkeler hem kendi siyasal coğrafyalarında hem de sömürdükleri sömürge ve yarı sömürge ülkelerde güçlenen ulusal kurtuluş ve sınıf hareketleriyle baş etmek durumunda kalmıştır. Dünya ölçeğinde II. Emperyalist Paylaşım Savaşı'ndan sonra başlayan sosyalist hareketin yükselişi, özellikle Doğu Bloku'nun yıkılmasıyla sona ermiştir diyebiliriz.

Uluslararası tekelleri sermaye açısından ise 70'li derin ekonomik buhran süreci, sermaye sınıflarına, yukarıda da belirttiğimiz gibi yeni ekonomik bir yapılanmaya gidilmesi yönünde kapı aralamıştır. Sermaye kendi doğası gereği daha fazla kar ve bu temelde daha fazla sömürü arayışına girmekte gecikmemiştir. Özellikle de Doğu Bloku'nun yıkılması yeni ekonomi politikalarının azgınca uygulanmasında sermaye sınıflarına dışarı ve kolaylaştırıcı bir etken yaratmıştır. Bu yeni dönem; neo-liberal ekonomi politikalarında ifadesini bulmuştur. "... Kapitalizmin 1970'de yaşadığı kriz ve Doğu Bloku'nun çökmesi Yeni liberal politikaları

üretilmesine neden olmuştur.”(2)

Kavramların önüne yeni takıları koymak onların özünü değiştirmez. Sermaye açısından özellikle de ideolojik manipülasyon amacıyla bu kavram yanılsamalarının sürekli kullanıldığı bir gerçekliktir. “Yeni Dünya Düzeni”, “Yeni Liberalizm”, “Küreselleşme”, “Globalizm” gibi kavramlar emekçi kitleler açısından sömürünün yeni biçimler kazanmasından başka bir anlam taşımazlar. Amaç; değişen dünya şartlarına özgü yeni sömürü stratejilerinin uygulanmasıdır. Anlaşılacağı gibi öz; işçi ve bir bütün emekçi sınıflardan daha fazla artı-değer sömürsüdür. “Kapitalistler döngüsel olarak girdiği krizlerden çıkmak için imha ve yıkım politikaları uyguladılar. Bu politikaları da “yenilik” ve “reform” diye sunarlar. Günümüzde dilendirilen “Küreselleşme” ve “Globalizm” tam da buna denk düşmektedir. Bu politikalar, işçi sınıfının kölelik koşullarının ağırlaştırılması (ücretlerin düşürülmesi, işten çıkarmalar, kitlesel işsizlik, çalışma koşullarının ağırlaştırılması vb.) sermayenin, uluslar arası hareketinin önündeki her türlü sınırlamanın kaldırılması özelliğini taşır ve sermayenin merkezleşme-yoğunlaşma sürecinin önündeki engellerin temizlenmesi amacına hizmet eder.” (3) İşte 70’li yıllarla beraber yaşanmaya başlanan tam da budur. Neo-liberalizm politikalarıyla

uluslar arası sermaye dünyaya bütününde azgınca bir saldırıya girişmiştir. Emekçi sınıfların tüm haklarını ve kazanımlarını bir bir ortadan kaldırmaya başlamıştır. Bu süreç emperyalizmin yeni kavramsal buluşlarıyla(!) (söz buna dünyaya halklarının ideolojik olarak yanılsamaya uğratılmasıdır diyebilirsiniz) bugün de devam etmektedir. Örneğin; kendi emperyalist politikaları gereği Irak’ı barbarca işgal edenlerin buna “Demokrasi Harekati” diyebilmeleri gibi...

Dünya ölçeğine durum bu iken Türkiye’de de siyasal mücadele ciddi bir hareketlilik içerisindedir. 60’lı yıllarda başlayan siyasal hareketlilik, 71 askeri darbesiyle kısa bir kesintiye uğramış, 74-75’li yıllarda tekrardan yükselişe geçmiştir. Darbe öncesi günlerde Türkiye’de sosyal kurtuluş bilinci ve hareketi gün geçtikçe yaygınlaşmıştır. Türkiye o dönem adım adım bir iç savaş dönemine gelmiştir. Halk kitlelerinin ekonomik temeldeki ve devamında bununla birlikte gelen siyasal talepleri toplumsal yapıda sıklıkla ifade edilmeye başlanmıştır. Doğuda Kürt ulusal kurtuluş bilinci ve yarattıkları örgütlenmeleri güçlenmiş, işçi sınıfında bir uyanış ve mücadele hareketliliği gözlemlenmiştir. Öğrenci gençliğin ekonomik, demokratik-akademik mücadelesi 71 darbesi sonrasında 74-75’li yıllarla tekrardan kendini ciddi anlamda hissettirmeye başlamıştır.

Egemen sınıflar açısından en önemlisi ve tehlikeli olanı ise bu ekonomik temeldeki istemlerin devrimci görüş ve istemler doğrultusunda siyasal-sınıfsal bir hatta girmeye başlamasıdır. Çünkü salt ekonomik-demokratik yani kısaca reformist temelde kalan taleplerin sistem içine alınıp eritilmesi, sisteme yedeklenmesi kolay iken devrimci siyasal taleplerin kendine karşı açıktan bir sınıf savaşımına yol açacağını, kendi tarihlerinden de çok iyi bilmektedirler. Burada bir parentez açalım. Bugünün halk kahramanı ve dünyanın 12 Eylül mimarlarından Bülent Ecevit’in oynadığı rol, bu bağlamda çok iyi anlaşılabilir. Karaoğlan’ın egemen güçler ve onların sınıfsal iktidarlarının emekçi yığımlara karşı korunmasındaki sol(!) misyonu, çok iyi değerlendirilmelidir. Özellikle de onu 12 Eylül sonrasında bile hala solcu, demokrat, reformist olarak gören sol çevreler açısından. Ama sol hareketi bünyesinde eritememiş, kendi içerisine alıp ehlileştirme rolünü bir anlamda gereğince yerine getirememiş olan aynı Karaoğlan, bu sefer 12 Eylül askeri darbesinin mimarlarından birisi olarak karşımıza çıkmıştır. Yine anlı şanlı halk kahramanımızın Şubat krizinde Kemal Derviş’i Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı yapmasının halkçılığıyla olan ilişkisi iyi görülmelidir. Nasıl ki Özal 80 darbesi sonrası neo-liberal ekonomi politikalarını uy-

gulamak üzere Dünya Bankası'ndan ithal edildiyse, Şubat krizi sonrasında da Derviş bizzat Bülent Ecevit aracılığıyla Dünya Bankası'ndan ithal edilmiştir. Politikaların aynılığı sanıyoruz hiç de şaşırtıcı olmasa gerek. Çünkü politikaların uygulayıcılarının aynı sınıfsal temelden ve çıkarlardan beslendiği ortadadır. Ve devamla; 12 Eylül askeri darbesi sonrasında Türk-İş'in kapatılmaması da devletin işçi sınıfına ve onun sendikal anlayışına yönelik yaklaşımını ortaya koymaktadır. Bugün Türk-İş kendisine biçilen bu rolü layıkıyla da yerine getirmektedir.

Konumuza tekrardan dönelim; 80 öncesi günlerde komünist ve devrimci örgütlerin kitle tabanı ve örgütlülükleri gün geçtikçe güçlenmiş, bu durum egemen sınıf cephesinde telaş yaratmış, 12 Eylül'lü günlere yaklaşıldığında devrimci siyasal hareket 70'li yıllarda başlayan silahlı siyasal bir hareket olma noktasında kitleselleşmeye başlamıştır. "Devrimci-demokrat gruplar, kendi aralarında sayısız parçaya bölünmüş olmalarına rağmen, önemli bir güç konumundaydılar. Gündemi etkiliyorlardı. Dolayısıyla devlet ve düzen açısından önemli bir kriz etkeni konumundaydılar. Faşistlere karşı verilen mücadele mahalle ve köylere kadar genişlemiş, belli bir toplumsal tabana oturmuştu. Bu anlamda birçok sol grup, çok istikrarlı ve örgütlü olmasa da belli bir silahlı güce de sahipti. Belki de bu silahlı güç devlet için ciddi bir tehdit değildi. Ancak yine de önemliydi."(4)

M. Can Yüce'nin de belirttiği gibi silahlı muhalefet belki çok ciddi bir güç değildi; ama ciddi bir güce dönüşme potansiyelini de bünyesinde taşıyordu. Hem de kısa bir zaman diliminde bu boyutta güçlendiği düşünülürse... Bu nedenler bir bütün olarak değerlendirildiğinde 12 Eylül sürecini yaratan gerçekliklerdir. Fakat tek başına 12 Eylül askeri faşist darbesini değerlendirmek açısından yeterli değildir.

Konuyu biraz açacak olursak; 12 Eylül sürecini içsel ve dışsal etkenlerle birlikte ele almak gerektiğini yukarıda da belirtmiştik. Emperyalizmin yeni ekonomi politikaları, az-gelişmiş ülkelere yönelik yeni açılımlar getiriyor ve bu az-gelişmiş ülke ekonomilerine, işbirlikçileri aracılığıyla yeni misyonlar yüklüyordu. Özellikle, bu ülkelerin sermaye gruplarının, uluslararası tekellerin 1970'lerde başlayan yeni yapısal değişimine uyum sağlaması gerekiyordu. Sürecin tarihsel olarak da gelişimini daha iyi anlayabilmemiz açısından aşağıdaki alıntıyı olduğu gibi aktaralım. "Türkiye-Kuzey Kürdistan açısından küresel ticaret ve yatırım anlaşmalarının ilk temeli ise 1979 yılında Tokyo Rantı ile atıldı. Bu GATT anlaşmaları ile neo-liberal politikalara uygun "özellemelerin hızlandırılması ve devletin küçülmesi" gibi kararların ilk adımı oluşturuldu. GATT anlaşmaları doğrultusunda devlet işletmeleri hızla küçültülecek, sağ-

lık, eğitim ve tarım gibi temel alanlardaki destekler azaltılacak ülkeler özelleştirmelere hazır hale getirilecek; yavaş yavaş devletin ekonomiden anlamadığına, kamu sisteminin kötü olduğuna toplum inandırılacaktı. 24 Ocak 1980 kararları olarak bilinen, kısaca kazanılmış bütün hakların gaspı diye nitelenen kararlar burada verilen sözlerdi..."(5) Bu anlamda da 12 Eylül; Türkiye'deki sermaye çevrelerinin neo-liberal politikalara ayak uydurabilmesinin zorunluluğudur. Zaten emperyalizme bağımlı ülke ekonomilerinin ve bu ülkelerin işbirlikçi para babalarının emperyalist sistemin ekonomi politikalarına ve bu politikadaki değişimlere ayak uyduramaması düşünülemez. Böyle bir durum, komprador sınıfların kendi varlık nedenini ve koşulunu ortadan kaldırır. Ayrıca, böyle bir gerçekliğin yaşanabileceğini düşünmek; emperyalist-kapitalist ekonomi-politiğinin işleyiş yasalarını anlamamaktır. Yeni-sömürgecilik koşullarında emperyalizm ve yerli işbirlikçileri arasındaki ekonomik temeldeki ilişki, her ikisini de var eden ve edecek olandır. Ekonomik temelde bu ilişkiyi sağlamak yeni-sömürge ülkelerde gerek sözde parlamenter demokrasiyle veya askeri darbelerle gerekse de bazen birini bazen diğerini kullanarak gerçekleştirilir. Buna -Türkiye'ye benzer olarak-Latin Amerika'da sık sık yaşanan deneyimleri örnek gösterebiliriz. □

ÇOK BİLEN Mİ AYDIN, ÇOK CESUR OLAN MI?

TC tamamen yeni bir birey, yeni bir tarih, yeni bir kültür ve o tarih ve kültürün harmanladığı yeni bir zihniyet ve hatta üniforma tek bir forma, tek bir kıyafet tek bir kimlik yaratamaya çalıştı. Bir teklik ve onun toplamında Türklük diye bir kimliği aldı ve bütün yurttaşlarına dayattı.

Teşekkürler! Son toplantıya katıldığımda bugün en büyük üzüntüm niye sabahtan katılmadığım oldu. Çünkü hakikaten aydın kavramı üzerinde dönen tartışmaların zengin tartışmalar olduğunu düşünüyorum. Aslında biraz daha katılsaydım onlar üzerinden bir şeyler söyleyebilirdim diye şimdi kendi kendime hayıflanıyorum. Ama aydın kavramının bu kadar ciddi bir kavram olduğunu düşünmüyorum; her şeyden önce bunu söyleyeyim size. Çünkü kendi kendime biraz önce şunu da dedim: Aydının karşılığı nedir? Aydın olmayan yurttaş hangisi? Aydınlar var da aydın olmayan kim? Çok bilen mi aydın, çok cesur olan mı aydın? Çok iyi analiz, sentez yapabilen mi aydın? Çok iyi aydın olmanın sınavı, ölçütü nedir? Hakikaten felsefi anlamda çok tartışabilirsiniz. Ama pratik anlamda bunun karşılığına istediğiniz an

burun kıvrabilirsiniz, dudak bükebilirsiniz. Çünkü bazen çok cesur olabilirsiniz. Bu sizi bir aydın olarak gösterebilir o kadar; ama karanlık şeyler söylüyorsunuzdur ki toplumun canına okuyorsunuzdur. Çok cesursunuzdur; ama değilsiniz.

Sartre'i okudum "aydın çağından sorumludur" diyor. Peki, Türkiye'deki aydınların durumlarına bakarsak, biz çağımızdan sorumluyuz noktasında kalarak aydın olabilir miyiz? Yoksa gerçek sorumsuzluğumuz yani çağımız ve çağımızdan önceki sürece ilişkin üzerimize düşen sorumluluğu yerine getirmediğimiz için aydın sayılabılıriz miyiz ortaya çıkar. Bence aydının bir tek doğru, dürüst, bir sınavı vardır. Türkiye'de aydın ve tarih ilişkisine baktığımız zaman boşa gitmeyecek şeyler çok söylenebilir. Biraz önce işçi sınıfından bahsettik. İşçi sınıfının felsefesinden, işçi olmanın aydın olma-

nin ne olduğundan bahsettik. Ama şunu söyleyebilirim; Türkiye'de aydın olmayan asıl aydınlar Türkiye solu içerisindeki aydınlar olmuştur. Tarih sınavını ele alırsak eğer, Fikret Başkaya'lara kadar, İsmail Beşikçilere kadar Türk Solu içerisinde aydın olma vasfına haiz tabii bazıların tenzih ediyorum - özellikle bir dönemin TIKKO'su içerisinde tarihi gerçek anlamda analiz edebilen sağlam insanlar çıkmıştır. Ama Türk Solu içerisinde itiraf etmeliyiz ki aydın olmanın o sınavından büyük çoğunluğu geçmemiştir. Tabii tarih dediğimizde, beni gördüğünüzde tarih sadece Ermeni tarihinden müteşekkil bir tarih değildir. Ben sadece Ermeni tarihinden müteşekkil bir sınav sorusu sormayacağım.

Ve sınavı da sadece buradan yapmayacağım. Ama sınav sorularından bir tanesini eğer benim soruma ayırırsak; Türk solu ve Türk aydınları bu sınavdan, bu sorudan bütünüyle çıkmışlardır. Biraz önce sevgili Ercan'ın verdiği Nazım Hikmet de çıkmıştır. Bakınız ben size bir şey söyleyeyim: Nazım Kurtuluş Savaşı üzerine destanlar yazdı. Kuva-ı Milliye üzerine destanlar yazdı. Nazım'ın TKP içerisinde en yakın arkadaşları Ermeni yoldaşlarıydı. Hatta Moskova'da Ermenistan'dan gelen yoldaşlarıyla. Vedat ağabeyle de bir gün oturup konuştuk. Şaşırdık. Nazım 1915 döneminde, Kurtuluş Savaşı döneminde olanları bilmiyor muydu? Milli Kurtuluş savaşı denilen oğunun aslında

bu ülkede yaşayan halklara karşı verilmiş bir savaş olduğunu bilmiyor muydu? Bir tek satıra rastlayamazsınız. Onca külliyesinin içerisinde sadece bir yerinde - tarihten değil o da - bir şilrinde, Bakkal Karabela'dan bahseder. Sadece bir yerinde olmuş bitmiş. Peki, TKP 'ye baktığımız zaman TKP'nin en üst seviyelerinde merkez komitelerinde yer almış insanların arkadaşları, yoldaşları Ermeni sorununa vakıf değiller miydi? Niye bu konular; yani tarih konuşulmadı, niye o dönemler de iki çift laf edilmedi, yazılmadı? Aydın ve tarih denildiği zaman ben size Türkiye'nin pratiğinden başka bir şey anlatamam. Bu pratik, bu kadar açık bir pratik. Onu konuşalım.

'Aydın Sadece Çağından Sorumlu Değildir; Tarihinden Sorumludur'

Aydın tarihinden sorumludur. Sadece çağından sorumlu değildir. Hele hele böyle bir ülkede yaşıyorsak! TC tamamen yeni bir birey, yeni bir tarih, yeni bir kültür ve o tarih ve kültürün harmanladığı yeni bir zihniyet ve hatta üniforma tek bir forma, tek bir kıyafet tek bir kimlik yaratamaya çalıştı. Bir teklik ve onun toplamında Türklük diye bir kimliği aldı ve bütün yurttaşlarına dayattı. Türkiye solu bu teklik içerisinde "Ne gereği var canım ayrılıklarımızın, bizim bir tane sorunumuz var; işçi sınıfının sorunu. Biz bu sorunu bitirirsek zaten başka sorunlar kalmayacak" diye tarihine bakmamayı bir maske ile perdelemiş ise o zaman Türkiye aydınları kendi tarihlerini ne ka-

dar doğru sorguladılar? Sorgulamadılar. Ve bunun aydın olmanın en önemli sınavı olduğunu izin verin ben belirteyim. Beşikçiye ve Başkaya'ya teşekkür ediyorum. Türkiye de ilk kez sorun Kürt sorunu olmaktan çıktı. Gerçek anlamda Beşikçi ve Paradigmanın İflasın'da da Başkaya, Ermeni Sorununu bu ülkenin inşa edilmiş o büyük binasının temelinde yattığını gösterdi, gün yüzüne çıkardı. Arkasından bugün artık en azından sorgulanmaya, konuşulmaya başlandı.

Biraz önceki oturumdaki konuşmalarda bahsedilen aydın olmak; solcu olmak ve işçi sınıfına ait olmaktır gibi saptamaların ve kavramların içi dolmadıkça inanın hiçbir anlamları kalmaz. Bunu da hayat ve pratik çok net gösterir. Ben bunu alkışlanması için ya da solu kenara atmak içinde söylemiyorum. Sonuçta ben solun içerisinde gelen birisiyim. Ama isterseniz itiraf edebilirim bunu size. Bize kimliklerimin ne kadar boş şeyler olduğunu, öğreten ve dayatan da solun sekte zihniyetinin kendisidir. Bize aynılığı sol dayattı, sekte sol dayattı. Oysa keşke aydın olabilseydik ve "hayır farklı olmak daha iyi bir şey" diyebilseydik. Niye aynı olacağız diyebilseydik. Hayır diyemedik. Ben TIKKO içine girerken arkadaşlarıma -Allah rahmet eylesin, toprağı bol olsun- Orhan BAKIR ve Stephan'la beraber adlarımızı değiştirdik. Orhan Bakır'ın adı Armenak'tı, Murat'ın adı Stephan'dı. Ben Hrant'tım. Ama TIKKO'ya girerken rahat çalışabilelim, arkadaşlarımıza uyum gösterebilelim ve başı-

mıza bir şey gelirse Ermeni toplumunun başına bir şey gelmesin isimlerimizi değiştirdik. Armenak Orhan oldu, ben Fırat oldum, Stephan Murat oldu. Düşünün ne kadar yüce bir dava için, ideal için, ne kadar önemli bir şey için kendimizi, aidiyetimizi bir kenara itebiliyorduk. Unutabiliyorduk! Ve biz bunu yaparken bunu bize aslında birileri dayatıyordu. Sol dayatıyordu. Düşünün farklılık içerisinde biz rahat olabilseydik, farklı yani devletin bize dayatmış olduğu teklik kimliği içerisinde hapsolmemiş olsaydık ve bu teklik içerisinde sınıf mücadelesini sınırlı tutmamış olsaydık; bence Türkiye bugün çoktan sınıf mücadelesinde daha ileri noktalara taşınmış olurdu diyorum. Ve size açıkça şunu söylüyorum: Türkiye'de sınıf mücadelesi yenilgiye uğradıysa kimlik mücadelesini bir kenara ötelemediği için uğramıştır. Bunu açıkça itiraf ediyorum! Eğer Türkiye işçi sınıfı kendi içindeki kimliklere sahip çıkardı, farklılıklarına sahip çıkardı, bu yenilgiye uğramazdı. En azından 12 Eylül'de, 12 Mart'ta bu kadar büyük yenilgiler almazdı. Ama gelin görün ki o kadar dayatmaya, o kadar aldanmaya karşın bizim kendimizin aldanmasına karşın bize dayatılan tek kimlik, teklik tutmadı. Bu dikiş tutmadı ve sonunda patladı. Şimdi içimizden çıkacak birileri der ki; yaşanan bütün sorunların temel sınıfsaldır. Solcu arkadaşım, tamam bunu biliyorum ve bu cümleye ben yeni bir cümle daha ekliyorum; Bugün bu ülkede yaşanan bütün sorunların etrafında dönüp dolastığı temel sorun kimlik kar-

maşasıdır. Ve Türkiye'deki yurttaşlar bu kimlik sorununu çözmeden, kendi gönüldaşlıklarıyla o ortak kimliği yeniden hissetmeden hiçbir diğer sorunun çözümü mümkün olmayacaktır. Hatta sınıfsal sorunun çözümü mümkün olmayacaktır.

'Devlet Bocalamıyor; Çünkü Devlet Tarihini Çok İyi Biliyor'

Kimlik sorunu deyince buradan çok net olarak Kürt sorununa geçebiliriz. Bugün Kürt sorununun Türkiye'de yaşamış olduğu bütün boyutlar, size çok açık söyleyeyim geçmişte Ermenilerin bu topraklarda yaşamış olduğu sorunun, sürecin ve o boyutun aynısıdır. Size Ermenice tercüme ah yapıp getirebilsem, makaleler, gazete makaleleri... 1910'lu, 8'li, 12'li, 13'lü, 15'li yıllarda makaleler yazılmış. Herkes; aydınlar soruna yeniden müdahale ediyor. "Şu şöyle olmasın, bu böyle olsun, işte birlik.." Osmanlı harekete geçiyor. Devletten hak talep ediyorlar. Devlet "evet" diyor; vermiyor. Verir gibi gözüküyor; yapmıyor. Birileri dışarıdan müdahale ediyor. Aynı şeyler yaşanıyor. Ve eğer o makaleleri tercüme etsem ve yayınlasam hiçbiriniz onların yüz sene önce yayınlanmış olduğunu anlamazsınız. O kadar her şey birbirine benziyor ki... Ama Türkiye tarihiyle gerçek anlamda hesaplaşmadığı için bugün Kürt sorunu içerisinde bunılıyor ve bocalıyor. Bocalamayan tek bir kişi var, bir tek kesim var; o da devlet. Toplum bocalıyor; çünkü toplum tarihini bilmiyor. Dev-

let bocalamıyor; çünkü devlet tarihini çok iyi biliyor ve geçmişte edinmiş olduğu başarının aynısını bugün devam ettirmeye çalışıyor; aynı yüklerle, aynı süreçlerle. Ama toplum bunun farkında değil. Çünkü tarihini bilmiyor. Eğer tarihini biliyor olsaydı, bugün bu sorunun altından kalkması onun için çok daha kolay olacaktı diye düşünüyorum.

Ne söyleyebilirim bilmiyorum! Ben buraya solu eleştirmek için inan gelmedim. Hiç böyle bir niyetim yoktu; ama biraz önce dinlediğim konularda gördüğüm kadarıyla eğer biraz katkım olacaksa bir arkadaşımızın söylediği gibi ben de değişik bir çiçek olacaksam bu bahçede, farklı bir çiçek olacaksam, yüz çiçeği bu bahçede görmeye ve kabul etmeye hazırsanız şöyle söyleyeyim: Arkadaşlar aidiyetlerimiz; yani devletin bizden sakınmaya çalıştığı bizim gerçek kimliklerimiz çok önemli. Bir zenginliğimiz bizim. Eğer o kimliklerimizin farkına varabilir, o zenginliğimizi ortaya koyabilir ve farklılıklarımızdan eğer bir birlik oluşturabilirsek Kürt sorununu da diğer sorunları da çözeriz. Ama hala sol terminoloji bugün ulusalcıların, cumhuriyetçilerin her gördüklerinde bana söyledikleri "Ah Hrant'cığım! Aslında biz kardeşiz ya! Bizim çocukluğumuzda böyle sorunlar mı vardı ya? Biz komşuyduk; ne güzel yaşıyorduk bakkalda değil mi? Hiçbir sorunuz yoktu. Ne var şimdi böyle ben Ermeniyim falan değil mi?". Hayır, o günün bedelini ödüyoruz. Çok iyi yaşadığımız günlerin bedelini ödüyoruz. Çünkü o sizin "çok iyi komşular" gibi yaşadığımız, bi-

zim Ermenilerin ne güzel köfteler, pilakiler yaptığı günler, "ne güzel komşuluk yaptığımız o tatlı günler", siz tatlı zannederken çok acı günlerdi. Biz birer birer eksiliyorduk. Ama kardeşiz aynıyız diyenler, farklılıklarını kaybettiklerinin farkında bile olamıyorlardı. Cumhuriyetin başlarından bahsediyorum, Osmanlı dönemine girmiyorum. Buraya tarih tartışmaya gelmedim. Ama Lozan tutanaklarına bakarsanız görürsünüz 300 bin Ermeni vardı. O zaman bütün Türkiye'nin nüfusu 13 milyondur. Bütün Türkiye'nin nüfusu bugün 70 milyona ulaştı; Ermenilerin sayısı 50 bine düştü. Neydi sorun, cinsel bozukluk mu vardı? Bu halk çoğalmıyordu. Hayır, onlar da bugün 1,5 milyon olmalıydı. Ama devletin o aynılaştırma politikasına toplum kendini o kadar çok adapte edip kaptırdı ki, farklılıklarını o kadar çok görmezden geldi ki... Buna Türkiye'deki sınıf mücadelesi yapanların da büyük katkısı olmuştur. Ben bugün bunu söylemek için buraya gelmedim. Zannediyorum vaktimi burada tamamlamış vaziyetteyim.

'Vicdanı Olmayan Aydın Olamaz'

Bir kaç dakika ile bitireyim. Tarih önemli arkadaşlar. Resmi tarih ilişkisi ve aydın ilişkisine baktığımız zaman, aslında ben tarihçilik denilen bir mesleğin entelektüel ve çok önemli bir bilim dalı olduğunu da düşünmüyorum. Nedir ki tarihçinin yapacağı şey? O zaman şu önemlidir: Resmi devlet için resmi tarihçi önemlidir. Çünkü yeni bir tarih inşa edecektir; o inşa ettiği tarihi getirip kendi

yurttaşının kimliğine oturtacaktır ve onu üniforma olarak giydirecektir. O zaman resmi tarihçi devlet için önemlidir. Ama onun dışında tarihçilik tarih yazmak gibi bir kavram zaten yok. Tarihi, toplum ve olaylar kendileri yazar. Tarihçinin yapabileceği bir şey yok. Tarihçi okur, anlamaya ve anlatmaya çalışır. Bu açıdan baktığımız zaman çok şükür Türkiye'de son zamanlarda —elbette son 15 yılı söylüyorum— sol içerisinde de Müslüman kesimler içerisinde de bakın size söyleyeyim onlar sol falan değil dindar kesim içerisinde hatta liberal kesimler içerisinde de hakikaten de artık tarihe doğru dürüst bakmaya ve anlamaya çalışan insanlar var. Bir aydının muhakkak sahip olması gereken olmazsa olmaz bir tek silahı vardır. Bu, sadece akıl değildir. Bazen çok akıl da gerekmez. Çünkü aydın, bazen mantık karmaşası yapıp düz mantıkla çok rahat anlayacağımız şeyleri karmaşık mantık içerisinde anlaşılmasız kılan adamdır. Aynı zamanda Türkiye'de bunun örneği çok. Bazen sıradan halkın düz ve basit mantığı olayları çok daha iyi kavrayabilir ve bazen halk, kendi aydınından çok daha aydındır. O açıdan baktığımız zaman çok basit bir bakış gibi görebilir; ama ister karmaşık mantıkla ister düz mantıkla yorumlayan insanlar olsun ister sıradan halk olsun aydının olmazsa olmaz bir tek silahı vardır: Vicdandır. Vicdanı olmayan aydın olamaz. Vicdanını ortaya koyarak meselelere ve olaylara bakmayan, sadece aklına güvenen ve aklıyla problematikler çözmeye çalışan aydın olamaz. Benim nezrimde olamaz. O çok iyi bir

computer olabilir bir bilgisayar olabilir; ama aydın olmaz. Aydın olmanın vazgeçilmez olmazsa olmaz koşulu vicdandır. Tarihine ve bugüne bakarken 1915'te olanlara kayıtsız kalıyorsa eğer; bugün Behiç Aşçıya da kayıtsız kalır. Teşekkür ediyorum!

Hrant Dink'in Dinleyicilerden Gelen Sorulara Yanıtları:

Soru 1) Kişisel özgürlükler vs. standartlara gelmemiz gerçekten gidip gelip kimlik üzerine mi kilitleniyor?

Soru 2) Bir milyon Ermeni Türkler tarafından soykırma uğramış mıdır, uğramamış mıdır? Lütfen bu soruyu cevap verin.

'Bir Kimlik Mücadelesi Sınıf Mücadelesinden Bağımsız Yürümez'

Birinci soruyu soran arkadaşımın yani her şey kimlik üzerinde mi gidip geliyor ve mücadele o açıdan mı ele alınmalı sorusunu değerlendirmek istiyorum. Ben sizin o kaygınıza katılıyorum aslında. Bu, Türkiye'de bir yandan devletin en büyük kaygısı, bir yandan devleti oluşturan kurumların ve hatta toplumun da en büyük kaygısıdır. Çünkü toplum da parçalanmaktan korkuyor. Şöyle bir korku var: Devlet kendi yaratmış olduğu tek kimliği o kadar ulvi, o kadar kutsal, o kadar da kurumsal bir noktaya taşıdı ki, o kimlik yıkılırsa devlet yıkılacak zannediyor. Bu kaygı çok açık bir kaygı. Size şunu söylüyorum: Belki dikkatinizden kaçmıştır; ama

hukukçu arkadaşlarımız Ercan burada; sanırım onun gözünden kaçmamıştır. Dikkat eder 301. maddeye bakarsanız 301. maddede ortada işte: Devletin kurumlarını aşağılamakla yükümlü bir maddedir. Ağırlıklı olarak somut kurumlar vardır. Başbakanlık, güvenlik güçleri, cumhurbaşkanı, ordu- devlet-meclis o somut kurumların yanında bir de Türklük. Çünkü devletin gözünde o kimlik, so-

Sınıf ve kimlik savaşının aslında beraber yürümesi gerektiğini düşünüyorum. Bir kimlik mücadelesi sınıf mücadelesinden bağımsız yürümez. Ama bir sınıf mücadelesi de asla ve asla kimlik mücadelesinden koramaz; onu gölgeleyemez, yok sayamaz, bir kenara atamaz.

mut bir kurum. Devletin direklerinden birisidir. Meclis nasıl direkse, nasıl sütunsa başbakanlık, ordu ve kimlik de bir sütundur. Onlar yıkılırsa devlet yıkılır(!). Bu kaygıyı anlamak mümkün. Onun için ben şunu iddia edenlerden birisiyim ve bunu genellikle dışarı gittiğimde Ermenilere söylüyorum: Türkiye'de devletin yıkılmasını, devletin kimliğinin yıkılmasını o kadar çok arzu etmeyin. Devlet yıkılırsa kendi temelini yıkmaz; sağına soluna yıkılır.

Ben bu kimlik konusundaki hassasiyete katılanlardan biriyim. Ama yıkılmasını değil; bu kimliğin değişmesini talep ediyorum ben. Benim yapmaya çalıştığım budur. Bu kimlik tek bir üniform ve fukaralığın alt tabakasıdır. Fukaralığın gelip koskoca zengin bir farklılık manzumesine dayatılmasıdır. Bu kimliği bizim zenginleştirmemiz lazım. Tekliği, "bir"leri dönüştürmemiz lazım. Toplumsal taleplerden hareketle nasıl bu ülkede yeni bir anayasa ve istediğimiz bu anayasanın nasıl iç dinamiklerin taleplerinden fıskıran bir anayasa olmasını istiyorsak; dışardan dayatılan ya da örnek alınan bir anayasa istemiyorsak bu istediğimiz anayasanın bütün kimliklerimizin farklılığındaki zenginliği görmesi lazım. Çünkü her şey buna bağlı. Farklılığı zenginlik olarak algılıyorsanız; ona göre artık yurttaşlarınızı yaratırsınız. Eğer tehlike olarak alıyorsanız; ona göre hareket edersiniz. Şimdi sorun burada; Hrant DINK'in Ermeni farklılığını zenginlik olarak alacak! Yok canım ne gereği var, buradan maraza çıkar!

Şu Kürtler şimdi aradan ayrılır, biraz versen biraz daha fazlasını alır diye düşünürler. O kaygıları mı güdeceğiz? Sorun burada artık. Alevi sorunu da Müslüman kesimin türban sorunu da bir kimlik sorunudur. Ve iddia ediyorum; Türkiye'nin yaşadığı bütün sorunlar kimlik sorununun etrafında dönen ve hatta içine bıçak gibi saplanan sorunlardır. Bu açıdan baktığımız zaman sevgili arkadaşım sizin ilk sorunuza cevap veriyorum: Bireysel haklar açısından baktığımız za-

man standartların yükseltilmesi dediğimiz şey, yine orada farklılığın mevcudiyetini gerektirir. Her farklı kesim için standartlar farklı bir şey önerir ve her farklılıkta bir kimlik vardır, bir doku vardır. Eğer standartlardan kastınız insan hakları çerçevesinde aynulaşmaksa; insan haklarının söylediği bu değildir. Bize dayattığı bu değil! Ben burada bunu söylerken sınıfsal mücadeleyi hiç yabana atmıyorum. Sizin bahsettiğiniz gibi sınıf ve kimlik savaşının aslında beraber yürütmesi gerektiğini düşünüyorum. Bir kimlik mücadelesi sınıf mücadelesinden bağımsız yürüyemez. Ama bir sınıf mücadelesi asla ve asla kimlik mücadelesinden korkamaz; onu gölgeleyemez, yok sayamaz, bir kenara atamaz. Türkiye'de de dünyada da artık bu böyle; bunu artık sol içselleştirmeli. Kendi mevcudiyetinin temel bir parçası saymalı. Aidiyetten ve kimlikten kastım da sadece etnik kimlik değil. Kadın kimliği, homoseksüel kimliği, cinsel kimlik hatta ve hatta çevreci kimliğiniz... Ama şunu yapamayız yani çevreci olmak çok önemli bir şey. Evet, çevreci olup bugün doğayı koruyacaksınız; fakat soykırım denilen, insanı ve doğayı birlikte yok eden, bırakın insanı ve doğayı o topraklarda yaşamış bir uygarlığı yok eden tarihsel bir yaşanmışlığa ve yaşanacak olanlara da sırf çevreci olduğunuz için kayıtsız kalmazsınız. Böyle bir şey olmaz. Bakın soykırım nedir? Zooloji felsefesi soykırımın ne demek olduğunu çok iyi tanımlar. Eğer bir canlı varlığı kendi canlı varlık alanından alır; onun varlık alanıyla ilişkisini keserseniz -isterseniz onu altın

uçaklarla alıp başka topraklara götürün, güzel saksılar içerisinde alın evinizin en güzel yerine götürün ya da o canlı hayvancağızı alın bilmem kendi ormanında dünyanın en büyük Amazon ormanlarına götürün- o hep ölecektir ve hep kendi yaşadığı alana bakacaktır. Tıpkı bir ay çekirdeği çiçeği gibi yüzünü hep oraya dönecektir. Çünkü onun varlık alanı, sadece o toprağın varlığı değildir. Bir geçmiştir! Yerin dibine inen ve aynı zamanda daha yukarıya, göklere uzanan bir kadimliklerdir. Uygarlık denilen şey budur zaten. O uygarlığın ve standartların içerisinde aidiyetsizdir, farkında olmazsanız. Kürtler yumurtayı başka biçimde yer, Ermeniler başka biçimde yer, ikisi de yumurta yer. Ama o, derinlikten gelen çok farklı bir zenginliktir. Buna bakmak lazım.

'Ağrı Dağı Bir Yükseklik Değil; Derinliktir'

Şimdi böyle baktığımız zaman Ermeni halkı için de sizin sorunuza geliyorum arkadaşım; "Soykırım mı değil mi"ye? Ben Türk kardeşlerimle konuşurken onları üzmemek için dikkat ediyorum, hatta anlamaya çalışıyorum. Çünkü biliyorum, siz iyi bir insansınız, siz soykırımlara karşı bir insansınız, olmaması gerektiğini düşünüyorsunuz. Sizin atalarınızın da yapmamış olmasını arzu ediyorsunuz. Ben buna empati yapabiliyorum ve acaba soykırım kelimesine girmeden nasıl anlatırım olan biteni, buna bakıyorum. Ama bana bu soykırım mıydı, değil miydi diye adını sorarsanız ben kendimi inkâr etmem! Tarihimi inkâr etmem. Tabii SOYKIRIM-

DIR. Bakın 'neden'lerine, 'neden'lerine girmiyorum. Nedenlerinde sizin haklı olacağınızı noktalar olabilir. Sizin anlamadığınız, algılamak istediğiniz benim haklı olabileceğiniz nedenler olabilir. Sonucu açısından baktığımız zaman şunu görüyorum: Bir halk 4000 yıldır bu topraklarda yaşıyor. Çevrecilik açısından size söylüyorum. İnanılmaz bir uygarlık yaratmış. Anadolu'da kendi yarattığı uygarlıkta, yerin dibindeki suyu dağlara tırmandırılmış. Bilen arkadaşlar bilir o bölgeyi 100 sene öncesinin fotoğraflarından. Yedi dilde köleler yaratmış. Çalışkan, üretken, toprağıyla yerleşik bir halk, Anadolu'nun motor güçlerinden biri. Siz bu halkı şu ve ya bu nedenle alıyorsunuz da götürüyorsunuz ve artık yok. Yani canlı bir toplumu kendi canlı varlık alanından alıyorsunuz ne yapıyorsunuz; başka bir yere götürüyorsunuz. Düz mantık ve karmaşık mantık kavramını anlattım size. Bir aydın olarak baktığımız zaman bırakın karmaşık mantığı düz mantıkla baktığımız zaman nedir bu? Bu sonuç nedir? Üzgünüm; ama bir soykırımdır. Onun için Ermeniler Ağrı Dağı'na bakarlar. Yüzleri döner Amerika'dan, Avustralya'dan, bilmem nereden Ağrı Dağı'na bakarlar. Evlerinde Ağrı Dağı'nın resmi vardır. Niye? Adam gitmiş Avustralya'da, Amerika'da, Los Angeles'da standartlar içerisinde yaşıyor. Rahat, zengin ve güzel standartlar içinde yaşıyor. Ama gözü hala Ağrı'da. Niye? Çünkü Ağrı onun için bir yükseklik değil; bir derinliktir. Kök...

Teşekkür ediyorum. □

Ezber, bir sözü, bir yazıyı vb. hiçbir ekşiği bulunmaksızın anımsamak ve akılda tutmak işidir. Ezber bilgide "ben", dolayısıyla bireysellik yoktur. Zihin, bilgiyi bir sabit disk gibi yalnızca kopyalar. Sabit diskin kopyaladığının ne olduğunu bilmemesi gibi zihin de ezber bilgisini kavramaksızın saklar. Gündelik dilde bulduğumuz içinde "ezber" geçen deyimlerin çoğu olumsuz anlam taşır. Sözelimi ezberle iş görmek, gerekli incelemeyi yapmadan iş yapmaktır. Ezberle konuşmak, gerçeği bilmeden, doğru mu yanlış mı diye araştırma-

dan bir şey üzerinde söz söylemektir. Dolayısıyla, dilsel bakımdan, halkın yılların deneyimiyle edindiği ortak kavrayışta ezber hoş karşılanmaz.

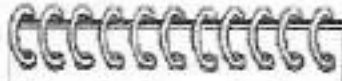
Ezberciliğin toplumsal olarak yaygın olmasının öne çıkan nedenlerden birisi eğitim sistemidir. İlköğretim çağlarından yüksek öğretime kadar, öğretim anlayışı kavramaya değil; akılda tutmaya neden olur. Okul öncesi çocuğun doğal eğilimleri olan soru sorma ve merak etme, okul öğretimi boyunca kırılır. Okul eğitimi soru sorulduğunda gerekli cevabı veren, bunun dışına çıkmayan oto-

mat öğrenciler yetiştirmeye yöneliktir. Ezbere öğrenilen bilgi, yaratıcılığı kısıtlayan, kişiyi bir örnekte biçimleyen, bireysel yetilerin gelişmesini körelten, yaratıcılığı engelleyen bilgidir. Tarihte önemli işler yapmış birçok kimsenin erken yaşta okuldan ayrılarak kendi kendilerini yetirmiş olmaları, okul öğretiminden uzak kaldıkları sürece yaratıcılıklarının önünün açıldığının kanıtıdır.

Ezber bilgisi sürekliliği olan bir bilgi türü değildir. Gündemde olduğu sürece akılda durur, anılmaz olmaya başladığı anda silikleşir, bir zaman sonra yok olur. Ezber bilgide anlama yoktur; yalnızca biçimsel bir tekrar vardır. Ezberciliğin toplumsal kökenlerinden bir başkası geleneklerdir. Gelenekler, çoğu kez zamanın gereksinimlerine göre yorumlanmak yerine sorgusuz tekrarlanır. Onların içerikleri değil; biçimsel olarak yaşanmaları önemsenir. Bunların yanı sıra din eğitimi de ezberciliği körükler. Dinsel ifadelerde anlama olmayınca, okunulmanın kişiyi etkileme gücü artar. Hafızlar, birkaç yıllık bir çalışmayla bir kelimesini bile anlamadan bir eseri başından sonuna kadar ezberleyebilir. Ne olduğunu bilmedikleri metinleri okuduklarında, hafızların hüşu içinde kendilerinden geçtikleri çok sık görülür.

Ezber bilgisinin zararı, onun kişide iğreti durmasıyla ilgilidir. Ezber bilgi yaşama yedirtilemeyen bilgidir. Bilgi, kişisel yaşama işlemiyor ve toplumsal yaşamdaki uzantısından yoksun ele alınıyorsa, kişi üzerinde yapıcı etkide bulunmaz. İçselleştirdiği ölçüde yarar sağlar. Düşünme ve sorgulama olmaksızın ezbere öğrenilmiş bilgi yol göstermez.

Devrimci de toplumun bir

Devrimci, deviren kimsedir. Dogmaları, yanlış fikirleri, gerici iktidarları sürekli devirmeye çalışır. Düşünceleri coşkun bir ırmak gibi sürekli akar. Ezberci ise durağandır. Ezber bilgide, bilgisi ele alınan üzerine derinlikli çözümleme yoktur.

parçası olduğuna göre; toplumda ezberciliğe neden olan etmenler onu da etkiler. Ancak kendi belirlemediği koşullar içinde olması onun ezberci olmasını haklı çıkarır mı? Bir devrimci ezberci olamaz, ezber bozucu olmalıdır. Mantığın en temel ilkesi çekişmezlik ilkesidir. Buna göre bir şey hem kendisi hem değil olamaz.

Devrimcilik ve ezbercilik bu bağlamda kapsamaları gereği yan yana gelmeyecek iki kavramdır. Devrimci, deviren kimsedir. Dogmaları, yanlış fikirleri, gerici iktidarları sürekli devirmeye çalışır. Düşünceleri coşkun bir ırmak gibi sürekli akar. Ezberci ise durağandır. Ezber bilgide, bilgisi ele alınan üzerine derinlikli çözümleme yoktur. Ezberlenen bilgi mekaniktir. Geliştirilebilir bir bütün olmaktan öte, tekrara dayanır. Her durumu belirli bir kabulden hareketle açıklamaya kalkıştığı için yeni olanakları gözardı eder. Ezberde bir anlam varsa bile bu anlamı ortaya çıkaran koşulların değişip değişmediğine bakılmaz. Devrimci olağan düşünüşün dışına çıkar. Bitmek tükenmek bilmeyen bilme isteğiyle yapıp tutuşur. Geleneksel kalıpları, kuramları sentezleyip bir üst evreye taşımasını bilir. Ezberci kendisini ve ne olduğunu bilmediği bir temele yerleştirir; devrimci ise temellerini sorgulayarak kendi kurar.

Devrimcinin ezberci olarak nitelenmesinin bir nedeni, onun komünist ustaların ağzından, hesabını vermeksizin konuşmasıdır. Ustalar kendi kuramlarını gerçekleştirirken, taklit etmek ya da kopyalamak yerine her zaman özgün koşulları evrensel ilkeler doğrultusunda yorumlamışlardır. Kendile-

rinden önceki teorilere özsel olarak bağlı kalıp olayları teoriye uydurmak yerine, olaylardan yeni teoriler ortaya koymuşlardır. Bunu yaparken tekil olaylar içindeki genelliği, bu olaylar içinde neyin geçici neyin kalıcı olduğunu saptamışlardır. Böyle olduğu sürece teoriyle gerçeklik arasında sürekli bir karşılıklık kurulur.

Devrimci, olaylara döngüsel bir tavır yerine evrimsel bir tavırla yaklaşmalıdır. Döngüsel tavır bilinenlerden yola çıkarak olaylar çevresinde gezinir, hiçbir zaman olayların içine girmez. Döngüsel tavrıda teorileri geliştirmek yerine varolan teori duruma yapıştırılır. Evrimsel tavır ise olayların içine girerek, onları yeni bağlantılardan yeniden kurar. Bir teoride yaratılmasına, hazırlanmasına katkıda bulunulmayan bilgiler alındığı zaman, teori ile yaşam arasında karşılık gelme sorunu ortaya çıkar. Öğrenilen, yaşanan toplumun dilinden anlatılamıyor ve yorumlanamıyorsa etkin bir fikre dönüşmez.

Devrimciliğin ezbercilik ile yan yana gelemez olduğunu dile getirdik; ancak öte yandan devrimci söylemlerdeki ezberciliği reddetmek de olanaksız. Öyleyse bir arada olmaması gereken bu iki olgu nasıl bir arada olabiliyor? Hemen belirtmeli ki "devrimci ezberci" kişinin

iyi niyetinden kuşquamuz yok. O, gerçekten devrim davasına gönülden bağlı olabilir, bunun için bedeller ödemeye hazırdır, ödemiştir de. Ancak buradaki sorun, kökenlerine inmek yerine, akış halinde olan devrimci öğretinin belirli bir dönem belirli bir yerde ortaya çıkan öğretisini mutlaklaştırmaktır. Böylelikle, farkında olunmadan devrimci öğretilere zarar da verilir. Bu durum en tipik biçimde bir ustadan yapılan alıntının bütündeki anlamı gözden kaçırıldığında olur. Ustanın genel öğretilerine göre alıntı yapılan bölümün anlamının değerlendirilmemesinin yanı sıra ilgili kısmın kendi içinde bile bağlantısı kaçırıldığında ortaya bambaşka anlamlar çıkar. Asıl sorun bu sanal anlam benimsendiğinde, dünyayı buraya sığdırmaya çalışırken yaşanır. Teori dünyayı karşılamadığından, ya dünyanın bir bölümü görmezlikten gelinir ya da olup biten kavranılamaz.

Ezbere konuşmak, yaşamdan kaçmak anlamına gelir. Bu farkında olunmayan bir kaçıştır. Ezber konuşan birine sorsanız, o yalnızca dünyayı açıklamaya çalışmaktadır. Oysa dünyayla yüzleşme cesaretini gösteremediğinin bilinmesi gerekir. Gerçekliğin göz ardı edilmesi gelişimi engeller. Çok yoğun entelektüel etkinliğin oldu-

ğu fakat düşünsel gelişim anlamında bir arpa boyu yol alınmayan skolastik dönemde, hemen her tartışma gerçekliğe yüz çevrilerek kutsal metinler üzerinden yapıldı. Kutsal metinlerde her şeyi açıklayan hakikatlerin olduğu ileri sürülerek, ele alınan bir konu gerçekliğe gidilmeksizin havada uçan düşüncelerle yorumlandı. Bu skolastik tavrın, devrimci de olması haklı görülemez. Devrimci yüzünü gerçekliğe dönmeden, varolan teoriyi geliştirmeden, tartışmaları yalnızca bağlamı çoğu zaman kaçırılmış alıntılar üzerinden yaptığında dogmatizme düşmesi kaçınılmaz olur. Dergilerde sayfalar dolusu yapılan teorik tartışmaların zemini, hayatın deneyleriyle ve sorunlarıyla bütünleşmeden, ustalardan yapılan alıntılar olsa neye yarar?

Yaşadığımız coğrafya ve tüm dünya hızla değişmekte, yılların biriktirdiği sorunların yanına her geçen günü yenileri eklenmekte. Hemen her şeyin amansız bir devrim içinde olduğu bir çağda kestirme konuşarak, beylik söylemlerin, sloganların arkasına sığınarak çağı yorumlamak, çağın dışında kalma sonucunu doğurur. Bütün ortaya konulmaya çalışılanların sonucu yeni dünyaya yeni teori gerektiği değil; var olan teorinin beslenerek doğru kullanılmasıdır. □

RESMİ İDEOLOJİNİN EĞİTİM ANLAYIŞI VE *YİBO*'LAR

Genel Olarak Eğitim Anlayışı

TC'nin kuruluşundan günümüze kadar izlediği politikaların tamamına hâkim olan anlayış eğitim sisteminin her kademesinde de hâkim olmuş, eğitim politikası bu anlayış doğrultusunda şekillendirilmiştir. İlköğretimin birinci sınıfından başlayarak, yüksek öğrenime kadar eğitimin içeriği bu temel anlayış çerçevesinde doldurulmuştur. Burjuva feodal sistemde komprador burjuvazi ile toprak ağaları sınıfı sosyal dayanaklığında yukarıdan aşağıya şekillenen Kemalizm, tek dil, tek din, tek millet bakış açısını

eğitim sisteminin temel saç ayakları kabul ederek, kişiyi vatanını milletini sever hale getirme faşist milliyetçi bir eğitim sistemini hayata geçirmiştir. Hayata geçirilen bu eğitim sistemini genel olarak yapılan eğitim tanımıyla açmaya çalışalım. Genel olarak eğitim "köklerinden koparılmadan, dallarını kırmadan çocukları gençleri yetiştirme sürecidir."(1) Oysa resmi ideolojide eğitim: Türkleştirmek, Sünnileştirmek, örgütsüzleştirmek amacı doğrultusunda planlanmıştır. Tek millet vardı; öyleyse Kürtleri, Ermenileri, Çerkezleri etnik kökenlerinden koparmak gerekir. Tek din vardı; Sünnilik onun dışında diğer

inanışlara yer yoktu, bu ülkenin %99'u Müslüman'dı (Sünni'ydi). Örgütlenmek yasaktı; verili olanı sorgulamak hayati yorumlayıp anlamak ve onu değiştirmek için yapılacaklar daha başından engellenmeliydi. Bunları hayata geçirmenin elbette ki en ideal yolu eğitimdi. TC'nin kuruluşuna rengini veren anlayışın eğitim alanındaki bu yansımasıyla oluşan eğitim sistemi "evrensel pedagojik ilkeler bütünlüğüne bugüne kadar hiçbir şekilde uyum göstermemiştir. Eğitim süreçleri resmi ideolojinin halklara empoze edilmesinin en belirgin aracı olmasının ötesinde bir varlık göstermemiştir"(1).

Yarı sömürge olma gerçekliğinin bir sonucu olarak da Türk eğitim sistemi başından itibaren emperyalizmin etkisindedir. "Genç Cumhuriyet" eğitim alanını düzenlerken kendisine yardımcı olması için 1924 yılında Columbia Üniversitesi'nden John DEWEY'İ Türkiye'ye getiriyor. Amerikalıların, Kızılderililer ve köle olarak çalıştırılan siyahiler üzerinde uyguladığı "islahlaştırma" eğitim programının aynısı, bizzat M. Kemal tarafından çağrılan bu kişi aracılığıyla Türkiye-Kuzey Kürdistan coğrafyasında yaşayan halkların "eğitimi" için alınıyor. Bu noktada J. DEWEY'İN eğitim alanındaki belli başlı görüşlerine bakıp bunu eğitim sistemindeki somutlaşmasını incelediğimizde Türk eğitim sistemini daha iyi anlayacağımız kanısındayız.

J. DEWEY: "İşçi kendisine doğa tarafından verilen yeteneklere uygun biçimde çalışmasını öğrenmelidir" ve "İnsanların bazıları ast bazıları ise üsttür. Herkes kendi etkinliğiyle yetecek şekilde eğitilmelidir" diyor. Yani DEWEY gerçek ve hakikat, işçi sınıfının, halkların elinde olmamalıdır" diyor. Egemenler sonsuza kadar egemenliklerini sürdürecektir. İşçi işçiliğini bilmeli, sömürüye boyun eğmeli ve egemenlerce bu doğrultuda eğitilmelidir. İnsanlar yaratılışları gereği belli konumlarda bulunurlar. Bu konuların dışına çıkamaz. Bu nedenle konuları gereğince eğitilmelidirler. Yani patrona daha fazla kar etmenin yöntemi öğretilirken; halka, patronu nasıl zengin edebileceği öğretilmelidir. Dewey bu eğitim sistemine "cennet" demektedir. Yani ona göre sömürü yok, sınıf yok,

devrim yok... Bu anlayışı, M. Kemal'in "TC'de sınıflar yoktur" tespitine ne denli uyumlu değil mi? Sınıf yoksa eğitim bu "yokluk" oluşumuna uygun tasarlanmalı, içeriği böyle doldurulmalıydı. Ancak sınıf yok derken bunun gerçeklikle uzaktan yakından alakası olmadığını farkındalığıyla gerçeğin ve hakikatin halkların eline geçmesi için tüm önlemler de alıyor. Zira gerçek ve hakikat halkların eline geçtiğinde "sınıf yok" safsatası yerle bir olacak, bilinçlenen halk egemenliklerini sarsacaktı. Doğruyu tekellerine alanlar, eğitim sistemini resmi doğrularıyla şekillendiriyor, böylece beyinler işgal ediliyordu.

Yine J. Dewey'e göre okul "şekillenmiş hayatın taklit edildiği yerdir". Pekli, neye göre şekillenmiş ya da kimin şekillendirdiği hayat? Sorgulanmadan ezberletilen bu şekillenmiş, kimin hizmetindeydi?

Bu ülkede hayat, burjuva-feodal sistem tarafından şekillendirilmektedir. Yarı sömürge-yarı feodal gerçekliğinden hareketle yukarıdaki soruların, şekillenmiş bu hayatın resmi ideolojisi olan Kemalizm'in dizayn ettiği eğitim sistemindeki cevaplarına bakalım. Şekillenmiş hayat ortada, öyleyse okul; burjuva-feodal egemenliğin sürdürülmesini öğretmeliydi. Yine tek dil, tek din, tek millet faşist anlayışıyla Kürtler, Ermeniler, Çerkezler Türkleştirilmeli. Sünnilik dışında kalan inanış biçimleri yok edilmeliydi ve bu doğrultuda eğitim verilmeliydi. Tüm bunlar Türk eğitim sisteminin her hücrelerine yerleştirilmiştir. "Ne mutlu Türküm diyene, Türkün Türk'ten başka dostu yoktur, muhtaç olduğun

kudret damarlarındaki asil kan da mevcuttur, kahraman ırk ma..." Bu eğitim anlayışıyla hayat taklit ettirilir. Her gün yapılan törenlerle çocuklara resmi ideolojiler empoze edilir (1). Zira verili olan odur. Yazının başında da belirttiğimiz gibi eğitim sistemi tepeden tırnağa bu doğrultuda şekillendirilmiştir. İnsanın en temel insanlaşma kriterlerinden biri olan düşünme-sorgulama süreçlerini hiçe sayan bu sistemle yetiştirilen çocukların ve gençlerin beyinleri başkasının hizmetindeki metalaşmış bilgiyle işgal edilip sömürgeleştirilmektedir. Burjuva-feodal sistem resmi ideolojisiyle beyinleri işgal ederek geleceğini, halkların geleceğinden çalıp garantiye alma peşindedir.

Türk eğitim sisteminin bu genel panoraması içinde hakim anlayışın en azgınca uygulama laboratuvarlarından biri ise Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO)'dur. Son süreçte yaşanan birtakım olaylarla gündeme gelen YİBO'lar özel olarak üzerinde duracağımız okullar olacak.

YİBO'LAR

Ve Eğitim Sistemindeki Yeri

YİBO'lar 1962 yılında 222 sayılı İlköğretim ve Temel Eğitim Kanunu'na göre hazırlanan Bölge Okulları Yönetmeliği'nin birinci maddesindeki "çeşitli sebeplerle henüz bir ilkokul açılmamış olup birbirine yakın birkaç köyün bulunduğu yerlerde veya evleri ve ev grupları dağınık olan köylerde, yatılı ilköğretim okulları açılır" hükmü gereğince açılmaya başlanmıştır (2). Fakat yatılı devlet okullarının temeli

eskilere dayanır. Yatılı ilkokuldan 1926'da çıkarılan 789 sayılı Maarif Teşkilatına dair kanunda söz edilmektedir. Bu nedenle 1962 yılında açılmalarına karşın TC'nin eğitim anlayışının bir ayağı olarak 1926'dan beri pratikleşmeyi beklediklerini söyleyebiliriz. Köy enstitülerinin İsmet İnönü'nün izniyle artık işlevini tamamladığı gerekçesiyle kapatılması sonrasında oluşan boşluk, YİBO'LAR aracılığıyla kapatılmaya çalışılmıştır. Oluşan boşluğu kapatırken bu okulların kuruluşuna kaynaklık eden anlayış TC'nin kuruluşuna hâkim olan anlayışın aynıdır. Buna değinmeden önce resmi kuruluş gerekçelerinden ikisini aktarmakta fayda var.

YİBO'LAR

"Nüfusu dağınmak olan yerleri öğretmene ve okula kavuşturmak. Belli köylerde Türk dilini ve kültürünü yayma faaliyetine yardımcı olmak". Bunlara benzer bir dizi amaç güdülerek kurulan YİBO'ların bu görünür amaçlarından başka elbette başka amaçları da vardı. Resmi ideoloji çerçevesinde şekillenen eğitim sisteminde YİBO'ların özgün bir yeri vardır. Yatılı bölge okulları, köy enstitülerinin kapatılması sonrasında devletin ileri karakolları misyonunu üstlenmiş okullardır. Bu okullar aracılığıyla resmi ideoloji tabana yayılmaya çalışılmaktadır. Fikirsel kaynağına geçmeden önce bu okullar hakkında kısa birkaç bilgi vermekte fayda var. 2006-2007 eğitim öğretim yılı başındaki verilere göre 301 YİBO'da 4 bin 440 derslikte toplam 136 bin öğrenci eğitim görüyor ve bu 301 okulun 178 tanesi Doğu ve Gü-

neydoğu'da bulunuyor. Normal şartlar altında kuruluş gerekçelerindeki nüfusun dağınmak olma durumuyla uyum içerisinde görünmekte. Ancak gerçekte Kemalizm'in ta en başından ortaya koyduğu anlayışın bu dağılımı belirlediği işin arkasına bakıldığında hemen anlaşılıyor. Bu okulların Doğu ve Güneydoğu'da yoğunlaşması, Kürt halkı üzerindeki yok sayma ve Türkleştirme anlayışının bir yansımasıdır, tesadüf değildir. Öncesinde değindiğimiz gibi bu okullar her ne kadar 1962 yılında kurulmuş olsalar da temelleri TC'nin temellerindeki şekillenmiştir. YİBO'lara kadar bu misyonu başka araçlar ve okullar yerine getirirken, YİBO'larla bu misyon daha sistematik hale getirilmiştir. Esas olarak Kürt çocuklarının ve yoksul aile çocuklarının alınarak eğitildikleri birer ehlileştirme ve asimilasyon merkezleri olan YİBO'lar, faşist-gerici eğitim sisteminin en berrak görüntüsünü sergilemektedirler.

7 Aralık 1936 tarihinde İçişleri Bakanı Şükrü Kaya başkanlığında toplanan Umumi Müfettişler Konferansı'nda konuşan Birinci Umumi Müfettiş Abidin Özmen; "Kürtler asimile edilmeli" diyor ve şunu öneriyor: "Türk toplumu içinde kaynatmak istenilen Kürtlere Türkçe öğretmek. Bunun için de köy çocuklarının okuyacakları köy okulları kurmak gerekir. Bunun için yemesi köyünde köylüsünün, anasının, babasının yediğinden ayrılmak, yatağını basit tahta kerevetini kendilerine temin ettirmek suretiyle devşirme ile köy çocuklarını alıp yatılı mektepler kurmak icap eder". Yine İçişleri bakanı Şükrü Kaya, Başba-

kan İsmet İnönü'ye sunduğu raporda "Dersimde açılacak okullarda Dersimliler'e aslen Türk olduklarını öğretmek gerekiyor" diyor. İsmet İnönü ise M. Kemal'e sunduğu bir raporda, "Kürtleşmiş ve kolayca Türklüğe dönecek yerleri okutmak, hatta Kürtlere Türkçe öğretmek Türklüğe çekmek için ilköğrenim ve onun iyi hocaları çok müesir vasıta"dır" diyor (3).

İşte 1962 yılından bu yana bahsedilen bu işlevi, üzerine düştüğü kısmı itibari ile YİBO'lar yerine getiriyor. Resmi ideolojinin damarlarında asil kan taşımayanlara asil kan pompalama işlevini yerine getiren YİBO'lar, burjuva-feodal sistemin tüm özelliklerini ve özellikle de ırkçı-faşist yanını taşımaktadırlar. Kendisinden olmayanı yok sayan bu anlayış, sadece Kürt ulusuna yönelik değil; bu coğrafyada yaşayan diğer azınlık milletlere mensup olanlar üzerinde de aynı politikayı hayata geçiriyor. İsmet BERKAN 21 Ocak'ta Radikal gazetesinde yayımlanan yazısında şunları aktarıyor: "Ermeni çocuklar beden eğitimi dersi için kar altında bahçedeler ve öğretmenleri onlara bir marş söyletiyor 'Hoş gelişler ola Mustafa Kemal Paşa'. Karşıdaki binanın camından dehşet içinde izliyoruz. Toplama kampı mı okul mu belli değil". Evet, okullar resmi ideolojinin toplama kamplarıdır. YİBO'LAR da en nitelikli olanları belki de. Bu okullarda Türkçe'ye çok önem verilir. Tek dil anlayışının pratikleşme merkezleridirler. Pe-ki, neden dile bu denli önem verilir. Çünkü ana dilin yitirilmesi kişilerde erozyona yol

açar ve böylece bir kimlik yok edilir (1). Kimliksizleşen çocuk geleceğine sahip çıkamaz; geçmişi işkâl edilmiş, çalınmıştır. Kışla mantığında şekillenmiş okullar alan YİBO'lar da okuyan öğrencilerin psikolojileri bozulmakta ve sosyal hayata dâhil olmakta oldukça zorluk çekmektedirler. Son süreçte gündeme gelen sorunlar birer sonuçtur ve üstelik burjuva medyanın iştahını kabarttığı için haber değeri bulan konulardır. Kuruluşundan günümüze bu ve buna benzer olayların sıkça yaşandığı biliniyor. Bilmeyen birileri varsa o da bu okulların fikir babalarıdır.

Eğitim-Sen'in YİBO'larda okuyan öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmada ortaya çıkanlar, bu okulların ortaya konuluş felsefesinin sonuçlarını göstermesi açısından önemli.

Araştırmaya göre; YİBO öğrencilerinde fazlaca ezilmişlik psikolojisi var. Öğrenciler kendilerini değersiz hissetmekte ve ciddi sosyalleşme sorunları yaşamaktadırlar. Öğrenciler öğretmeni rütbeli, kendisini vasıfsız bir asker olarak görmektedir. Yatakhaneler koğuş olarak adlandırılmaktadır. Özellikle öğrencilere Türk-İslam sentezi empoze edilmektedir.

Yine benzer sonuçlar veren bir araştırmada MEB müşaviri Kellecioğlu tarafından yapılmış. Sonuçları ise şöyle: YİBO'da okuyan öğrencilerin, yüz ifadelerinde soğukluk, gelecek kaygısı. Emre itaatın belirgin olması, edilgen davranışlar gibi özellikler gösterdiği görülmektedir.

Bu sonuçlar da gösteriyor ki resmi ideolojinin burjuva-feo-

dal eğitim sistemi, kimliksizleşen kendisine ve topluma yabancılaşan bireyler yetiştiriyor. YİBO'lar adeta bu tipolojeye uygun bireylerin çıktığı birer fabrika konumundadır. Bu okulların TC eğitim sistemindeki yeri, özellikle Kürt ulusunun yok sayma politikalarının eğitimde asimilasyon olarak vücut bulduğu okullar olması açısından önemlidir. Daha Türkçe konuşmayı tam olarak öğrenmeden Türk olmanın ne denli "gurur duyulacak bir meziyet" olduğu bu okullarda kışla disipliniyle empoze ediliyor. Bu ırkçı-faşist anlayıştan başka bir şey değildir. Burada şunu vurgulamakta da yarar var: Kürt ulusu üzerindeki asimilasyon amaçlı politikaların hayata geçmesi, YİBO'ların bir özelliği iken; diğer bir özelliği de yoksul aile çocuklarının çektiği okullar olmasıdır. Burjuva-feodal sistemle en derin çelişkiler yaşayan halk çocukları, daha başından beyinleri sömürgeleştirilerek geleceksizleştiriliyorlar. Kendisine, toplumuna ve geçmişine yabancılaşan bireylerin sorgulamayan, eleştirmeyen, verili olanın dışına çıkarmayan şekillenişte, sistemle olan çelişkisini bilince çıkarması engelleniyor. Beyinler daha çocuk yaşta kirletiliyor. Okullarda sistem kolluk güçleri aracılığıyla dağıttığı bildirilerde "teröristler beyninizi yıkamaya gelecekler. Aman kanmayın!" derken aslında TC eğitim sisteminin beyinleri nasıl kirlettiğini ve ancak "teröristlerin" bu kirlenmişliği temizleyebileceğini itiraf etmektedir. Burjuva-feodal sistem zehri ile ilkokuldan yüksek okula kadar kirlettiği beyinleri sömürgeleştirerek egemenliğini sürdürmek isti-

yor. Bu onların işi; halk çocuklarını alıp beyinlerini kirletmek. "Sınıflar yok bu ülkede, eşitsizlik, sömürü bunların hepsi uydurma biz tek milletiz. Kürtleri, Lazları, Ermenileri! Artık ne mutlu size ki Türksünüz" demek onların yüzyıllardır süregelen geleneği. Böylece egemenliklerini sonsuz kılacaklar. Ancak biz biliyoruz ki sınıflı toplumlarda sınıflar üstü hiçbir şey yoktur. Eğitim sistemi de burjuva-feodal sistemin hizmetindedir. Bu ülke halklarının en küçük hak alma mücadelesi karşısına faşizmle çıkan egemenler, efendileri karşısında ise sadık birer köpek gibiler. Türk halkına damarlarındaki asil kanla mutlu olmayı bahşeden faşizm, bununla en çok Türk halkını kandırıp sömürü ağlarını yaygınlaştırıyor. İşte tam da burada kendisi dışındaki herkese düşman olan bu anlayışla sonuna kadar mücadele etmek gerekiyor. Eşit, parasız bilimsel ana dilde, halk için eğitim için Yeni Demokrasi mücadelesini yükseltmemiz gerekiyor. □

Yaralanılan Kaynaklar:

- 1- Özgürleşmeye Pedagojik Bakış: A.Dursun YILDIZ
- 2- A.Ü Eğitim Yönetimi ve Teftişi Yüksek Lisans Programı, YİBO, Ali Taştan, Eğitimde kalite yaklaşımları dersi ödevi-Doç. Dr. H.Hüseyin Aksoy
- 3- Uğur Mumcu-Kürt Dosyası
- 4- Yalnızlığın okulları-AR. Gör. Levent Eraslan
- 5- Köy enstitüleri ve arka planı - Ömer Aybar Bilimin Öncülüğünde Eğitim Dergisi, Nisan 2002
- 6- BİA haber merkezi -Kemal Özmen

"ÖTEKİ" YÜZÜMÜZ:

ÇİNGENELER

Ç oğumuzda ismi duyulunca bile nedeni belirsiz korkuların belirlediği ifadeler vardır ya. İşte, nedeni belirsiz bir korkuyla yaklaştığımız, öteki yüzümüzdür "çingeneleler". Çoğunlukta korku, kimi zaman "tebessüm"... Yetmiş iki buçuk milletin buçuğunu oluşturur onlar. Kimilerine göre "İbrahim peygambere" kadar uzanır tarihleri. Oysa "ötekini" tarihidir onlarınki. Buçuklara hapsedilen bir halkın tarihi. Tamamlanmamış bir yazgının... Görmezden gelinen, horlanan, aşağılanan... Hangi coğrafyada olursa olsun ortak bir yalnızlığın çatısıdır vatanları.

Hep aynı yalnızlık, aynı yabancılaşma çalar kapılarını. Kalabalıklar içerisinde yalnızlığa itilen, sistemleşmiş bir ön yargının kaderidir onlara sunulan. Yemekleri yenmez onların, "kız" alınmaz, dostluk kurulmaz, iş verilmez... Dedik ya yetmiş ikinin buçuğudur onlar. Hangi yüzyıldan kalma bir yangındır bu? Hangi tamamlanmamış yaranın sancısı?

Birçok kaynağa göre "çingenelelerin" vatanı Hindistan olarak kabul edilir. Açlık, kuraklık, savaş gibi nedenlerden dolayı yüzyıllar önce Hindistan'dan göç ettiklerine inanılır. O gün bu gündür dünyanın dört bir yanında varlıklarını sürdürürler. Hint-İran dil grubunun

kollarından biri olan Romani dilini konuşurlar. Bu gün farklı lehçeleri olmakla birlikte Romani elliden fazla ülkede konuşulmaktadır. Fakat ifade edilenlerin hepsi "teorik" düzlemdedir, kesinleşmiş bir veri yoktur. Zira "çingenelelerin" çoğu yaşadıkları ülkelerin dillerini konuşur. Kültürleri buldukları coğrafyanın kültürüyle paralellik gösterir. Şüphesiz bunların nedenlerini "çingeneleler" üzerinde yoğunlaşan baskularla birlikte ele aldığımızda sağlıklı sonuçlara varabiliriz.

Çingeneleler ilk kez 1505'de İrlanda'da ve 1514'te İngiltere'de nüfus kayıtlarına geçirildiler. Aynı tarihlerde Avrupa'nın birçok ülkesinde gezgin, çalgıcı

ve faşistlerden oluşan bazı göçebe toplulukların kayıtlarına rastlanır. Fakat hangi coğrafyada olursa olsun "çingene"nin başından baskı ve zulüm eksik olmamıştır. Göçebe yaşam tarzları yerleşik olan halkın yaşayışından farklı olduğu için çoğu zaman hırsızlık, çocuk kaçırmaya gibi suçlamalara maruz kaldılar. Farklılıklar zenginleşmenin ve gelişmenin değil; şiddetin gerekçesi olarak geçti tarih sayfalarına. 1554'te, İngiltere'de; Çingene olduğu söylenen herhangi birinin asılması işten bile değildi. Ortaçağ Romanya'sında bir "çingene" bir domuz fiyatına alınıp satılırdı. 19. yüzyılın eşliğindeyken Romanya'da hala 600 bin köleleştirilmiş "çingene" bulunuyordu. Bu uygulamanın Romanya'da "son" bulması 1868'i bulur. 18. yüzyılda Prusya'da, on sekiz yaşını geçmiş "çingene" sadece sürdürdükleri gezginci yaşam tarzı nedeniyle "yargılanmadan" asılıyordu. Fransa'da ise bütün çingene kükrek mahkumuydu. 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı sırasında çingene de Nazi faşizmi tarafından büyük bir kıyım uğradı. Yaklaşık 500 bin çingene "doğuştan suçlu oldukları ve aşağı ırktan" oldukları gerekçesiyle Macaristan, Polonya ve Çekoslovakya'daki Nazi kamplarında katledildi. Bizim coğrafyamıza yansıyanlar da bu örneklerden farklı değil. Aynı bakış açısıyla harmanlanan benzer pratikler.

Bu çerçeveden bakıldığında; çingenelerin tarihine, diline ve kültürüne ilişkin kesin verilerin olmayışı anlamlandırılabilir. Çingene, üzerlerinde yoğunlaşan baskı ve şidde-

tin dozajını azaltmak için yaşadıkları coğrafyanın dilini ve kültürünü "benimsemişlerdir". Aynı durum Aleviler, Kürtler, Ermeniler ve daha birçok kesim için de geçerli değil mi? Halkların birbirine düşmanlaştırıldığı coğrafyalarda öteki yüzümüz var olmaya devam edecek. Oysa zamanı gelmedi mi bu utanç duvarlarını kaldırmamız? Zamansızca hayatımıza sokulan bu tekeyi geldiği zamana göndermenin vakti değil midir? Hepimizden bir parça var onların tarihinde. Onların tarihinde başlıyor kendi tarihimize yolculuk. "Tarih" diyor birileri ve "tahrif" ediyorlar düşünümüzü. Düşlerimizi özgür kılalım. Her türlü ön yargıdan sıyrılıp birbirimizi tanımak için adım atalım. Böyle büyüyecek düşlerimiz ve böyle yazılacak insanlığın altın çağı. Ne çingene ne Türk ne Kürt ne de... Çingenelerin yüzlerinden eksik olmayan gülüşlerini, çalgılarının

dan yükselen ezgileriyle birleştirerek, halk olma bilinciyle kuşanıp kardeşlik tadında yarınlara yürümek için yaşadıklarımızı bir de "öteki yüzümüz" den dinleyelim.

SORULAR

1) Kendinize çingene denmesinden rahatsız oluyor musunuz? Etnik kimliğinizi nasıl adlandırıyorsunuz?

2) Toplumun çingenelere karşı yaklaşımını nasıl değerlendiriyorsunuz? Ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

3) Bu sorunların kaynağı sizce nelerdir?

Poyraz YÖNTEN

1) Bana pek fazla denmiyor. Ama söylendiği zaman rahatsız oluyorum. Hatta dövüyorum. İran Horasan'dan gelme Türk boyundan ayrılma Türkmeniz. Olmayan şeyi söyledikleri için çingene demelerinden

rahatsız oluyorum. Kendi egolarını tatmin etmek için söylüyorlar.

2) Birincisi biz çingene değiliz; ama çingene diyorlar. Cemevlerinden önceden korkuyorlardı. Cemevi olmadığı için evde cem yapıyorlardı. Bunu da yobaz insanlar ilişkiye girildiğini zannediyor ayın yapıyorlar diye adlandırıyorlardı. İş imkânı vermiyorlar. Bize çingene gözüyle baktıkları için dışlıyorlar.

3) Toplumumuzun okuması, cahil kalması, kültürüne ve etnik kökenine sahip çıkmamasıdır. Ayrıca geçmişten gelen karalamalar ve dayatmalardır.

Hasan CEBİ

1) Hayır rahatsız olmuyorum. Ben çingeneyim neden kendimi inkar edeyim. Bize öyle diyenler kendinden utanın. İnsanlar bizden korkuyor; sanki ne yapıyoruz?

2) Bizden tiksiniyorlar. Bi-

ze pis diyorlar. Sanki biz onlar gibi gilyinemiyoruz, yıkanamıyoruz. Her gün banyo yapıyoruz. İş arıyoruz; çingeneyiz diye vermiyorlar. Elektrik faturasını yatırmaya götürdüğümüzde sıraya giriyoruz insanlar bizden kaçıyorlar. Bilmiyorum ne yapıyoruz onlara

3) Devletin bize sahip çıkmamasıdır. Bir de bizim insanların kötü işler yapmasındandır. Bazıları hırsızlık yapıyor. Herkese o gözle bakılıyor. Öyle değiliz.

Ayşe BULUT

1) Rahatsız oluyorum. Bizi aşağılıyorlar, küçük görüyorlar. Biz de insanız.

2) Bize hırsız diyorlar; her yerden kovuyorlar.

3) Annemiz babamız bizi okutmuyor. Sokağa bırakıyor. Biz de cahil kalıyoruz.

Zeytin ZİL

1) Aslında rahatsız olmuyoruz; ama çingenelere kötü göz-

le bakıldığı için rahatsız oluyoruz. Biz de insanız. Vergimizi, elektrik ve suyumuzu veriyoruz. Ama bizi devlet dışlıyor. Suç devletin. Başbakanı o kadar oy verdik; çıkıp hiç bizim için konuşmadı.

2) Bizden korkuyorlar. Biraz bizde de suç var. Cahiliz, millete nasıl davranacağımızı bilmiyoruz. Onun için onlara acayip geliyoruz. Bize iş vermiyorlar. Biz de karnımızı do-
yurmak için çalışıyoruz.

3) Cahiliz, annemiz babamız bizi okutmuyor. Devlet sahip çıkmıyor.

Hüseyin KARABULUT

1) Hayır, biz bu devlette yaşıyoruz. Vergimizi veriyoruz. Bizim de her şeyde hakkımız var.

2) Toplum haklı. Suç hem bizde hem devlette. Bizi dışlıyorlar, iş vermiyorlar.

3) Devlet bizden bahsetmiyor. Biz de kolay para kazanmaya çalışıyoruz. Battaniye satıyoruz, hırsızlık yapıyoruz. İş vermeyince biz de bunları yapıyoruz n'apalım.

Bayram KUZU

1) Yok. Biz de insanız, sanki biz bu ülke için bir şey yapmıyoruz. Diğer insanların verdiği şeyleri devlet bizden de alıyor, biz de veriyoruz. Demek ki biz de bu devlette varız ve bizim de her yerde hakkımız var.

2) Ya toplum cahil ya biz cahiliz. Hadi biz okumadık, cahil kaldık; onlar okudu da ne oldu? Onlar bizden cahil. Biz iş vermiyorlar insan yerine koymuyorlar.

3) Cahillik, işsizlik, kültürsüzlük... ☐

YETKİN MÜHENDİSLİK (!)

"Haydi sevgili mühendisler çekingenliği bırakıp kolları sıvayın." *

AB ekseni neo-liberal saldırılardan olan "Mesleki Yeterlilik", ülkemiz gençliğini sermayenin ihtiyaçlarına göre ucuz iş gücü haline getiriyor. Somutta ise eğitim alanında sözleşmeli öğretmenlik, mühendislik-mimarlık alanında yetkin mühendislik, hukuk alanında stajyer avukatlık, sağlık alanında aile hekimliği olarak kendini gösteriyor. Bu neo-liberal dönüşümler hükümet ve kimi meslek odaları arasında pastadan pay kapma savaşına da neden oluyor elbette. "Yüksek öğretim dışındaki eğitim programları ile edinilen meslekleri" kapsayacağı söylenen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanan Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu Tasarısı'na mühendis, mimar ve şehir plancılarının da dahil edilmek istenmesi TMMOB'u harekete geçiriyor. Bu andan itibaren yaygarayı koparan TMMOB, bu işi kaptırmama çabasına giriyor. Mesleki Yeterlilik Kurumu'nu bir saldırı olarak görmeyerek, mühendis, mimar ve şehir plancılarının bu kapsamın dışında tutulması gerektiğini ve bu *hakkan* TMMOB'un olduğunu, tüm dünyada meslek içi belgelendirme ve eğitimin meslek örgütlerince yapıldığını bu açıdan TMMOB'un yetkilerinin budandığını söylüyor (TMMOB Birlik Haberleri Bülteni, Haziran-Temmuz 2006, s. 49).

2000 yılında TMMOB Uzman Mühendis ve Uzman Mimar Belge Yönetmeliği'nin çıkarıldığını, 2003 yılındaki TMMOB II. Kurultayında "yetkin mühendisliğin, kaliteli ve güvenilir hizmet konusundaki çabaların olumlu bir sonucu" olarak görüldüğünü, 2004 yılı Aralık ayında TMMOB Meslek İçi Eğitim ve Belgelendirme Yönetmeliğinin çıkarıldığını düşünürsek TMMOB'nin "yetkinlik mevzuunda" ne kadar da hevesli olduğunu görebiliriz.

2005'te kendisine bağlı odalara gönderdiği yazılarda TMMOB, odalara çalışma alanlarını belirlemelerini, yetkin mühendislik çalışmalarına başlamaları gerektiğini, bunu yapmayan odaların yerine TMMOB'un bu işi üstleneceğini belirtiyor.

Eylül 2006'da Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu Kapsamı'ndan mühendislik, mimarlık, tabiplik, diş hekimliği, ebelik, eczacılık, veterinerlik meslekleri çıkarılıyor ve en az lisans düzeyinde eğitim gerektiren ve sektöre giriş yasayla düzenlenmiş olan meslekler kapsam dışında tutuluyor.

Eylül 2006'da TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Yetkin İnşaat Mühendisliği Yönetmeliği Resmi Gazete'de yayımlanıyor. Böylece yetkinlikle kastedilenler yönetmelikle somut bir hal alıyor. Yetkinlik bu anlamda kendini net olarak İnşaat Mühendisleri Odası

(İMO) yönetmeliğinde gösterdiği için konu bu yönetmelik referans alınarak açıklanmaya çalışılacaktır; ancak bu saldırı belirtildiği gibi tüm TMMOB'a bağlı odaların eninde sonunda gündemine gelecektir, hatta Peyzaj Mimarları Odası (PMO), benzer bir uygulamayı hasıraltı ederek kabul etmiş, inceltirilmiş söylemlerle bu anlamda gerekli değişiklikleri yapmıştır bile.

İMO Yetkin İnşaat Mühendisliği Yönetmeliği, yetkin inşaat mühendisi tanımını şu şekilde yapmaktadır: "Mesleğin temel kavramları ve uygulama ilkelerine hâkimiyeti ve meslek deneyimi yanı sıra, kişiliği ve etik anlayışı ile belli bir olgunluk düzeyine erişmiş olduğunu kanıtlayarak Yetkin Mühendis Belgesi almaya hak kazanmış olan inşaat mühendisi"dir.

Yetkin mühendisliğin *gönüllülük* temelinde ele alınması da daha ilk maddede, yaratılmak istenen kafa karışıklığı ve iyimser tabloyu ifade etmektedir. Çok açıktır ki yetkinliğin ilerleyen aşamaları açıklık-tokluk ayrımına ulaşacak ve bu gönüllülük aslında "zorunluluk" olarak yeni mezunların karşısına çıkacaktır.

Yetkin İnşaat Mühendisliği'ne başvuru koşulları ise oldukça gülmünç: "Basit ve nitelikli zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, emniyetli suistimal ve hileli iflas gibi yüz kızartıcı,

şeref ve haysiyeti kırıcı suçtan veya resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma suçundan hüküm giymemiş olmak". Etik konusunda ne kadar da hassas olduğumuz ortada(!). Demirel'in ve Erbakan'ın da mühendis olduğunu unutmayalım. Koşullar arasında en çok tartışılan, bir yetkin mühendis yanında en az 5 yıl süreyle yapılacak olan staj. Bu staj, biçimi, süresi, hatta yalnızca stajın kendisi bile yetkinlik/uzmanlık tartışmalarına karşı çıkmak için yeterlidir bile. Avukatlık stajından bu stajın nasıl olacağını da tahmin edebiliyoruz.

Öncelikle staj ile eğitim süreci yine uzatıldıkça uzatılıyor ve sürecin belirleyicisi olan piyasa koşulları yine karşımıza çıkıyor. Çünkü yetkinlik için bu süreçte İMO'nun düzenleyeceği (ki İMO bu anlamda kurs/ders vb.ni kesinlikle reddediyor, ancak Meslek İçi Sürekli Eğitim Merkezleri (MİSEM) ile bunun altyapısı örülüyor, süreç işletiliyor) ve kurslar ile oluşan rekabet ortamı kızışacak, yine olan emekçi çocuklarına olacaktır. O sertifika, bu belge peşinde koşturan mezunlar hem zaman hem de para kaybına uğrayacaktır. Üstelik bu süre zarfında öğrenim kredisi, ulaşım indirimi

vb. olmayan ve sosyal haklardan muaf kalan "mühendisler" - unuttuktan 2006 yazından itibaren diplomalardan ünvanların kaldırılarak mezun olunan programın yazıldığı ekleyelim - bir de yanında çalıştığı yetkin mühendisin sömürüsüne maruz kalacaktır. Yetkin mühendis, gözünün üstünde kaşın var deyip staj süresini yok sayabilir, her türlü projeyi stajyere çizdirip kendi imzasını atabilir, 5. yılda kapının önüne koyabilir... Böylece "sürekli staj" dönemi başlayabilir. Tüm bunların olmaması için hiçbir neden yok. Zaten şu halde bile mezarda emeklilik söz konusu iken mühendisler-mimarlar mezarda iş sahibi olacaklar. Ayrıca yine çok önemli noktalardan biri de yönetmeliğin bu süreci özel sektörde tanımlarken, kamu sektöründe tanımsız bırakmasıdır. Diyelim ki mezun staj süresini kazasız belasız atlattı; bu durumda da yönetmelik başvuru için gerekli belgeleri şöyle sıralıyor:

- Sınav ücreti makbuzu,
- Meslekteki başlıca çalışmalarını özetleyen özet bilgi formu,
- Bir yetkin mühendisten aldığı, adayın mühendislik yeteneği yanı sıra etik anlayışını da de-

ğerlendiren kapalı ve imzalı zarfta verilmiş referans mektubu,

- Adayın daha önce yaptığı mühendislik uygulamaları arasından uygun gördüğü çalışmasını özetleyen kendi özgün katkılarını özellikle belirttiği bir rapor.

250 YTL olan sınav ücreti, kimlerin yetkin mühendis olabileceğini de açıklamaktadır. Bu ücret asgari ücretin yarısından bile çoktur(!)

Sınav konusunda ise yönetmelikte "...belirtilmiş olan konularda düzenlenen iki yazılı sınava katılırlar. Yazılı sınavlarda, temel ilke ve kavramların özümsemiş olup olmadığını ve adayın mühendislik problemlerine genel yaklaşımını belirlemeye yönelik sorular sorulur. Çoktan seçmeli sorulardan oluşan sınavlar, Yetkin Mühendislik Kurulu tarafından oluşturulan sınav kurulları tarafından düzenlenir ve değerlendirilir." denilmektedir. Yine bu madde de pek çok tartışmaya gebe dir. Temel ilke ve kavramları sorgulayan sınavın yetkinlik/uzmanlık iddiası endişe vericidir.

"Deneyimli" 2 üniversite üyesi, 3 oda yöneticisi, 4 "deneyimli mühendis" ve 1 "çok üst düzey" bürokrat mühendisten oluşan, tümü yetkin mühendis olan ve görev süresi dört yıl olan kurulun güvenilirliği de yine endişe verici bir durumdur. İMO bunu "sınav kurulu ve Yetkin Mühendislik Kurulu'nun tarafsız davranacağından kuşku duyulmayacak kadar güvenilir kişilerden oluşturulmasına çalışılmıştır" diyerek açıklıyor. Ne kadar da bilimsel bir yaklaşım (!).

Sınavı kazanamayan aday ancak 1 tam yıl sonra başvuruda bulunabiliyor. Bu 1 yıl da yine tanımsız kalıyor. Sınav sonucuna itiraz etmekte öyle kolay değil, çünkü bu iş için de yeniden sınav ücreti tutarında bir har(a)ç yatırılması gerekiyor ve itiraz kabul edilmezse, bu ücret geri de öden-

miyor.

Yetkin mühendisliğin sürdürülmesi için ise aıdının düzenli ödenmesi, daha önce belirtilen cezaların alınmamış olunması, üç yıl boyunca yapılan işlerin rapor olarak Yetkin Mühendislik Kuruluna verilmiş olması ve üç yıl boyunca Yetkin Mühendislik Kurulu tarafından belirlenecek, kırk saatten az olmayan bir meslekte gelişmeye yönelik kurs, seminer, konferans, çalıştay ve benzeri etkinliklere katılmış olduğunu belgelemek gerekmektedir. Görüldüğü gibi bir kere yetkin mühendis olunmakta da "kurtulunmuyor", özelde yeni mezun inşaat mühendislerinin, genelde de tüm mühendis, mimar, şehir plancılarının nasıl bir sömürüye sürüklenecikleri, ucuz işgücü haline gelecekları -ki bugün içinde zaten durum yeterince kötüyken- apaçık ortadadır. Mühendisleri bilim insanı olmaktan çıkaran bu durum, onları *yetkinleştirerek* patron haline getirecektir. Mühendisler arasında rekabeti geliştirip kastaşmayı arttıracaktır. Değişen iş tanımı ve esnekleşme ile örgütlülüğü hedef alınan çalışanın, son yasalarla birlikte artarak yaşam hakkı da elinden alınmaya çalışılmaktadır. Örneğin IMO'nun web sayfasında yer alan şu açıklamalarda hem üslup hem de içerik açısından dalga geçer bir tavrın göstergesidir: "Yetkin Mühendislik, "Müh.", "Y. Müh." gibi bir derece değildir; bir yetki veya bir üstünlük de değildir. Olsa olsa bir ayrıcalıktır. Üyelerinde bazı özellikler arayan bir kulüp üyeliğidir belki; yalnızca 100 metreyi 12 saniyenin altında koşabilenleri üyeliğe kabul eden bir atletizm kulübü gibi bir kulübün üyeliği... Öyle bir kulüp ki eğer biri bu nitelikte bir atlet arıyorsa, bu kulübe başvurarak kolayca ulaşır istediğine. Ancak, bu dereceyi ya da daha iyisini yapabilen herkesin de bu kulübe üye olması gerekmez; eğer 9.5 saniyede koşabiliyorsa

niz, nerede olsanız arayanlar gelip sizi bulurlar." "Yetkin mühendis olmak bana ne kazandırır?" sorusu üzerine ise: "Somut parasal kazanç anlamında, şu sırada hiçbir şey kazandırmaz; belki bir ayrıcalık, bir saygınlık kazandırır, özgüveninizin gelişmesine bir katkıda bulunur, o kadar. Ancak, sistem yerleştiçe ve yetkin mühendis, "aranan mühendis" olmaya başladıkça (ki çeşitli çevreler bu yöndeki gereksinimlerini şimdiden dile getirmektedirler), bu belgenin size mühendislik pazarında geçerliliği olan önemli bir değer kazandıracığı kuşkusuzdur." denilmektedir.

Onursal Yetkin Mühendislik töreninde ise IMO Başkanı Taner Yüzgeç, "Yetkin Mühendisliğin, inşaat mühendisliği mesleğinin vizyonunu değiştireceğini, çağır açacağını, eşitsizliği ortadan kaldıracığını, Yetkin İnşaat Mühendisliği kavramının inşaat mühendisliği uygulamalarının etkinleştirilmesi, uygulamada toplum yararının gözetilmesi ve güvenilir hizmet verilmesi olarak özeltenebileceğini" söylüyor. Bu açıdan meslek örgütlerinin de geldiği nokta oldukça kaygı vericidir. Halktan giderek kopan, kendi iç kavga ve tartışmaları ile süreç/halkın gündemine müdahil olmanın çok uzağında kalan, *bir kavşağa takılıp koca bir gecekondu halkının mücadelesini umursamayan* oda örgütüllükleri ile karşı karşıyayız. Elbette TMMOB içinde muhalif odalar mevcuttur ve muhalif kişiler de çoktur; ancak bunlar odaların öğrenci komisyonları gibi susturulmaya çalışılmaktadır. "Zaten devlet yapacak, bari biz yapalım" diye yetkinlik işini üstlenen TMMOB, hemen her bülteninde, mitingin de emekten yana tavrını(!) ballandıra ballandıra anlatmaya da devam ediyor. En son 14 Ekim Ankara Mitinginde siyasal iktidarı uyaran(?) TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Soğanca,

Lübnan'dan Fransa Meclisi'ne, küresel kapitalizmden, Kürt sorununa kadar pek çok konuya değinirken, mitingin "gayri meşru" gündemi ise yetkinlik tartışmalarıydı.

Özellikle 1999 Marmara Depremi ile gündeme gelen ve vasıfsız/niteliksiz mühendisliğe son verilmesi amacıyla ortaya çıkarılan bu yetkinlik tartışmaları hükümetin ve odaların samimiyetsizliğini de apaçık ortaya koymaktadır. 4 yılda alınan eğitimle değil de gidilen kurs/seminer vb. ile mi yetkinlik kazanılacaktır? Deprem sonrası yaşananlar, mühendislik eğitiminin değil; doğrudan rant ve çıkar hesaplarının sonucudur. Ayrıca en iyimser haliyle dahi Konya süreçten değil; sonuçtan yaklaşılmak yine çözümsüzlüğü dayatacaktır.

Anlaşılabileceği gibi yetkinlik/uzmanlık tartışmaları daha uzun süre üniversite gençliğinin gündeminde olacaktır. 24 Ocak'ta başlayan bu saldırı dalgası AB'ye uyum, herkese iş imkanı vb. saf-sataklarla halka yutturulmaya, emekçi çocukları ise ucuz işgücü haline getirilmeye çalışılmaktadır. Çoğu mühendislik-mimarlık fakültesindeki öğrenciler başlarına örülen çoraptan habersizdirler. Bu açıdan yapılacak bilgilendirmeler, forumlar ile hazırlanacak bildiri ve broşürler sürece hazırlanma ve süreci karşılama noktasında önemli olacaktır. Kimi odalarda bu süreç hızlı bir şekilde işletilip, kaşla göz arasında yetkinlik işinin içinden çıkılmaya, kimilerinde ise sürece yayılarak rehabet ortamının yaratılmasına ve tepkilerin hafifletilmesine çalışılacaktır.

İnsanına, üyesine, yaşama, mesleğine, ülkesine sahip çıktığını iddia eden TMMOB'un gerçekten insanına, üyesine, yaşama, mesleğine, ülkesine sahip çıkması dileğiyle... □

*www.imo.org.tr'den alınmıştır.

H
A
P
İ
S
H
A
N
E
D
E
NH
A
P
İ
S
H
A
N
E
Y
E

MEKTUPLAR

BİR BASKI VE ZOR ARACI OLARAK DEVLET

SÜLEYMAN YILMAZ BULDURUÇ

I No'lu F Tipi Cezaevi C-10-95 Tekirdağ

Devlet işlerini gizli saklı biçimde çekip çevirebilenler, devlete bütünüyle hakim olurlar. Savaşta düşmana tuzak kurdukları gibi barışta yurttaşlara tuzak kurarlar. Sessiz kalmanın çoğu zaman devletin yararına olduğuna kimse ikna edemez; ama devletin sessiz kalınmazsa var olamayacağını da kimse kanıtlayamaz. Birisine kayıtsız şartsız Republicay'ı teslim etmek, sonra da özgürlüğü koruyabilmek imkânsızdır ve önemsiz bir kötülüğü çok büyük bir kötülükle engellemek istemek deliliktir. Mutlak güce göz dikenler hep aynı nakaratı tuttururlar; siyasi bir türün çıkarı devlet işlerinin gizlice görülmesini gerektirmiş... Bu tür konuşmalar, bir yarar örtüsü altına sokulunca da toplumu gidecek daha bir köleliğe ulaştırırlar (Politik İncelemeler B.Spinoza, 1632-1677).

Marksizm'in açtığı ufukta devletin belirlediği moment, sınıfların ekonomi, ideoloji ve politikalarının toplam etkisiyle ve ekonominin belirleyiciliğinden oluştuğu saptamasıyla bağlantılıdır. Üretim tarzındaki sınıf ile toplumsal formasyondaki sınıf arasındaki ayrımı izlersek devlet toplumsal formasyon düzeyinde, toplumsal üretim tarzının belirleyiciliğinde ele alınmalıdır. Devletin yapısal bütünü ile ilişkisi sınıfların belirleniminin dolaylı sonucudur. Bu anlamda alt yapı-üst yapı ilişkisinde devletin yeri üst yapıdır. Devlet, temelini aldığı üretim tarzı yolu ve dolayısıyla sınıfsallık aracılığıyla belirlenir ve politik düzeyde niteliğini kazanır. Yine sınıfların belirlenimindeki ekonomik ve ideolojik faktörlerin etkileri ve ekonominin belirleyiciliği devletin yapısında içkindir.

Spinoza'nın 17.yy'da ortaya

attığı felsefi temeldeki devletin gizliliği ile ilgili ifadeler, Marksizm'in teorik süzgecinden geçirilecektir. Gizlilik bu anlamda bir olumsuzluk mı yoksa devletin devlet olarak zorunlu pratiklerinden birisi midir? Tarihsel bir kurum olarak devletin ele alınmasında sınıfsallık ön kabul olarak tartışma dışıdır. Ve tekil devlet değil; genel olarak politik düzeyde beliren devlet konu bahis edilmiştir:

1.1- Devlet bir çatışma alanıdır. Toplumsal üretim tarzında beliren sınıfların ve bu sınıflar arasındaki çatışmanın bir salgısı olarak devlet, sınıf çatışmasını yürütülmesinde sınıf çelişkilerini kuşatır, sistemleştirir ve onlara hükmeder.

1.2- Egemen sınıfların iktidarlarını kullanmaları için örgütlenmiş bir güç olarak devlet örgütü sınıf mücadelesi dışında düşünülemez. Egemen sınıflar ile ezi-

len sınıflar arasında biriken, yoğunlaşan mücadele devletin tarihsel karakterini oluşturur. Diğer yandan egemen sınıf klikleri arasında, ezilen sınıflara hükmetme mücadelesini sürdürür.

1.3- Egemen sınıflar ile ezilen sınıflar arasındaki sınıf mücadelesi ve egemen sınıf klikleri arasındaki hâkimiyet mücadelesi, devleti bir savaş alanı olarak kurar. Bu noktada Clousewilt'in "savaş sadece politikanın başka araçlarla uygulanmasıdır" belirlenmesini tersine çevirirsek siyaset de savaşın başka araçlarla uygulanmasıdır. Bir savaş alanı olarak güçlerin konumlanması üzerinden işleyen siyaset de taraflar arasında, iradeyi kabul ettirme mücadelesiyle çatışmanın karakterini ortaya koyar.

1.4- Siyaset adıyla yürütülen iktidar mücadelesi boşlukta, havada asılı durmaz. Belirli bir toplumsal formasyonda, belirli ilişkiler içinde konumlanan güçler aracılığıyla sürdürülür. Siyasal bir kurum olarak devlet, çatışmanın esas yönünü belirleyen egemen sınıfların maddi çıkarlarının korunması ve ezilen sınıflar üzerindeki tahakkümlerin devam ettirilmesidir. Egemen sınıf klikleri arasındaki çatışma bu anlamıyla esas yön değildir.

2.1- Her iktidar, mutlak gücü kontrol altında tutma amacına yönelir.

2.2- Egemen sınıfların tüm iktidar pratiği, gücün sınırsız kullanımını amacıyla paralel gelişir. Ancak ezilen sınıfların devlete için varlığı, onların istemlerinin karşısına somut gerçek olarak dikilir. Tüm hukuksal üst yapı ve iktidar kullanımında egemen sınıfların sınırlandırılması, politik düzeyde egemen sınıflar ile ezilen sınıflar arasındaki mücadelenin üretim tarzı içerisinde belirlenmesinden kaynaklanır.

2.3- Egemen sınıf kliklerinin devlet iktidarını ele geçirme yönünde kendi aralarında verdikle-

ri mücadelelerde, ezilen sınıflar taraf olmaya ve egemen sınıfların bir kliğine ya da öteki kliğine eklemelmeye yönlendirilirler. Ezilen sınıflar esas olarak kendi üzerlerinde yürütülen iktidar mücadelesinde egemen sınıf kliklerinden herhangi birinin yanında yer almaya yönlendirilir.

2.4- Devlet iktidarı üzerine yürütülen mücadele, ideolojik bir boyutu içerir. Devletin iktidar aygıtı olarak somutlaşan yanı bir gizemleştirilmeye uğrar ve "herkesin devleti", "koruyucu devlet", "tüm topluma eşit mesafede olan devlet" ifadeleriyle, çatışmalı yapı gözlerden uzaklaştırılır. Devletin toplum karşısında saklanmaya çalışılan esas "giz", sınıf mücadelesinin yürütülmesinde egemen sınıfların örgütü olduğu "giz"dir. Egemen sınıf ideolojisi, tüm toplumu kuşatma altına alma eğilimindedir.

2.5- Kabul mekanizması; devlet pratiklerinin, sapma ve normal işleyişlerinin bütününe ezilen sınıflarca sahiplenilmesini sağlama amacına yöneliktir. Tarihsel süreç içerisinde kabul mekanizmaları farklı eklemelmeler ve yeniden üretimle sürekli kurulum; maddi yaşamın belirleyiciliğiyle sistemleşir. Devletin, kendi sonunu getirecek mücadelenin tüm çatışmalardan güçlenerek çıkmasında bu mekanizmaların önemli bir rolü vardır.

3.1- Gizlilik, devlette somutlaşan egemen sınıfların mutlak güce yönelik eğilimlerini ve pratiklerini örter. Burada gizlilik, "devlet sırrı" olarak hukuksal üst-yapı tarafından normatifiğin içerisine yedirilen temele sahip olduğu gibi yasal sınırların ötesine geçen anal sisteme için olan "sır" da olabilir.

3.2- Her sır, iktidarı belirli pratiklerinin gizlenmesi anlamına gelir. Devletin esas pratiği, ezilen sınıflar üzerindeki egemen sınıf iktidarının sürekliliğini sağlamaktır. Ezilen sınıfların müca-

deleleri gücün mutlak kullanımını sınırladığı oranda, egemen sınıflar iktidarlarını sürdürmek için kullandıkları araçların ve tekniklerin bir kısmından "feragat etmek" zorunda kalabilirler. Ancak bu görünüşteki "feragat", sınırlandırılan gücün pratiklerinin gizlilik örtüsü altında yürütülmesini ve gözlerden uzaklaştırılmasını getirir.

3.3- Devlet örgütünün esas konumlanması, bir savaş örgütü konumlanmasıdır. Çatışmanın yoğunlaştığı dönemlerde kullanılan yöntemler ve araçlarla çatışma düzeyinin azaldığı dönemlerde kullanılan yöntemler ve araçlar aynı değildir.

3.4- Mutlak gücün kullanımını amacına göre kurulan devlet, egemen sınıfların kendilerini konumlandığı savaş düzenine göre düşman tanımlaması yapar. Sürecin ilk başından sonuna dek, tanımlanan bu politik ve yapısal düşmana yönelik pratikleri, önlemleri planlar. Bu pratikler ve stratejiler, esas olarak düşman tanımlamasının her devlette somutlaştığı ezilen sınıflara karşı "gizlidir". Uygulanan iktidar pratiğinde güç ne oranda yoğun kullanılırsa gizlilik o oranda yaygındır.

3.5- Egemen sınıf klikleri arasındaki iktidar mücadelesinde de gizlilik ve sınırlar devreye girer. Bir anlamda klikler arasındaki mücadele, devlet örgütünün sınırlarına sahip olma mücadelesidir. Ancak klik mücadelesi, iktidar alanında boşluk oluşturur. İktidar için yürütülen mücadelede egemen sınıf klikleri, ezilenlere yönelik yürüttükleri ortak mücadelenin araçlarının ve yöntemlerinin bir kısmını karşılıklı olarak ifşa ederler. Farklı nitelikteki çatışmalar devlet egemenliği altında devam ederken; ona esas karakterini veren çatışmanın sürdürülmesine ve tanınmasına da malzeme sunar. □

YAZIK BİR YALNIZLIK

Uzun zamanlar geçti başlangıçta nerdeydik ne ile çıkmıştık, nasıl çıkmıştık, en önemlisi ne için çıkmıştık? Şimdi yolun bilmem neresinde başlangıçta akıldan geçen bütün cümlelerin, idealerin, dahası olmak istediğimiz yerin neresindeyiz? Tabuları bir bir yıkmaya çalışırken kendimizi yolun bir yerlerinde unuttuk. Ülke için doğru olanlar bunlar derken başlangıçta yola çıktığımız 'ben'in tabularına takılmıştık. Sınır üstüne sınır çizdik. Boğulduk ayrıntılarda, öyle ki sapındaydı, çöpündeydi derken toplamın bir bütün olduğunu unuttuk. Koca bir ülkeyi özgürleştirmek için yola çıktık, tek tek tutsaklaştırdık, tek tek tutuklaştırdık özgürleştikçe...

Kapılıp giderken günlerin içine artık manasından bile uzaklaştırmıştı bizi bu gitmek. Körü körüne gitmek vardı akılda, net olan tek bir hikâye ve gitmek... Sorgulamayı bile bırakmıştık, akla yatkın her duruma göre bir doğru çevi-

rip çevirip kullanıyorduk. Üretmekten, düzeltmekten ziyade her duruma uyacak portatif bir doğru ediniyorduk. Biri bir şey söyleyecek olsa, burada söylenmiş var herhangi bir eleştiri için hazırda bekleyeni var, biri olmazsa öbürü sıraya konulmuşu var...

'Ben' olmaktan giderek uzaklaştık. Ben olmak bencil olmak mıydı? İyi bir ben olmak bencillik miydi? Arınmak, birikmek... Önce kendini kurtarmakla başlamıyor muydu, kendi içindeki çelişkilerden kurtulmakla, zaafı yenmekle, eksikleri tamamlamakla başlamıyor muydu 'ben' olmak? Kendi benliğimizle bütün olmak değil mi insanlarla bütünlük sağlayabilmek? Bir ülkeyle bütün olmak değil mi kendimizle bütün olabilmek?

İç çelişkilerimizden kurtulmadan, iç sesimizi duymadan bastırarak, çelişkilerin üstünü örtterek nasıl bir bütün oluruz? Daha kendi içimizdeki uçurumları dindirmeden içi-

mizdeki mesafe her gün biraz daha büyürken nasıl bir bütünlük bu? Ötesi kendimizi kandırmak, sürüklemek değil mi? Akılda su götürmez doğrular, yani kalıplar bir başkasının uçurumlarını dindirebilir miydi? Bir ülkenin uçurumlarını kapatılabilir miydi? Bu ilerleyiş ne kadar güvenli ne kadar sağlıklıydı? Dahası kendi uçurumlarımızla bir ülkenin uçurumlarını kapatmaya çalışmak bizi yine dönüp dolayıp o uçurumlara çıkarmayacak mıydı? Kendi uçurumlarımıza yenilmeyecek miydik? Tamamen kabul görmüş; ama benimsenmemiş, bütünleşmemiş su götürmez doğrular... Benimsenmekle başlıyordu her şey 'ben' içinde... Uzun uzun açarak, kapatarak, uzatarak her yanından bakarak; dahası belki de en önemlisi anlayarak...

Yol almak neydi? Mesafe kat etmek; bir yerden bir yere ulaşmak, bir yerde statü sahibi olmak mıydı? Nasıl değerlendirir bir insan kendisini?

Değerlendirirken başlangıçta buradaydım, şimdi burada... Yapılan iş insanın göstergesi midir? Yani bir insanı tanımak için yaptığı işe bakmak yeterli midir? Kendimizden kopmak, uzaklaşmak, yabancılaşmak mıydı bedelli bir yolun?

Kendi doğru bildiğimiz ne varsa yola karışmıştı, ayrışan bir bilgi değil; bilinen ve olması gereken bir bilgi vardı aklımızda. Değişmek, değiştirmek için çıkılan yola değişmiş; ama giderek yola benzemiş, giderek farklılıklarımızı, farklılıklarımızı unutmuştuk. Her şey 'ben'de bitliyordu, 'ben'i koruyabilmek de 'ben'i kurtarabilmek de. Düşümleri, olumsuzlukları aşabilmenin, ikilemde kalınca doğru karar verebilmenin tek yolu kendinden uzaklaşmamak, kendimizle arayı çok açmamaktı hâlbuki... Geçen zaman birikmekle, kalan zaman ise biriktirdiklerimizi tüketmekle geçecek. Mesafeleri büyüttükçe içten içe biriktirdiğimiz içten içe imha edecek bizi!

'Yol' alabilmenin tek yolu içimizdeki mesafeyi kapatmayı öğrenmek. Kaçarak, bastırarak, mesafelerde boğularak ne kendi içimizdeki 'ben'i ne de başka bir 'ben'i kurtarabiliriz. Duruma uygun hale getirmekten, biriktirmekten ziyade, portatif bir hale getirilmeden; yani sorunlardan, sorulardan kaçmayan olaylar ve insanlar karşısında kalıplarla değil; portatif doğrularla değil; çözümlenici ve alternatif yollarla içimizdeki mesafeyi kapatmalı, çelişkilerimizi gidermeliyiz. Ancak böyle bir başka insanın çelişkilerini kapatabilir, ancak böyle bir 'yol' olabiliriz. □

KENARDAKİLERE

Kendi
İdealleri için
Savaşmayı
Göze alamayanlar
Başkalarının
İdealleri için ölür
...
Herkes söyledi,
O, yaptı.

Sessizce akan bir ırmaktı.
Çağlayanların şamatasına
Olgun bir gülümsemeyle baktı.
Uçuruma ulaştığında
-Biliyordu-
Bir şelale olacaktı.

Herkes konuştu
O, yaptı.

Sabırla kaynayan bir kaynaktı.
Mertebesini
Yaşamın ayrıştırıcılığına bıraktı.
Büyük görevin bilinciyle
Davaya tüm varlığını katan
Her insan gibi içi rahattı.

BEKİR KILERCİ

SOKAĞIN

E
S
iÇOCUK YURTLARI
VE TACİZ

SORULAR:

1. MEDYADA DA ÇOKÇA YER ALAN ÇOCUK YURTLARINDAKİ OLAYLARI NASIL DEĞERLENDİRİYORSUNUZ?
2. VAKIF VE DEVLET YURTLARI, YATILI OKULLARDAKİ GÜVENSİZ ORTAM VE TACİZ OLAYLARI HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİNİZ NELERDİR?
3. GELİŞEN TEKNOLOJİ VE ÇOCUK PORNOSUNUN YAYILIMINI DÜŞÜNÜRSEK YAŞANAN AHLAKİ BOZULMANIN OLAYLARLA BAĞLANTISI VAR MI? SİZCE BU KONUDA ALINABİLECEK ÖNLEMLER NELERDİR?
4. DEVLET YETKİLİLERİNİN ÇOCUK ESİRGEME KURUMLARI VE YURTLARIN GÜVENLİK İLE EĞİTİM KONULARINDAKİ TUTUMU NASIL, YETERLİ Mİ?
5. AİLELER VE YURT GÖREVLİLERİNİN TUTUMU SİZCE NASILDIR VE YAPILMASI GEREKENLER NELERDİR? CEZALAR CAYDIRICI MI?

Elveda ÇABUK
(Öğrenci-19)

1) Ben çok ahlaksızca değerlendiriyorum. Bence de insanlık dışı. Hani belli bir yaşa kadar oraya emanet ediliyor çocuklar; yanılmıyorsam 18 yaşına kadar. Bu dinimizde emanete ihanet etmek gibi bir şey de var biliyorsunuz.

Bir nevi öyle oluyor. Pek bir yorum getiremeyeceğim; ama tasvip ettiğim bir şey değil.

2) İnsanlık dışı bu olaylar.

3) Bence kesinlikle var. Mesela ben de şu anda internet almayı düşünüyorum. Hani belli sitelere sanırım şifre konuluyormuş. Geçen haberlerde dinlemiştim; yanlış ha-

tırlamıyorsam öyle bir şey vardı. Ya ben düşünüyorum da bu interneti amaç dışı kullananları, bu adamlar chat-ten alıyor ve genelde biliyorlar MSN adresinizi. Ama bu şekilde yazışmalara falan ben de çok rastladım. İnsanların ve toplumun yani bizim ahlaki değerlerimizi biliyorsunuz. Her şeyle karşılaşyo-

ruz. Bütün bu olanlar içine bastırılmışlığın bir nevi dışa vurumu. Bence bunda ailenin payı var. Çocukları yetiştiremiyorlar; cinsel açıdan açlık var insanlarda. Bence her şeyin kaynağı toplumdaki çok ailelerin.

4) Açıkçası pek fazla yeterli bulmuyorum.

5) Şu an düşüncemi net olarak size anlatamıyorum. Aslında aklımdan geçen bir çok şey var; kelimelere dökemiyorum. Hayır değil; kesinlikle değil. En son mesela 17 aylık bebeğe tecavüz ettiler. Mesela bu olaydan ceza anlamında hiç bir şey çıkmadı. Yok annesinin psikolojik durumuymuş, falanmış filanmış. Bence annesi de suçlu. Ya zaten bir annenin psikolojik durumu bozuk olsa bile çocuğuna sahip çıkar, korur kollar. Bu olayı duyduğumda oturup ağladım. Onu duyunca acayip kötü bir şeydi ya! Çok kötü bir şey. Bir an kendi kardeşimi koydum onun yerine; çıldıracak gibi oldum. Mesela genelevleri var. Madem bir şeyler hissediyorsunuz ihtiyacınız var; o anda ihtiyacınızı gidermeniz gerekir. Hani bunu da çocukta denemeyin; yani o çocuğun günahı ne mesela? O çocuğun geleceği karardı. O çocuğun geleceği psikolojik ve fiziksel durumu yani her şeyi karardı; geleceği yok bence. Geleceği yok artık onun. Kim kurabilir ki artık ona geleceği? Alleler de devlet de suçlu. Bence devlet insanları

idare edemiyor. Herkes kendi çıkarları peşinde. Mesela başa geçiyorlar; başa geçmeden birçok şey söyleniyor. Başa geçtikten sonra çevreyi düzenleyip yapabilirsin; ama daha çok bence toplumu eğitmek için bir şey yapmak lazım. Tamam çevre önemli; ama toplum ve insan olduktan sonra neye yarar ki çevre?

Filiz KAYA (Tiyatrocu-24)

1) Bence rezalet. Çoğu zaman memleketimizde yaşanan olayları cahilliğimize veriyoruz; ama avukatların, doktorların olması da cahillik anlamına gelmiyor. Bu bize has bir sapıklıkta değil; dünyanın her yerinde yaşanıyor. Bilmiyorum sapıklık diye adlandırıyorum sadece.

2) Milletimizin cinselliğe karşı olan doyumsuzluğu mu? Yoksa can sıkıntısı mı? Yaşam mücadelesindeki bunalmı mı bilmiyorum. Ama bu tarz şeylerin ne kadar ciddiye alındığını da anlamış değilim. Olayların fazla gizli kapaklı yapılmadığı da ortada ve çoğu zaman da danışıklı dövüş gibi geliyor bana. Yani korunması gereken insanların olaylarda parmaklarının olması ve bunun iyi ya da kötü ticari amaçlar için kullanılması söz konusu olmuştu. Anladığım kadarıyla değişmesi gerekir; ama bu kadar insanın nasıl değişeceği hakkında bilgim yok.

3) Söyledim, bilmiyorum. Herhalde insanların yaşam şartlarının değişmesiyle milletin psikolojisi de dağıldı. Bilmiyorum tam olarak; aşırı sapıklık, dengesizlik, karşısındakine değer vermeme durumu var. Hakikaten alıp nereye sokarsan nasıl bir terbiye verirsen ver olmayacak. Ne yapacağız temizliği bilmiyorum; tam bir fikrim yok açıkçası

4) Hayır bilmiyorum.

5) Ceza. Ooo! Ceza, onu ben baştan yazacağım; ama beni pek tınlamayacaklar. Cezaların hiçbiri caydırıcı değil; cezaları yeniden gözden geçirmelerini istiyorum. Buradan yetkililere sesleniyorum.

Hasan ÇİÇEK (İşçi-23)

1) Valla bana göre bilinçsiz. Milletin bu bilinçsiz anlayışının kötüye gittiğini düşünüyorum.

2) Buna bir tedbir almaları lazım. Bir de bizim kendi gençlerimizden de kaynaklanıyor. Sadece devlet değil; bizim milletimiz cahil. Zaten herkes boş vermeye başlamış.

3) Var tabii ki. Artık her yerde porno siteleri var; internette olsun televizyonda olsun bu tip şeyler var. Milletin hep kafasını yıkıyorlar. Televizyon ve internete sınır koyulması lazım.

4) Bana kalırsa pek yeterli değil.

5) Cezalar bana göre caydırıcı değil; aileler de pek çocuk-

larıyla ilgilenmiyor. Zaten yurtlarda da o kadar güvenlik olduğunu düşünmüyorum. Cezalar caydırıcı değil; küçük şeyler bunlar.

Özcan KANSU (Asker-21)

- 1) Çok öğrenç değerlendiriyorum; mide bulandırıcı.
- 2) O da aynı şekilde berbat.
- 3) Bence var tabii ki. Önce aile ortamı etkili. Aile ortamında anneler babalar ilgilenmedikçe çocuklar farklı şeylere kafa yoruyorlar. Çağımızı yani bu günü ve geleceği düşünürsek daha kötü olabilir.
- 4) Yeterli değil; çünkü her yerde sokak çocukları var. Hiç yeterli değil; yetmez yani.
- 5) Daha dikkatli olsunlar, üzerinde daha da dursunlar, görevlerini daha iyi yapsınlar. Bence hiç caydırıcı değil. Her şey sözde var; ama icraat yok.

Duygu DİVANCI (Öğrenci-20)

- 1) Eee şimdi şöyle düşünüyorum. Çocukların sahipsiz olduklarını düşünüyorlar. Daha kötü durumlara yol açılmaması gerekiyor. Bir an önce bunlara bir çare bulmak gerekiyor diye düşünüyorum. Sonuçta güzel değil; hoş davranışlar sergilenmiyor.
- 2) Valla yurttan kalmadığım için bilmiyorum. Yani burası da aynı diğertyle. Hemen he-

men hiçbir fark yok.

- 3) Vardır bence. Çünkü ben toplumumuzda ailelerin çocuklarıyla fazla ilgilenmediğini düşünüyorum. Allelerin de eğitim seviyelerinin düşük olmasından kaynaklanabilir. Çocuklara yeterince ilgi gösterilmiyor. Demek ki eğitim yeterli gelmiyor. Kişilikleri oturmamış insanların. Oturturulması gerekiyor; eğitim bilinçli yapılmalı.
- 4) Hayır bulmuyorum; hiçbir şekilde yeterli değildir.
- 5) Dediğim gibi aileler ilgilenmiyor fazla ya da yeterli gelmiyor. İlgilenseler de sonuçta çocuklar daha farklı bir çevrede oluyorlar. Ortam bozuk, görüyoruz. Hayır, caydırıcı değil. Çok ciddi vakalarda hapis ve para cezası caydırıcı değil.

Şule YAMAN (Öğrenci-18)

- 1) Yani ne diyebilirim ki? Bunlar çok berbat şeyler. Olmaması gereken durumlar. Ne biliyim küçük yaşta çocukların durumları ve maruz kaldıkları olaylar ortada. Toplum değişti; toplum çok kötü bir yere doğru gidiyor.
- 2) Bence artık yatılı okullar kaldırılmalı. Zaten devlet okullarında da doğru düzgün bir güvenlik ortamı sağlanmıyor. Mesela bizim okulumuz daha önce mahalle arasında bir yerdedi. Mahallede kavgalar, dövüşler, bıçaklama olayları, okulumuzun camlarını dağıtmalar çok oluyordu. O sırada içeride

bir öğrenci olsa, öğrencinin başına gelse beyin zedelenirse, bir şey olsa kim ne diyebilir ki? Bilmiyorum çok kötü şeyler. Daha güvenli bir ortam geliştirilmesi lazım.

3) Tabii şöyle diyeyim: Önceden böyle şeyleri küçük çocuklar değil; ancak büyük insanlar bilirdi. Bu tarz olayları televizyonda gösteriyorlar, çocuklar da izliyor ve özeniyorlar. Sigarayı da böyle esrarı da böyle çocuk pornosu da böyle bence. Ekranada getirilmemeli. Bir an önce bu sorun çözülmelidir.

- 4) Yeterli bulmuyorum. Yeterli değil kesinlikle.
- 5) Ya şimdi büyüklerimiz genellikle geriye dönük düşünüyorlar. Yeni teknolojiye ve yeniliklere göre düşünemiyorlar. Eskiden kendileri nasıl yasadıysa şimdi de gençlerin aynı yaşayacağını düşünüyorlar. Şimdi çok cahilce şeyler yapıyorlar. İzin vermemeleri gereken şeylere izin veriyorlar. İzin vermeleri gereken yerde de izin vermiyorlar. Çocuk ne yapıyor, gidip gizlice daha kötü şeyler yapıyorlar. Çocuk yaşta ne oluyor? Hoşlarına gidiyor ve çekici geliyor bazı şeyler. Ben de daha çocuk yaşta sayılıyorum. 18 yaşındayım ve gizli yapılan şeyler hoşuma gidiyor. Sigara, uyuşturucu ve porno konularında cezalar yeterli değil.

Emre GEÇER (Öğrenci-25)

- 1) Şimdi ihmalkârlık, başıboşluk, ilgisizlik her şey var.

2) Bilmiyorum. Hiç yurttan kalmadım ki. Haberlerde de görmedim

3) Dünyada birçok ülke yapıyor. Mesela Belçika çok yapıyor. Onlar çabucak kapısının önünü süpürüyor. Yani onların yaptığı olmaması gereken şeyler de Türkiye'de daha farklı yansıtılıyor

4) Yeterli değil bu. Devlet yönetiyor mu?

5) Aileler okula çocuklarını veriyorlar; ondan sonra da ilgilenmiyorlar. Nasılsa yurttan diyorlar. Yurda güveniyorlar. Suçlu bunlar bence. Cezalandırılmıyor, caydırıcılık yok. Ben olsam linç ederim. Küçük çocuğa tecavüz ediyorlar, nasıl bir zihniyet bu?

Oğuzhan TEKİN (Danışman-23)

1) Bu olanlar tamamen eğitimsizlikten bence ve eğitim sistemindeki sorunlara bağlı. Yurtlardaki durum tamamen eğitimsizlik ve sorumsuzluktan kaynaklı. Tecavüz falan bunlar toplumun çok dejenere olduğunu gösteriyor. Arada bozulmalar var. Bunun ilaki dinle falan değil; direkt yönetenlerle alakası var. Bozukluğun sebebi bu bence.

2) Bu yine aynı şeye, eğitime çıkıyor. Çünkü yönetimdeki kişilerin kendilerinde bozukluk var. Barındırdıkları insanların sokağa bırakıldıklarında (yani 18 yaşında bence 18 yaşında bırakılmaları da doğru değil) neler olabileceğini kestiremiyor. Yaş gurubu

önemli.

3) Bu kesinlikle cezalandırma sistemiyle çözülmeli. Devletin kendi vatandaşına sahip çıkmamasının bir sonucu. Bu yüzden eğitilmiş insanlar da çocuk pornosuna eğilim gösteriyor. Bu durum daha çok ailesel tatminsizlik ve bozukluktan gelen bir durum.

4) Yeterli değil; çünkü bu konularda hiçbir şey yapmıyorlar. Yasalar çok sınırlı ve metinler aynı. Bu konuya eğilmiyorlar.

5) Yurtlar, Çocuk Esirgeme Kurumu'ndakiler zaten düşkünler. Aileden destek alamayanlar ve bundan yoksun olanlar oralarda. Devlet, aile eğitimi ve ailedeki bozulmalardan kaynaklanıyor. Ayrışmaya ve parçalanmaya çok müsait bir toplumuz. Gereken daha fazla birlik olmak, özgürlüğümüzü ve düşünceimizi savunmak. Onun üzerinden eğitim toparlandığında bu sorunlar düzelecektir. Bunun dışında cezalandırma anlamında görebildiğim bir şey yok

Adem MEHMETOĞLU (Öğrenci-20)

1) Malatya ve Şanlıurfa yurtlarında patlak veren olaylar eğitimsiz insanların görevlendirilmesi sonucu meydana gelmiştir. Bu olaylar ve oradaki insanların o anasız-babasız çocuklara yaptığı zulümler geleceğimizi köreltmektedir

2) Eğitimsiz ve belli bir seviyeye gelmeden 80'li yıllarda

sadece ilkokul-lise eğitimi almış insanlar yatılı okul ve yurtlarda görev alıyorlar. Açıkçası onlardan modern bir davranış beklemek yerisizdir. Onlardan beklenen de tam olarak da bu yaşananlardır yani.

3) Bu konunun ahlaki olduğunu zannetmiyorum. Türkiye'de bastırılmış duygularla yetişen çocuklarımızda gelecekte doktor da olsalar ahlaki bozukluklar olacaktır. Bu yetiştirilmeye ilgili bir şey. Hepimiz baskı altında yetiştik; bazı şeyleri konuşamama yapamama güdüsüne sahibiz.

4) Hayır, yetersiz buluyorum. Daha fazla bir şeylerin yapılması lazım. Türkiye'de özel okullar kolejler ya da yatılı okullarda olsun teknolojinin gerekleri yapılmalı. Biz buna sahibiz. Bilgisayar çağında yaşıyoruz. Çok eğitilmiş insanların buralarda görevlendirilerek eğitimin kapasitesi ve yatırımı artırılabilir. Geleceğimiz kurtarılabilir.

5) Gereken cezalar verilmelidir. Özellikle Malatya'daki olaylar korkunçtu. Ben Malatyalıyım. Herhangi bir şey yokmuş gibi serbest bırakıldı. Bu insanlar geri döndüğünde yine topluma aynı zararları vereceklerdir. Aile ve yetkililer birleşerek soruna ortak çözümler bulmalıdır. Konferanslar yapıp herkes bilgilendirilmeli, bu sorun giderilmelidir. Bence aşılmaz bir sorun değil. □

EĞİTİMİN NİTELİĞİ VE LİSELİ GENÇLİĞİN SORUNLARI

Sömürücü sınıfların ege-menlik alanlarını geniş-letmek ve sürekliliklerini sağlamak için geliştirdikleri politikaların ilk uygulama alanlarından biri de eğitim kurumlarıdır. Bunun nedenini Fichte'den vereceğimiz örnekle açıklayalım: **"Bizim önerdiğimiz millî eğitimi evrensel olarak uygulayan devlet, içine yeni bir genç nesil dahil olduğu andan itibaren, özel bir orduya hiç gereksinim duymayacaktır. Çünkü o zamana dek elinde olmayan bir orduya sahip olacaktır"**. Herhalde Fichte, eğitime harcanan paranın dolaylı olarak millî savunmaya harcadığını düşünmektedir. Buradan da, geliştirilen politikaların, neden ilk olarak eğitim kurumları üzerinde denendiğini görmek mümkündür. Doğal olarak sistemin düşünmeyen, sorgulamayan insan yaratma çabasından nasibini ilk alan liseli-yüksek öğrenim gençliği ve bir bütün olarak halk gençliğidir.

Son zamanlarda haber gündemlerine konu olan ve gazete sayfalarında yer alan gençlik haberleri birçok kesimi "şaşkına" çevirmiş olacak ki olaylar konuşulmakta, gençler yargılanmakta. Sonuç olarak karşımıza çıkan olayların, nedenlerine inmeden doğrulara varılamayacağına inanıyoruz. Ki en sağlıklı olan da budur. Bugün eğitim kurumlarının nasıl bir niteliğe sahip olduğunu biliyoruz. Bu kurumlarda "eğitime" tabi tutulan gençliğin durumunu ve toplum içerisindeki misyonunu tahmin etmek zor olmasa gerek.

Eğitimin Niteliği

Her hangi bir coğrafyada eğitimin niteliği ülkenin sosyo-ekonomik yapısından bağımsız değerlendirilemez. Ülkenin sosyo-ekonomik yapısı o ülkenin eğitim kurumlarına da kendi niteliğini verir/vermek zorundadır. Yarı feodal yarı sömürge ülke gerçekliği var olan eğitim sistemini de

şekillendirmektedir. Ülkemizde eğitim burjuva-feodal bir karakter taşır.

Ekonomik olarak emperyalizme göbekten bağlı olan ülkemizde, sanayinin gelişimi bağımlı bir şekilde olmaktadır. Yani komprador bir rotada seyretmekte. Bu olgu geçmişten günümüze ve geleceğe uzanan bir süreci ifade eder. Bu süreç içerisinde; eğitimde kalitenin olmadığı, öğrencilerin yaratıcılığının bilinçli ve sistemli bir şekilde köreltildiği bir çok uygulamaya tanık oluruz Eğitimdeki belirsizlikler, iş olanaklarının darlığı ve en önemlisi ülkemizin emperyalist devletlere olan ekonomik bağımlılığı "beyin göçünü" yaygınlaştırmıştır. Emperyalistlere ve onların yerli uşaklarına "yetişmiş" eleman yetiştirme kaygısı eğitim kurumlarının temel hedefleri arasında yer almaktadır. Düşünmeyen, üretmeyen, sorgulamayan; aksine yalnızca verilen işi yapan "nitelikli" modern köleler yetiştirme burju-

va feodal eğitim sisteminin varlık gerekçesidir. Dolayısıyla, zorunlu "din" dersleri, "kız" ve erkek okulları bu yapının parçaları olarak algılanmalıdır.

Eğitimin diğer bir niteliği de şoven olmasıdır. Eğitim sisteminin Kürt, Ermeni, Yunan ve diğer azınlık milliyetlere düşmanlığı ilkokuldan başlayarak vermesi, "damarlarımızda asil bir kanın dolaştığı"nın sürekli tekrar edilmesi, diğerlerinin "kanının bozuk olduğunun ve asil olmadığının" vurgulanması, ana dilde eğitim şöyle dursun ana dillerinde konuşanların cezalandırılması gibi örnekler eğitimin şoven niteliğini göstermektedir.

Böyle bir eğitim sisteminde yetişen bireylerin ruh hallerinin, niteliklerinin, değişim ve dönüşümlerinin nasıl olduğunu kavramak zor olmasa gerek. Asla araştırmayan, söylenenlere kafa sallayan, bireysel yaşayan, hayatını sınavlara endeksleyen bir gençlik tipolojisi yaratılmaya çalışılmıştır.

Burjuva basınının magazin- sel boyutunu ön plana çıkararak haber yaptığı liselerdeki olayların arkasında, sistemin kendisi yatmaktadır. Medyada verilen haberler, diziler ve yarışma programlarıyla gençlik üzerinde sürekli bir etki yaratılmakta ve sonrasında da meydana gelen kavgaların, esrar-eroin kullanımının, mafya tarzı davranışların artmasının arkasındaki sebepler görülmeden direkt olarak kurbanların seçilmesi sistemin politikasının nasıl olduğunu göstermektedir. Bu sorunlara sözüm ona kameralar koyarak, yasaklamalar getire-

rek tedbirler almaya çalışılmaktadır. Ve böylelikle asıl sorunlar yani bugün verilen eğitimin özü ve kalite(siz)liği maskelenmektedir. Gelinen aşamada liselerde yükselen şiddet olayları, kısmen devrimci demokrat öğrencileri de içine alacak kadar genişlemiş durumdadır.

Devrimcilerin okul içinde birbirleriyle olan ilişkilerin istenen tarzda olmaması, sürekli basit sebeplerden dolayı atışmaların yaşanması, sistemin ekmeğine yağ sürüyor. Bu kavga ve şiddet ortamından sıyrılamaz ve okul içerisinde farklı politik kampanyalar örgütleyemezsek sistemin yaratmaya çalıştığı ve büyük oranda da başarılı olduğu gençlik profilini yıkmakta başarılı olamayız. Yine, gerici ve şoven dalgaların liseleri "çeteleştirdiği" bir süreçte devrimcilerin okul içindeki davranışlarının, derslerdeki başarılarının, arkadaşlarıyla olan ilişkilerinin ne derece önem arz ettiğini bilmenin ve bu doğrultuda hareket etmenin önemini kavramak gerekiyor. Esrarın, eroinin, çeteleşmenin, kavgaların bu kadar yoğunlaştığı bir süreçte olanlara dur demek için daha çok örgütlü olmak gerekiyor. Sistemin bizi her yönden kuşatan saldırılarına karşı en güzel yanıtı bu şekilde vermiş oluruz.

Bilinen şu ki egemen sınıflar düşünmenin ve sorgulamanın zararlı olduğunu gençliğe dayatmak istiyor. Ancak bizler için belirleyici olan bu dayatmalarına karşı geliştirdiğimiz reflekslerdir. Bugün liselerde esrar var, fuhuş var, çeteleşme var ve sistemin savunuculuğunu yapan kesimler var. Küçük burjuva karak-

terinden kaynaklı cazip olanı, göze hoş geleni benimsemeye alışkın olan liseli gençlik, aynı zamanda örgütlenmeye, değişmeye ve dönüşmeye bir o kadar da açıktır. İşte tam da bu noktada görev bizlere düşmektedir.

Hepimiz uyuşturucunun, çeteleşmenin ve apolitize olmanın bizleri götüreceği mecrayı biliyoruz. "Bilmek yapmaktır" kavrayışından hareketle bilince çıkartığımız bu saldırıların gençlik üzerindeki etkisini, sistemin ağırları arasında cebelleşen ve kendini arayan örgütlü-örgütsüz gençliğe anlatmak, onları bu olaylar üzerinden değiştirip dönüştürmek ve kendi alternatiflerimizle örgütlenme alanları yaratmak gibi bir sorumluluğumuz var. Bu sorumluluklarımızı bilince çıkarıp liseli gençliğin politik önderliğini yapmak ve bu doğrultuda yeni demokratik eğitim modeli şiarımızı pratik faaliyetlerimizle örmek varlık yokluk meselesidir. Ya gerici, şoven eğitim sistemi içerisinde bencil ve sorgulamayan bireyler olacağız ya da yeni demokratik eğitim modelini kendimize rehber alıp teorisini yaşamın pratiğiyle buluşturarak "yeni insan" yaratma mücadelemizi yükselteceğiz. Özgür bir dünya, bağımsız bir ülke ve yeni insan oluşturma yolunda, sorumluluk bilinciyle hareket edip, aydınlık ve umut dolu günler için mücadeleye sarılmanın; değişmenin, dönüşmenin ve DÖNÜŞTÜRMEİNİN zamanıdır. □

**LİSELİ DEMOKRATİK
GENÇLİK HAREKETİ**

Okurlardan...

Güzel Fahişe ve Deli Yağmurlu Çocuklar...

Uzun sokaklar boyunca taş yoları döven çocukların çıplak ayakları arasında ot kokusu biterdi. Yılların köhnemiş eski taş çeşmeleri, bugün daha bir gür akıyordu çocukların sevincine katılırken. Çiçekler koşsun, dağlarda yaşam coşsun der gibi çağırıyordu geçmişine uzak yolları. Çocukların oyunları ile yaşanması bir ütopya gibi geliyor asfalt sokaklarda yaşam. Toprağı derin uykusundan uyandırır bir deli yağmur; göllere ve denizlere kavuşma isteği ile. "Haydi, kalk!" diyor çiselerken deli yağmur bu suskun kentlerde. Bak çocuklar oyuncaklar üretiyor toprakla suyun birleşiminden. "Belki yarın bu sesler ve renkler olmayacak" diyor bizlere. Çabuk koşmalısın artık, çocuk olmalısın. Çamurla, suyla oynamalısın, yarına kalmayacak bu düşleri taşımalsın kentlere, şehirlere... Yolculuklara çıkmalsın ve gitmelisin. Öyle özlemelisin göç

ettiğin yerleri ve yaşatmalısın çocuk bakışlarını. Yaşama dair her şeyi çocuk düşlerle büyütmelisin diyor.

Deli yağmur daha bir deli yağırdı bu vakit şehrin sokaklarına. Ağır yorgun bedenini taşıyamazken güzel fahişe kadın, bedenini yıkardı bu vakit sokak ışıkları altında. Bir deli şarkı söylerdi ve kimseler duymazdı onu. Bir deli yağmur, bir deli şarkı ve çocuktur fahişeler caddelere akarken. Güzel, deli şarkı, fahişe ve çocuk... Deli yağmur daha bir deli yağırdı. Daha oyun oynamayacak yaştadır bu kentin vitrin camlarında yoksul çocuklar. Büyütmeyin çocukları, büyütmeyin der deli bir şarkısıyla fahişe kadın. Sokak ışıkları altında dans ederken daha bir güzeldir, daha bir çocuktur. Gözleriyle bakarken hayata daha bir yorgundur.

İstanbul Kartal'dan Bir Ö.D. Okuru

Çocuklar Güldüğünde

öyle acılar çeksem ki çocuklar;
size acı kalmasa.

Öyle ölsem öyle ölsem ki çocuklar;
size hiç ölüm kalmasal

A.NESİN

Güneşli güzel bir günde sokaklara çıkarsın; evde sıklırsın da. Ne yaparsın içinin karamsarlığını atamazsın içinden. Çıldırırsın gelir. Bağırarak istersin, kırmak dökmek... Ama o sırada bir kahkaha duyarsın. Ağız dolusu gülen bir çocuk kahkahası. Bakarsın etrafına göremezsin kimseyi. Ama o kahkaha içindeki karamsarlığı alır götürür uzaklara. Sonra düşünürsün çocukları, onların gülüşünü "onlar güldüğünde dünya daha güzel bir yer olacak" dersin. Ama çocuklar o kadar şanslı değiller bu dünyada.

Her zaman böyle ağız dolusu gülemez çocuklar. İzin vermezler çocukların gülmesine dünyanın sözde barış(!) getiren akbabaları. Irak'a barış getirirler; oysa oradaki çocuklar gülmez. Filistin'de çocuklar gülmez. Afrika'da çocuklar gülmez. Çünkü ölü çocuklar gülemezler. Çünkü tek derdi sömürmek olan sistem izin vermez buna. Ama çocukların gülmesi sistemin umurunda değildir ki; onun tek amacı sömürmektir. Ne kadar çok çocuk ölürse o kadar sömürü demek onlar için. Kapitalizmde çocuklar ne kadar ölürse, ne kadar sakat kalırsa ve ne kadar aç kalırsa o ülkeye o kadar barış(!) gelmiş olur. Dün Japonya'ya geldi barış(!), sonra Afrika'ya bugün de Filistin ve Irak'a... Bakalım kapitalist sistemin akbabaları yarın nereye barış(!) götürecekler. Fakat kapitalist sistem sadece çocuklar öldürüp sakat bırakmakla kalmaz. Bizim gibi az gelişmiş ülkelerde farklı yüzlerini de gösterirler. Mesela çocuklar trafik ışıklarında mendil satarlar mini-

cik elleri titreyerek. Kimisi evcilik oynayacağı yaşta evinin kadını olur. Kimisi törelere kurban edilir. Alınır, satılır. Kimisi tecavüze uğrar 17 aylıkken. Kimisi sermaye olur içki masalarında. Kısaca ülkemde gülmekten başka her şeyi yapar bizim çocuklarımız. Çünkü bu sistem izin vermez gülmesine çocukların. Ama çocukların gülmesini isteyenler de vardır bu ülkede. Çocukların bir gülüşü için hapse atılır onlar. Çocukların bir gülüşü için ölür onlar. Zaten verilen kavgada çocukların bir gülüşü için değil midir? Bu kavga sadece onların kavgası olmamalıdır oysa. Bu benim, benim, hepimizin kavgası olmalıdır. Bu kavga hepimizindir. Bu kavga çocuklar için verilen kavgadır. Bu kavga halkların kurtuluşu için verilen kavgadır.

Hadi sarsıl, kendine gel dostum! Bu kavgaya inan. İnan çünkü "çocuklar güldüğünde dünya daha güzel bir yer olacaktır".

Muğla Milas'tan Bir Ö.D. Okuru

ÖYKÜ

Ve sokaklar şenlenir, insanlar ölür... Trafik akar, insanlar ağlar... Yeni yağmış karda tavşan izini takip ederken bir avcı, bir gerilla grubu köye iner o gece... Bir kız intihar eder Batman'da, Frankfurt havaalanında sevgilisini yolcular bir diğeri. Acı çekilir günlerce, uykusuzluk... Uykusuz kalır Nürnbergli de Cizreli de... Aynı tatda acır göz kapakları... Ve aynı iştahla acıkırız hepimiz. Soframız ne kadar şatafatlıysa, o kadar büyük bir hissimla halının altına süreriz Ceza-yir'in, havaalanının, Batman'ın öykülerini.

Oysa biz, insan oluşumuzun en kesin kanıtı olan öykülerimiz kuytulara düşmesin diye yazarız. Yazdıkça algılarız insanı, yazdıkça hissedertz, yazdıkça seviniriz, yazdıkça derinleşir ufkumuz. Yazdıkça çoğalır, yazdıkça birikiriz... Yazdıkça biliriz ki insana duyarlı olunmadan aşk olunmuyor, değilse devrim de amaçsızlaşıyor. Bu yüzden "öykü" adını takarız insan hallerinin en güzel betimine. Öyküsü olmayanın, kurgusu olmayanın devrim düşüne kuşkuyla bakarız o yüzden...

Bir Ö.D Okuru

Onbeşler ölümsüzdür

BAŞSAĞLIĞI

DEĞERLİ ŞAIR DOSTUMUZ ADNAN SATICI'YI
13 ŞUBAT 2007 TARİHİNDE
GEÇİRDİĞİ BİR KANAMA SONUCU KAYBETTİK
AİLESİNE VE YAKINLARINA BAŞSAĞLIĞI DİLİYORUZ.

ÖZGÜR DÜŞÜN KOLEKTİFİ

Özgür Düşün Hesap Numaraları Değişmiştir:

İş Bankası İST. Parmakkapı Şb.

No: 1042 0677147

ÇİZ-DÜŞÜN?

Aşkın Ayrançioğlu

